

Выдаецца
з 9 жніўня 1917 г.

ЗВЯЗДА

15

СТУДЗЕНЯ 2015 г.

ЧАЦВЕР

№ 7 (27865)

Кошт 1800 рублёў

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

**Наві: сагрэць
слухача... мовай**

**У Бубнах
не б'юць лынды**

**«Аловак»
дзіцячай
непасрэднасці**

ЦЫТАТА ДНЯ

**Ігар КАРПЕНКА,
намеснік старшыні
Мінгарвыканкама:**

«У Мінску сёння пражывае больш як 571 тысяча маладых людзей ва ўзросце ад 14 да 31 года, што складае прыкладна 30% ад агульнай колькасці жыхароў сталіцы. І ў горадзе робіцца ўсё магчымае, каб кожны малады чалавек мог рэалізаваць сябе на вытворчасці, у бізнесе, навуцы, мастацтве, каб кожны малады грамадзянін меў магчымасць выбару свайго жыццёвага шляху, развіцця патэнцыялу, мог прымаць актыўны ўдзел у жыцці краіны. У Беларусі склалася цэласная сістэма гарантый для моладзі. У яе ўваходзяць магчымасць атрымання адукацыі за бюджэтныя сродкі, прадастаўленне першага працоўнага месца, сістэма дапамог, якія стымулююць імкненне маладых людзей стварыць сям'ю і г.д. Згодна з вынікамі сацыялагічных даследаванняў, якія праводзіў Інфармацыйна-аналітычны цэнтр пры Адміністрацыі Прэзідэнта, большасць маладых людзей (79,5%) задаволены сваім жыццём».

Курсы замежных валют,
устаноўленыя НБ РБ з 15.01.2015 г.

Долар ЗША		15010,00 ▲
Еўра		17710,00 ▲
Рас. руб.		228,50 ▲
Укр. грыўня		960,86 ▲

Такі вось студзень...

Фота: Анатоля Кіпешчука.

■ Свая справа

НАСТАЛЬГІЯ ПА ВЫТОКАХ

Што павінен прапаноўваць сельскі турызм —
выгоды на вуліцы ці камфорт, але з антуражам?

Назад, у вёску. Такі покліч з'яўляецца ў гараджан часта. У каго яўна, у каго падсвядома, але з'яўляецца. Для беларусаў гэта натуральна, бо краіна, якая мела некалі прыкладна 80% сельскага насельніцтва, не магла нават за паўстагоддзя цалкам урбанізавацца. У нашых гарадах, як нідзе, здаецца, можна заўважыць гэтую моцную павязь з вёскай. Яшчэ ў 1963 годзе пісьменнік Міхась Стральцоў яскрава і проста апісаў словамі тую павязь — «Сена на асфальце». Гэта апавяданне добра паказала, як наваспечаныя гараджане сумавалі па вясковым жыцці, асабліва па касавіцы. Але час уззяў сваё — праз пару пакаленняў людзі сталі лічыць сябе выключна гарадскімі. Толькі нядоўга гэта цягнулася. Ужо ў пачатку новага тысячагоддзя задумаліся аб тым, што трэба стварыць умовы для развіцця аграэкатурызму, каб беларусы маглі задаволіць спрадвечную прагу далучэння да вясковага жыцця. Дачныя кааператывы і садоўніцкія таварыствы — гэта, вядома, таксама няблага, але ж там на ўспаміны ды ўражанні часу не бывае — градка на градцы сядзіць і градкай паганяе... Так і нарадзіўся ў нас сельскі турызм.

БУЙНЫ РОСТ

Аграэкатурызм — гэта параўнальна новая для Беларусі від адпачынку. Але сёння гасцей прымаюць ужо болей за 1800 сядзіб, якія месцяцца ў самых прыгожых кутках нашай краіны. Дзевяць гадоў таму быў прыняты Указ Прэзідэнта № 372

«Аб мерах па развіцці аграэкатурызму ў Рэспубліцы Беларусь». Гэты дакумент паклаў пачатак развіццю галіны — і як кампанента нашага турыстычнага патэнцыялу, і як складніка эканомікі. Відавочна, што тады з указам пацэллілі «ў дзясятку». Знайшлося шмат людзей, якія загарэліся гэтай ідэяй.

СТАР 4

БЕЛАРУСБАНК

ОАО «АСБ Беларусбанк» с 15.01.2015
вводит новый срочный банковский вклад
в иностранной валюте

«Валютный экспресс» на следующих условиях:

- ✓ срок хранения вклада 3 месяца;
- ✓ ежемесячная капитализация процентов;
- ✓ размер процентной ставки по вкладу:

■ **в долларах США и евро:**
- за первый месяц хранения вклада — **5,5% годовых;**
- за второй месяц хранения вклада — **6% годовых;**
- за третий месяц хранения вклада — **6,5% годовых;**

■ **в российских рублях:**
- за первый месяц хранения вклада — **8% годовых;**
- за второй месяц хранения вклада — **8,5% годовых;**
- за третий месяц хранения вклада — **9% годовых.**

Подробности по телефону 147,
на корпоративном сайте и в отделениях «Беларусбанка»

Сохранность и возврат вкладов гарантируется в порядке, установленном законодательством Республики Беларусь. Лицензия на осуществление банковской деятельности № 1 от 24.05.2013, выданная Национальным банком Республики Беларусь. УНП 100325912.

Процентная ставка по вкладам (депозитам) может быть изменена банком в одностороннем порядке в соответствии с договорами банковских вкладов (депозитов).

АБ РОЛІ АСОБЫ

Маштаб беларускага Прэзідэнта як палітыка выходзіць нават за межы ўзначаленай ім дзяржавы, лічыць амерыканскі аналітык

Кніга пра беларускага Прэзідэнта напісана нямаля, але асабліва гэтага выдання ў тым, што яно базіруецца на шэрагу асабістых інтэрв'ю аўтара з кіраўніком дзяржавы Аляксандрам Лукашэнкам. Аб тым, якая асноўная ідэя кнігі, на якіх мовах яна выдадзена, якія далейшыя планы і ці ўваходзіць у іх Беларусь, раскажаў у інтэрв'ю карэспандэнту БЕЛТА аўтар выдання «Reassessing Lukashenka» («Пераацэнка Лукашэнкі») амерыканскі вучоны, публіцыст і прафесар Рыгор Іофэ.

— **Напярэдадні ў вас адбылася сустрэча з Аляксандрам Лукашэнкам, якія пытанні абмяркоўваліся ў час дыскусіі з беларускім лідарам?**

— Сустрэча прадаўжалася амаль гадзіну. Аляксандр Рыгоравіч вітаў мяне вельмі цёпла, таму што помніць аб тым часе, які мы правялі тры гады таму ў ходзе інтэрв'ю. У агульнай колькасці я інтэрв'ю іраваў Прэзідэнта 7 гадзін — тры гадзіны ў чэрвені 2011 года і чатыры гадзіны ў ліпені таго ж года.

Цяперашняя размова была даволі свабоднай, асноўных тэм было дзве. Першая — падзеі і крызіс ва Украіне і чаго можна чакаць, другая тэма закранала вымушаныя эканамічныя перамены і змяненні знешнеэканамічных сувязяў з-за няпростай эканамічнай сітуацыі ў Расіі. Мы таксама бегла абмеркавалі магчымыя візіт групы аналітыкаў з ЗША. Вядома ж, арганізацыя гэтага візіту знаходзіцца не ў маіх руках, але гэта пытанне таксама ўзнімалася. Дарэчы, упершыню я паўстаў перад кіраўніком беларускай дзяржавы ў снежні 2010 года, тады я якраз быў у складзе групы з васьмі прадстаўнікоў вядучых аналітычных цэнтраў ЗША.

«Аляксандр Рыгоравіч кіруе Беларуссю ў штодзённым рэжыме і займаецца геапалітычным манеўраваннем не таму, што ён такі хітры, а таму, што гэта жыццёвая неабходнасць для краіны».

— **На сустрэчы з вамі Прэзідэнт адзначыў, што Беларусі для ацэнкі сітуацыі падзей ва Усходняй Еўропе важны погляд аб'ектыўнага, зацікаўленага і разам з тым непрадзягатага эксперта. Падзяліцеся вашым экспертным меркаваннем па тых праблемных пытаннях, якія вы абмеркавалі з кіраўніком дзяржавы.**

— Я не магу сказаць, што выпрацаваў нейкі дакладны пункт гледжання, тым больш што члены ўсялякіх рускамоўных груп, якія жывуць у розных краінах свету, у тым ліку і ў Амерыцы, маюць супярэчнасці па гэтым пытанні. Цяпер паміж людзьмі, якія яшчэ ўчора сябравалі, узнікаюць лініі расколу ў сувязі з гэтымі падзеямі, таму што нехта з іх на адным баку, нехта — на іншым, ну а нехта, у тым ліку і я, спрабуе мець збалансаваны пункт гледжання, дарэчы, такіх вельмі мала.

Тое, што адбываецца цяпер ва Украіне, — гэта бядотнае становішча, якое я ніколі не спрагназаваў бы, і яго трэба абавязкова вырашаць у самы бліжэйшы час. Безумоўна, у канфікце прысутнічае барацьба за нейкія сферы ўплыву. Але мне здаецца, што праблема яшчэ і ў тым, што Украіна

ў адрозненне ад Беларусі не адбылася як дзяржава, чья кіруючая эліта заклапочана нацыянальным інтарэсам. Гэта краіна раздзіраецца алігархічнымі інтарэсамі, і гэта ў значнай ступені ўзмацніла культурны раскол, які даўно меў месца ва ўкраінскім грамадстве і выяўляўся на ўсіх электаральных картах. Аднак гэты раскол не павінен быў прывесці да брата-забойнай вайны. Гэта трагічная сітуацыя.

У Беларусі ж няма алігархічных груп, якія раздзіралі б яе на часткі, у выніку таго, што ў краіне ёсць дастаткова кансалідаваная палітычная эліта. Гэтай эліце і дзеючаму ад яе асобы Прэзідэнту Беларусі ўдалося захаваць нармальныя адносіны з бакамі канфілікту. Дзякуючы гэтаму Мінск стаў пляцоўкай для адзіных пакуль рэзультатыўных перагавораў. Хоць на іх і не былі прадстаўлены асноўныя дзеючыя асобы, тым не менш, яны прывялі да рэзкага зніжэння інтэнсіўнасці ваенных дзеянняў, да чаго пакуль не прывёў так званы нармандскі фармат. Такім чынам, мінскі фармат да гэтага часу аказваецца адзіным фарматам перагавораў, якія далі хаця б прамажылы вынік. Таму можна толькі станоўча ацэньваць гэту міратворчую ролю, узятую на сябе Беларуссю, хоць Прэзідэнт усяляк адмаўляецца ад міратворчых ініцыятыў, якія на самай справе належачы яму. Дзякуючы становішчу, якое мае Беларусь па ўзроўні і якасці жыцця, захаванні нармальных адносін як з Украінай, так і з Расіяй, Мінск стаў сапраўднай пляцоўкай для перагавораў.

— **Звычайна зацікаўленасць той ці іншай краінай можна растлумачыць якімі-небудзь падзеямі. Вы заняліся вывучэннем і даследаваннем Беларусі, чым вам спадабалася наша краіна?**

— У гэтым выпадку тут спалучэнне дзвюх абставін. Галоўная з іх тая, што частка маіх каранёў беларускія: мая маці і бабуля нарадзіліся ў Мазыры, а дзядуля — у Петрыкаве, некалькі пакаленняў маіх продкаў жылі на беларускім Палессі.

Я не займаўся Беларуссю прафесійна да 2001—2002 года, але ў той момант мяне стала гнесці тая акадэмічная тэма, якой я займаўся на працягу амаль 25 гадоў, і я шукаў, куды накіраваць свае ступні. Тады выпадкова я прачытаў некалькі англамоўных публікацый пра Беларусь, якія ўразілі мяне дзіўнымі спалучэннямі, а менавіта яснасцю палітычных падзей, з аднаго боку, і відавочным няведаннем базавых фактаў — з іншага. З'яўляючыся прафесійным эканаміка-географам, абпіраючыся на вопыт сваіх прыездаў у Беларусь, мне здалася, што я лепш ведаю нейкія базавыя факты. У выніку я вырашыў напісаць артыкул пад назвай «Разумнае Беларусі», але калі я пачаў яго напісанне, зразумеў, што не здолею ўсе думкі ўмясціць у адзін матэрыял. І атрымаўся

трыпціх — артыкул з трох частак пад агульнай назвай. Першая частка была прысвечана моўнай сітуацыі ў Беларусі, другая — ідэнтычнасці або самасвядомасці, а трэцяя — эканоміцы і палітыцы краіны. Адзін брытанскі часопіс апублікаваў усе тры артыкулы.

— **А чаму вы вырашылі напісаць кнігу пра Аляксандра Лукашэнку?**

— Маштаб Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнкі як палітыка выходзіць нават за межы той дзяржавы, якую ён ўзначальвае. Некаторыя гавораць, што ён з'яўляецца адзіным палітыкам у краіне, магчыма, такі пункт гледжання ў пэўнай ступені мае права на жыццё. Таму займацца Беларуссю і выпусціць з-пад увагі Лукашэнку — гэта поўнаасцю выключана.

Да таго ж ёсць ірацыянальныя прычыны, па якіх мы пераацэньваем, недаацэньваем або адэкватна ацэньваем тых ці іншых палітычных лідараў. Напрыклад, у адным з апошніх артыкулаў доктара палітычных навук з Оксфарда Уладзіміра Пастухова «Путін нефартовый» напісана, што ад гэтага Прэзідэнта ўвесь час чакаюць нечага значнага, прычым як добразычліўцы, так і ворагі. Гэта завышаныя чаканні. Аўтар 15 гадоў, што Расія на працягу 15 гадоў жыла ва ўмовах зусім унікальнай эканамічнай кан'юнктуры, цэны на нафту былі вельмі высокія, у сувязі з гэтым Уладзімір Уладзіміравіч Пуцін не кіраваў у штодзённым рэжыме, а пераразмяркоўваў прыродную рэнта. І толькі цяпер ва ўмовах, калі цана на нафту абвалілася, Прэзідэнт расійскай дзяржавы як кіраўнік будзе падвергнуты сапраўднаму тэсту.

Што датычыцца Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнкі, то, па-першае, ён відавочна недаацэнены сусветнай супольнасцю пішучых пра палітыку. Па-другое, Расія — адна з самых багатых на рэсурсы краін свету, Беларусі ж тэрытарыяльна значна меншая і бедная на рэсурсы, за выключэннем калійнай сыравіны, увесь цыкл вытворчасці якой кантралюецца Беларуссю. Усё астатняе, што мае краіна, — вынік працы і розуму людзей, а не Богам дадзеныя прыродныя рэсурсы. Такім чынам, у адрозненне ад лідара суседняй краіны, які генеральна павышанае чаканне, Аляксандр Рыгоравіч кіруе Беларуссю ў штодзённым рэжыме і займаецца геапалітычным манеўраваннем не таму, што ён такі хітры, а таму, што гэта жыццёвая неабходнасць для краіны.

Таму і з'явілася неабходнасць накідаць больш адэкватны або збалансаваны вобраз гэтага палітычнага лідара, на якога навешана некалькі клішэ. І мне здаецца, што рэчаіснасць больш разнастайная, чым гэтыя клішэ, існуе разрыў паміж імі і рэальным жыццём, і гэта зусім не звязана з тым, як нехта ацэньвае яго фігуру, як станоўчую або адмоўную, а звязана з яго рэальнай дзейнасцю, якая не можа быць зведзена да гэтых клішэ.

— **Дык ваша кніга накіравана на тое, каб пазбаўляцца ад клішэ адносна Беларусі і яе лідара?**

— Яна накіравана на тое, каб гэтыя клішэ пацягнуць, аб гэтым гаворыцца і ў прадмове да кнігі. Там гаворыцца і аб тым, што ў іншых выданнях

Беларусам таксама цікава

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылася прэзентацыя кнігі прафесара Рэдфардскага ўніверсітэта (ЗША) Рыгора Іофэ «Reassessing Lukashenka». Яна складаецца з разваг амерыканскага вучонага пра геапалітычны лёс беларускай дзяржавы і двух вялікіх інтэрв'ю аўтара з Прэзідэнтам Беларусі, якія адбыліся ў 2011 годзе.

Прэзентацыю арганізавала інфармацыйна-тэхналагічная ўстанова «Эканамічны полюс» (недзяржаўная экспертна-аналітычная суполка «Цытадэль»). У мерапрыемстве ўзялі ўдзел прадстаўнікі дыпламатычнага корпуса Еўрасаюза, Польшчы, Расійскай Федэрацыі, Украіны, Беларусі, Інфармацыйна-аналітычнага цэнтра пры Адміністрацыі Прэзідэнта, Палаты прадстаўнікоў, міністэрстваў эканомікі, інфармацыі і экспертнай суполкі Беларусі, а таксама журналісты.

«Мая спроба напісаць гэтую кнігу — пратэст супраць татальнай прудэзятасці. Гэта зусім не спроба прадставіць Лукашэнку ў выглядзе месіі, і таксама не спроба легімітызаваць аўтарытарызм сам па сабе, незалежна ад гістарычнага і сацыяльнага кантэксту. Праблема заключаецца ў тым, што не толькі аўтарытарызм, сама дэмакратыя таксама кантэкстуальная, яна не падае з неба, не фарміруецца намаганнямі знешніх гульцоў... І аўтарытарызм, і дэмакратыя маюць права на жыццё. І мне хочацца думаць, што мой аналіз фігуры Лукашэнкі збалансаваны», — сказаў аўтар на прэзентацыі.

У прадстаўленні кнігі таксама ўзяла ўдзел **міністр інфармацыі Беларусі Лілія АНАНІЧ**, якая заўважыла, што тэма сур'ёзнай кнігі пра Беларусь, якая закранае асобу Прэзідэнта нашай краіны, цікавіць не толькі яе як кіраўніка міністэрства, і не толькі апацентаў беларускай дзяржавы, але і кожнага беларуса.

«Сёння час асэнсавання не толькі ролі Беларусі ў палітычных, эканамічных працэсах глабальнага свету, — сказала міністр. — Мы

пра Беларусь назіраюцца пэўныя неадпаведнасці. Размова ідзе аб дзвюх кнігах, адна з іх напісана былым брытанскім паслом у Беларусі Браянам Бенетам, другая — брытанскім даследчыкам Эндру Уілсанам. Мне ж захацелася паказаць, што не толькі палітык уздзейнічае на грамадства, якое ён ўзначальвае, але і грамадства фарміруе палітыка, таму ў кнігі ёсць падзагаловак «Беларусь у культурным і геапалітычным кантэксце», і ён не менш важны, чым сам заглавак.

Гэта кніга не поўнаасцю пра беларускага лідара. Першыя раздзелы прысвечаны эканоміцы, беларускаму грамадству і адносінам з Захадам, з чацвёртага жа раздзела фігура Прэзідэнта Беларусі паўстае на ўвесь рост. Далей у кнізе ідуць вытрымкі з інтэрв'ю, 12 рэфрэнаў, дарэчы, далёка не з усімі з іх я салідарны. Гэта зусім не гімн беларускаму лідару і не імкненне адлюстравач яго як анёла ў цялесным вобразе, гэта было б даволі дзіўна, таму што Аляксандр Лукашэнка даволі адкрыты і яму гэтага не патрэбна, ён жывы і натуральны, і ў гэтым уся сутнасць.

— **У назве вашай кнігі ёсць слова reassessing, а ў чым павінна заключацца гэтая пераацэнка? І наогул ці лічыце вы магчымым пераацэнку з боку Захаду поглядаў на Аляксандра Лукашэнку і Беларусі, улічваючы незалежную палітыку краіны і арыентацыю на еўрапейскую інтэграцыю, у тым ліку на супрацоўніцтва з Расіяй?**

— Не думаю, што гэта кніга зробіць рэвалюцыю ў розумах, такіх рэчаў не бывае. Магчыма, што тыя, хто цікавіцца Беларуссю і Усходняй Еўропай,

прачытаюць яе і іх уражанне ад кнігі супадзе з іншымі падставамі для змянення ацэнак, тады нешта зменіцца. Тым больш мы ўжо назіраем пэўны рух у гэтым напрамку. Рэзка актывізаваліся кантакты Беларусі з Еўрапейскім саюзам па ўсіх лініях, актывізаваліся кантакты на розных узроўнях і з ЗША. Напрыклад, я прысутнічаў на Беларуска-амерыканскім інвестыцыйным форуме, які прайшоў у Нью-Ёрку 22 верасня мінулага года, і там выступіў афіцыйны прадстаўнік Дзяржаўнага дэпартаменту ЗША. Ажыццяўляецца абмен дэлегацыямі, а ў консульскай службе амерыканскага пасольства ў Мінску дабавіўся адзін супрацоўнік. Гэта значыць адбываюцца міратворчыя зрухі, эмісія ўсведамлення таго, што Беларусь на самай справе больш адкрытая дзяржава, чым гэта вынікала з клішэ аб апошняй дыктатуры Еўропы. І адкрыта яна не толькі таму, што прадае амаль 70 працэнтаў таго, што вырабляе. Гэта краіна, дзе ёсць Парк высокіх тэхналогій, кампанія Wargaming, распрацаваны Viber, а Мінск характарызуецца як эфектыўна працуючы метраполіс.

— **Пра кіраўніка нашай дзяржавы гавораць многае, яго называюць як міратворцам ва ўкраінскім канфілікце, так і апошнім дыктатарам. Вам неаднаразова давалася сустракацца з Аляксандрам Лукашэнкам, якое меркаванне пра беларускага лідара складалася асабіста ў вас?**

— Сказаць, што гэта яркая асоба, гэта нічога не сказаць. Маюць раёну тыя, хто гаворыць, што тыя — згустак энергіі, паколькі Аляксандр Рыгора-

віч вылучае энергію, ён вельмі дынамічны, гібкі і навучаемы, дапытлівы і ў добрым сэнсе непатапяльны, гэта значыць нават ва ўмовах крызісу і вельмі негатывунай рэакцыі ён захоўвае самавалоданне. Гэты чалавек зрабіў сябе сам, і гэта відаць, і ў гэтым сэнсе ён заслугоўвае вялікай павагі, паколькі ніхто з сярэбранай лыжачкі яго не карміў.

— **Кніга цяпер выдадзена на англійскай мове, ці значыць гэта, што яна не разлічана на масавага беларускага чытача? Ці плануецца яе пераклад на беларускую або рускую мову?**

— Так, яна выдадзена толькі на англійскай мове, да таго ж яна даволі дарагая, яе кошт \$105. З такой цаной яна, хутчэй за ўсё, трапіць у бібліятэкі, у многія ўніверсітэцкія бібліятэкі, ну а што датычыцца індывідуальнага пакупніка, то не кожны набывае кнігі па такой цане, тым больш у век інтэрнэту, дзе можна скачаць усё.

Павінен адзначыць, што пісалася яна спецыяльна для англамоўнай аўдыторыі, у якой крыху іншае ўспрыманне, таму я не ўпэўнены, што гэту кнігу варта перакладаць, тады дзевяццацца і перапрацаваць яе, а на гэта патрэбны час. Калі нехта выступіць з ініцыятывай перакласці яе, я буду толькі ўдзячны, самому мне гэта не пад сілу.

— **Для вас гэта другая кніга пра Беларусь, ці плануецца прадоўжыць гэту работу?**

— У мяне пакуль няма планаў. Але мне хацелася б займацца яшчэ якім-небудзь праектам, звязаным з Беларуссю, і каб гэта краіна заставалася ў цэнтры маёй навуковай работы.

Кацярына МАРКОВІЧ.

ФОТА БЕЛТА.

■ Па той бок прылаўка

Цэны павінны
«стаяць» і надалей

У сувязі з частымі зваротамі суб'ектаў прадпрымальніцкай дзейнасці па пытанні дзеяння мараторыю на рост цен у перадсвяточныя і святочныя дні, Міністэрства гандлю выступіла з тлумачэннем: яны не павінны павышацца і пасля 15 студзеня.

— Пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 19 снежня 2014 года №1207 «Аб некаторых пытаннях спажывецкага рынку» ўстаноўлена забарона на павышэнне цен. Пры гэтым тэрмін яе дзеяння не абмежаваны часавымі рамкамі, — паведамляе прэс-служба міністэрства. — Такім чынам, суб'екты прадпрымальніцкай дзейнасці пры фарміраванні цен на спажывецкія тавары абавязаны кіравацца дзейным заканадаўствам аб цэнаўтварэнні, у тым ліку і пастановай №1207.

Пры гэтым, падкрэсліваючы ў Мінгандлю, перавышэнне рознічных цен на тавары ў параўнанні з цэнамі, што дзейнічалі на 18 снежня 2014 года, у адпаведнасці з вышэйназванай пастановай, адносіцца да грубага парушэння правіл гандлю, што цягне за сабой наступствы ў адпаведнасці з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 5 снежня 2014 года №567 «Аб дадатковых мерах па абароне праваў спажывцоў».

Сяргей РАСОЛЬКА

■ Groшы

Дэпазіты крыху
«падрэзалі»

Буйныя банкі краіны адразу на 5% знізілі працэнтныя стаўкі па новых тэрміновых укладах у нацыянальнай валюце.

Першым гэта зрабіў Беларусбанк, які з другой дэкады студзеня пачаў прымаць грошы ад насельніцтва па дэпазіце «Гарантаваны даход» тэрмінам на 35 дзён пад 45% гадавых (было 50%). А з 13 студзеня знізілі рублёвую даходнасць па дэпазітах Белаграпрамбанк і Белгазпрамбанк. У Белаграпрамбанку ўклад «Вялікія грошы» прапануюць пад 45% гадавых, а ў Белгазпрамбанку дэпазіт «Рацыянальны» — пад 44% гадавых.

Гэтае зніжэнне дэпазітнай даходнасці па ўкладах ад насельніцтва тлумачыцца рашэннямі Нацыянальнага банка, які знізіў з 9 студзеня верхнюю мяжу працэнтных ставак па дэпазітах юрыдычных асоб з 50% да 40% гадавых. Зразумела, што ўслед за гэтым, па меры далейшай стабілізацыі сітуацыі на фінансавым рынку краіны, будзе памяншацца і верхняя мяжа па рублёвых укладах фізічных асоб.

Сяргей КУРКАЧ

■ Школьная арыфметыка

КУДЫ ВУЧАНЬ —
ТУДЫ І ГРОШЫ

Эксперыментам па ўкараненні ва ўстановах адукацыі нарматыўнага фінансавання будуць ахоплены ўсе ўстановы агульнай сярэдняй адукацыі горада Баранавічы: 5 гімназій, 1 ліцэй і 15 сярэдніх школ.

Нагадаем, што напрыканцы года ўрад прыняў рашэнне запусціць пілотны праект, накіраваны на ўдасканаленне механізмаў бюджэтнага фінансавання ў сістэме адукацыі. У рамках эксперымента аб'ёмы фінансавання, што накіроўваюцца на навучанне і выхаванне, будуць «прывязаны» да колькасці навучэнцаў.

На нарадзе, якая прайшла ў Баранавічах, былі абмеркаваны арганізацыйна-кіраўніцкія і фінансава-эканамічныя аспекты рэалізацыі пілотнага праекта. Новы механізм пра-

дугледжае фарміраванне бюджэту ўстановы на падставе сярэднегадавых паказчыкаў колькасці навучэнцаў розных катэгорый (па ступенях навучання, колькасці дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця і колькасці вучняў, якія наведваюць групы паддоўжанага дня), нарматыву бюджэтнай забяспечанасці выдаткаў і карэктуючых каэфіцыентаў. **Нарматыў бюджэтнай забяспечанасці выдаткаў на аднаго вучня ў 2015 годзе складае Br11 млн 807 тыс. 600 і адлюстроўвае аб'ём выдаткаў на навучанне аднаго вучня сярэдняй школы на II ступені агульнай сярэдняй адукацыі.** Для астатніх катэгорый навучэнцаў сфарміравана сістэма з васьмі карэктуючых каэфіцыентаў, якія будуць прымяняцца да базавага нарматыву.

На нарадзе таксама былі разгледжаны пытанні рэалізацыі эксперымен-

Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.

та па апрабаванні галіновай сістэмы аплаты працы педагагічных работнікаў. У Баранавічах у гэтым эксперыменце ўдзельнічаюць 5 устаноў адукацыі (гімназія №5, сярэдняя школы №№7, 14, 19, 20).

Чакаецца, што ў выніку будзе створана здаровая канкурэнцыя паміж устаноў адукацыі за кожнага вучня, што павінна адбіцца і на якасці іх навучання. Чым больш навучэнцаў выбера канкрэтную ўстанову адукацыі, тым большым будзе і аб'ём яе фінансавання.

Мяркуюцца, што новы механізм дазволіць забяспечыць празрысты і справядлівы механізм фінан-

савання ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі і рацыянальнае выкарыстанне бюджэтных сродкаў. Палепшыцца прагназаванне развіцця рэгіянальных сістэм адукацыі. Павысіцца і кіраўніцкая самастойнасць: у прыватнасці, кіраўнікам устаноў адукацыі будзе дадзена права самастойна фарміраваць штатны расклад у межах выдзеленых сродкаў і аптымізаваць штатную колькасць, а сродкі, што вызвалюцца, накіроўваць на стымуляванне работнікаў і прыняцце павышальных каэфіцыентаў да тарыфных ставак (акладаў) работнікаў.

Надзея НИКАЛАЕВА

■ Блізкая ўлада

ЧАС РЕАЛЬНЫХ СПРАЎ

«Абвясціць Год моладзі можна, а што за гэтым стаіць?

Лічу, што павінна быць яго напайненне рэальнымі справамі, падзеямі. Хтосьці можа, чакае, што дзяржава нешта зробіць. Але, на маю думку, нам трэба разам канструктыўна папрацаваць над рэалізацыяй задум і планаў, якія ёсць у моладзі, і прапанаў дзяржаўных органаў улады», — сказаў старшыня Гродзенскага аблвыканкама Уладзімір КРАЎЦОЎ на сустрэцы з дэлегатамі з'езда Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі, выбранымі ад Гродзеншчыны.

Дарэчы, на гэтай сустрэчы прысутнічаў ветэран камсамольскага руху Георгій Забродскі, які напрыканцы 1960-х гадоў удзельнічаў ва ўзвядзенні ў Гродне Кургана Славы. Цяпер Георгій Аляксандравіч узначальвае гарадское аб'яднанне ветэранаў-кіраўнікоў, якое разам з уладамі, будаўнікамі, сённяшняй моладдзю ўдзельнічае ў рэканструкцыі гэтага аб'екта.

У кожным раёне вобласці ёсць такія знакавыя месцы, і ўсе яны да 70-годдзя Перамогі ў Вялікай Ай-

чынай вайне павінны быць у годным стане. Тут ёсць поле дзейнасці для моладзі, значыць Уладзімір Краўцоў.

Кіраўнік вобласці таксама спадзяецца на падтрымку і актыўны ўдзел моладзі ў фарміраванні здаровага ладу жыцця. Напрыклад, ён агучыў такую прапанову:

— Давайце рухаць у жыццё лозунг: «Усе на веласіпед!» Ва ўсім свеце такі рух пашыраецца. І ў нас многае ўжо робіцца па абсталяванні веладарожак. Перасоўвацца на ровары — гэта і для здароўя карысна, і для экалогіі горада, дзе ўсе вуліцы запоўнены машынамі.

Старшыня аблвыканкама таксама даў высокую ацэнку маладзёжнаму конкурсу «100 ідэй для Беларусі» і запэўніў, што цікавыя і важныя праекты будуць заўсёды падтрымлівацца ўладай. Дарэчы, сёлета ў Гродне будзе рэалізавана ідэя стварэння філіяла Парка высокіх тэхналогій. На думку Уладзіміра Краўцова, гэта будзе сур'ёзны крок у развіцці эканомікі вобласці з магчымасцю працаўладкавання і рэалізацыі сваіх здольнасцяў найперш для моладзі.

Барыс ПРАКОПЧЫК

■ Стратэгіі будучыні

БІБЛІЯТЭЖУ «ЗАРАДЗІЦЬ» СОНЦА...

Першыя энергаэфектыўныя крокі зроблены ўжо ў трох раёнах

У «чыталку» бібліятэкі Мар'інагорскага дома культуры цяпер можна смела вадзіць экскурсіі: на даху ва ўсю працуюць тры сонечныя панэлі агульнай магутнасцю ў 750 Вт, ад якіх сілкуюцца энергія камп'ютары. А яшчэ тут з'явіліся тры нэттопы — поўнафункцыянальныя «скрыні», якія замянілі старыя грувастыкі сістэмных блокі. Яны спажываюць энергію ледзь не ў 10 разоў менш за звычайныя «сістэмнікі». Тры такія прылады атрымала Мар'інагорская гімназія. Цяпер жыхары Пухавіцкага раёна змогуць на свае вочы ўпэўніцца, як працуюць новыя тэхналогіі.

Такім паказальным чынам у Мар'іна Горцы супрацоўнікі Цэнтра экалагічных рашэнняў падвялі вынікі праекта «Прасоўванне энергазберагальных тэхналогій і аднаўляльных крыніц энергіі на мясцовым узроўні», праца над якім вялася з 2012 года. Ён выконваўся пры падтрымцы міжнароднай сеткі ўстойлівай энергетыкі «INFORSE-Europe». Энергетычнага агенцтва рэгіёна Сконэ пры фінансаванні падтрымцы Еўрасаюза і Шведскага агенцтва міжнароднага супрацоўніцтва ў галіне развіцця SIDA.

— Мы прапанавалі мясцовым адміністрацыям і зацікаўленай грамадскасці падумаць пра энергаэфектыўнасць на 10 гадоў наперад, —

патлумачыў ідэю праекта супрацоўнік ЦЭР, каардынатар энергетычнай кампаніі Дзмітрый БУРОНКІН.

Так, паводле еўрапейскай стратэгіі «20-20-20», да 2020 года агульныя энергазатраты ў краінах ЕС павінны скараціцца на 20%, доля энергіі ад аднаўляльных крыніц мусіць вырасці да 20%, а ўзровень выкідаў вуглякіслага газу ў атмасферу таксама павінен скараціцца на 20%. Аднак, каб дасягнуць пастаўленых лічбаў, дзейнічаць трэба ўжо сёння.

Нагадаем, праект ажыццяўляўся ў трох эксперыментальных рэгіёнах Беларусі, выбраных на конкурснай аснове — Браслаўскім, Шчучынскім і Пухавіцкім. Спецыялісты Цэнтра экалагічных рашэнняў сумесна з інжынерамі кампаніі «ЭНЭКА» прааналізавалі ўзровень спажывання энергіі, адзначылі існуючыя праблемы і знайшлі патэнцыялы для развіцця акрэсленых тэрыторый. У выніку для іх былі распрацаваны доўгатэрміновыя планы энергаэфектыўных мерапрыемстваў, разлічаныя да 2020 года. Таксама была праведзена вялікая інфармацыйная праца з насельніцтвам.

Мерапрыемствы, закладзеныя ў планах, самі адміністрацыі лічаць перспектыўнымі — каму, як не ім, ведаць аб праблемах сваіх рэгіёнаў. Напрыклад, у пухавіцкай стратэгіі

закладзена будаўніцтва біягазавага комплексу на ачышчальных збудаваннях, устаноўка водных геліянагрэвальнікаў для фельчарскіх пунктаў. Нэттопы для гімназіі і бібліятэкі і сонечныя панэлі — гэта толькі першыя крокі. Яны мусяць паказаць, што эканомію энергіі сапраўды можна не толькі на словах. А людзі пераканаюцца, што новыя тэхналогіі працуюць.

Цікавыя і дзейсныя мерапрыемствы праведзены і ў іншых рэгіёнах. На галоўнай вуліцы Шчучына заменена вулічнае асвятленне: тут з'явілася дзесяць ліхтароў са светадыёднымі лямпачкамі (дарэчы, беларуска вытворчасці), агульным коштам каля 50 мільёнаў рублёў. У Браславе на будынку Дзіцячай спартыўнай школы ўстанавілі сонечны калектар: у рэгіёне вялікая праблема з гарачым водазабеспячэннем. Ваду тут прывыклі нагрываць электрычнасцю.

— Мы імкнемся не толькі забяспечыць энергаэфектыўнасць, а даць людзям камфорт, не наносчы шкоды наваколлю, — адзначыў Дзмітрый Буронкін.

Праект скончыўся, але на руках у адміністрацыі трох рэгіёнаў засталіся распрацаваныя бізнес-планы. Цяпер мясцовыя ўлады зоймуцца пошукам інвестыцый для ажыццяўлення іншых энергаэфектыўных мерапрыемстваў.

У сваю чаргу, ЦЭР будзе дапамагаць рэгіёнам у кансультаванні і інфармаванні, працягне працу над стварэннем «ззялёнага іміджу» іншых куткоў Беларусі.

— Мы бачым зацікаўленасць з боку мясцовай улады і насельніцтва, таму нам цікава працягваць супрацоўніцтва з рэгіёнамі, — падсумаваў спецыяліст. — Будзем старацца шукаць інвестараў для рэалізацыі іншых мерапрыемстваў.

Кацярына РАДЗЮК

ЛЁС ГОРАДА — У НАШЫХ РУКАХ

■ Сталічны час

У Мінску вырашаюць, дзе з'явіцца новыя дамы, гандлёвыя комплексы і сацыяльныя аб'екты

Новы год прыносіць новыя спадзяванні і, безумоўна, новыя грандыёзныя планы. Не абмяноўваючы і сферу горадабудаўніцтва, прынамсі ў сталічным рэгіёне. Некаторыя новаўвядзенні, як, напрыклад, пераўтварэнне Мінска ў горад бізнесменаў і шапголікаў, яшчэ толькі плануецца, а вось пазнаёміцца з праектамі забудовы Партызанскага і Першамайскага раёнаў і ўнесці свае прапановы ўсе ахвотныя могуць ужо цяпер.

У згаданых раёнах пачаліся грамадскія абмеркаванні двух буйных горадабудаўнічых праектаў.

У Партызанскім раёне на месцы двух прыватных домаўладанняў (№№ 4 і 6 па праездзе Металістаў), якія павінны пайсці пад знос, плануецца пабудаваць жылы дом і дзіцячы садок, разлічаны на 115 выхаванцаў. На месцы лазні на вуліцы Баграціёна, што абслугоўвала ў першую чаргу сядзібныя дамы, прапануецца ўзвесці спартыўна-аздараўленчы цэнтр, дзе могуць быць і басейн, і тренажорная зала, і лазневы комплекс. Гэта інвестыцыйная пляцоўка.

«На скрыжаванні вуліц Філімонава і Запарожскай будзе новая забудова, каб стварыць з боку Запарожскай плошчы выразны архітэктурны ансамбль, — распавёў галоўны архітэктар праекта Аляксандр БАНДАРЧЫК. — Пры гэтым плануецца

знесці некаторыя будынкы базы «Рамбуд», а таксама некалькі старых крам, кафэ, ветаптуку. Але ўсе функцыі абслугоўвання захавуюцца ў новых аб'ектах.

Імі можа стаць комплекс інтэрнэтаў для адзіночкі грамадзян. На думку Аляксандра Бандарчыка, інтэрнаты ў гэтым месцы могуць быць запатрабаваныя, бо побач знаходзяцца буйныя прамысловыя прадпрыемствы. Мяркуюцца, што гэтая пляцоўка таксама будзе інвестыцыйнай.

Змены датычацца і ўчастка, дзе знаходзіцца АЗС. Заправачную станцыю прапануецца ўключыць у новы аб'ект, дзе, магчыма, таксама з'явіцца крамы спадарожных тавараў і гараж для аўтамабіляў жыхароў. Але гэта толькі пры наяўнасці зацікаўленага ў такім пераўтварэнні інвестара. Пазнаёміцца з праектам дэталевага планавання тэрыторыі ў раёне вуліц Філімонава — Запарожская — Анаева можна ў будынку адміністрацыі Партызанскага раёна.

Тэрыторыя будучай забудовы пасёлка Усходні ў Першамайскім раёне знаходзіцца ў межах лесапарка, праспекта Незалежнасці, вуліц Рагачоўскай і Праектаванай №1, ваеннага гарадка № 72 і ўчастка помпавай станцыі, а таксама існуючай забудовы другога і сёмага мікрараёнаў па вуліцах 50 гадоў Перамогі і Герояў 120-й Дывізіі. Першапачаткова планавалася трэці і чацвёрты мікрараё-

ны забудова жытлём (заказчыкам выступіла кампанія «Трайпл»). Пазней выявілася, што будаваць жылыя дамы ўздоўж праспекта немэтазгодна, паколькі ад дарогі ідзе шум і шкодныя выкіды. Цяпер тут завершана будаўніцтва двух аўтацэнтраў на базе існуючага комплексу «Фальксваген», выдзелены ўчасткі для аўтацэнтра «Аўдзі», гіпермаркета «Прастор» і АЗС. Менавіта таму з'явілася неабходнасць унесці змены ў дэталевы план, распрацаваны раней.

У новым варыянце жыллё пакадаецца толькі ў трэцім мікрараёне, больш аддаленым ад праспекта. Тут уздоўж новай вуліцы, якую яшчэ трэба пабудаваць, з'явіцца шэсць 19-павярховых жылых дамоў. Таксама засталіся пляцоўкі для дзіцячага садка на 190 месцаў і сярэдняй школы на 510 навучэнцаў. Прадугледжана будаўніцтва шматузроўневай аўтастаянкі на 500 машына-месцаў і плоскасцевай аўтастаянкі на 240 машына-месцаў у чацвёртым мікрараёне каля існуючай АЗС. У межах пешай даступнасці размесцяцца і гандлёвыя аб'екты — гіпермаркет «Прастор» з аб'ектамі нехарчовага гандлю (крама будаўнічых матэрыялаў). На ўчастку, прылеглым да існуючага стадыёна, пакінута месца для перспектыўнага будаўніцтва шматпрофільнай паліклінікі на 850 наведванняў за змену. На першым этапе, да 2020 года, кампанія «Трайпл» плануе пабудаваць

новае жыллё, паркінг і аўтастаянку, аўтацэнтр і гіпермаркет. За гэты ж тэрмін намечана і ўзвядзенне школы з дзіцячым садком, праўда, ужо за кошт гарадскога бюджэту. Другую чаргу будаўніцтва плануецца рэалізаваць да 2030 года.

З нагоды ўнясення зменаў у дэталевы план забудовы пасёлка Усходні прайшло грамадскае абмеркаванне, якое стала ў сталіцы адным з першых. На ім прысутнічалі кіраўнік праекта Аляксандр ПІШЧ, галоўны архітэктар Аліна КУЧЫНСКАЯ, начальнік майстэрні «Мінскпраекта» Юрый КАМІСАРАЎ, начальнік упраўлення архітэктурны і будаўніцтва Адміністрацыі Першамайскага раёна Мікалай МАКАРЭВІЧ і каля паўсотні жыхароў Уручча.

Людзей хвалілі пытанні транспарту ў раёне, бо ўжо цяпер тут актуальна праблема заторы на дарогах. Праекціроўшчыкі паведамілі, што па ўсіх вуліцах будзе пушчаны грамадскі транспарт, апроч таго, у перспектыве тут з'явіцца станцыя метро Смаленская. Вуліцу Рагачоўскую да 2020 года плануецца пашырыць да

14 метраў за кошт ваеннай часці, а да 2030 года яна стане шасціпалоснай. Таксама пытанні выклікала неабходнасць ссекчы частку лесу пад будучую забудову. Архітэктары адказалі, што праект распрацаваны з умовай максімальнага захавання зялёных насаджэнняў і ўваходзіць у генеральны план горада, зацверджаны Указам Прэзідэнта № 234.

У жыхароў узнікла некалькі прапаноў і пажаданняў, у прыватнасці вылучыць ініцыятыўную групу, куды ўвойдуць прадстаўнікі кожнага дома, што накіруе заўвагі ў выканкам.

Матэрыялы горадабудаўнічага праекта карэктуры жылой забудовы пасёлка Усходні знаходзяцца ў сярэдняй школе №84 (вул. Панамарова, 11). Грамадскія абмеркаванні праектаў будучы праходзіць да 19 студзеня. Свае заўвагі і прапановы па праектах мінчане могуць пакідаць у журналах у месцах размяшчэння экспазіцый альбо дасылаць пісьмова ў адміністрацыі Партызанскага і Першамайскага раёнаў да 29 студзеня.

Дзяіна СЕРАДЗЮК

НАСТАЛЬГІЯ ПА ВЫТОКАХ

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.)

Многія сёння прызнаюць, што агратурызм — гэта ў нейкай ступені турызм настальгічны. Едуць у аграсядзібы гараджане. Яны, магчыма, на ўзроўні падсвядомасці цягнуцца да вытокаў, бо нехта ў першым пакаленні, нехта — у другім, трэцім, але ўсе мы прыйшлі адтуль, з вёскі. І мы хочам паглядзець, як жылі нашы бацькі, дзяды, прадеды. Відаць, менавіта таму быў такі рост попыту на гэты від адпачынку.

Цяпер жа настаў час, калі колькасць павінна перайсці ў якасць. Дзяржаву не турбуе, што многія аграсядзібы выйшлі за межы гэтага паняцця. Сталі фарміравацца цэлыя комплексы, дзе праводзяцца буйныя карпаратывы, вяселі. Калі чалавек прыязджае з горада ў тыя ж самыя ўмовы, толькі за межамі горада, то ці аграсядзіба гэта? Рэстараннаму комплексу няма сэнсу даваць падатковыя льготы. Зразумела, што дзяржава і гэтыя формы бізнесу падтрымлівае, аднак іншым чынам.

Людзям цікава прывезці сваіх дзяцей, унукаў, каб яны паглядзелі, як жылі іх продкі. Прывесці ў вясковую хату, акуратную, чыстую, аднак, можа быць, і з прыбральнай на дварэ, з печкай і ляжанкай.

НЕ НАШКОДЗЬ

Валерыя КЛІЦУНОВА, старшыня праўлення ГА «Адпачынак у вёсцы», лічыць, што галоўнымі прынцыпамі ў працы з аграсядзібамі павінны быць — «не нашкодзь» і кітайская прыказка «Няхай растуць усе кветкі». «Калі рабіць зусім простыя хаткі, то сядзібы не пройдуць праверкі санстанцыі і пажарнікаў, — дадае кіраўнік аб'яднання. — І ёсць прыклады пераходу ў агратурызм людзей з вялікага бізнесу — яны

маюць капітал і могуць значна больш, чым узвесці простыя дамкі і хаткі. Тым больш што людзі таксама хочуць камфорту. І майце на ўвазе, што вёска не горад. Калі сядзіба і прыме 5 вяселляў за год — не вялікая бяда. Я, вядома, супраць «катэджаў на суткі», але не трэба нічога забараняць. Ёсць шмат таго, што ва ўказ не ўкладваецца, але калі мы пачнём яго змяняць, то загубім галіну». Валерыя Кліцунова паведаміла, што гаспадары аграсядзіб згодны праводзіць спецыяльную сертыфікацыю, якая дапаможа людзям арыентавацца. А па словах Часлава ШУЛЬГІ, намесніка міністра спорту і турызму, цяпер ідзе абмеркаванне захадаў, патрэбных для большай даступнасці паслуг аграсядзіб. «Думаем стварыць адзіную сістэму браніравання, укаранення электронных дагавораў», — заявіў прадстаўнік міністэрства.

Людзям цікава прывезці сваіх дзяцей, унукаў, каб яны паглядзелі, як жылі іх продкі.

Дарэчы, нейкіх прэтэнзій да гаспадароў як бізнесменаў няма. Намеснік старшыні праўлення Белаграпрамбанк Уладзімір ПАДКАВЫРАЎ падкрэсліў, што ўсе крэдыты, ўзятыя на развіццё, вяртаюцца па графіку: «500 аграсядзіб было пракрэдытавана нашым банкам. Цікава, што праблемная запасычанасць складае толькі 0,5%».

СТАЖ І ПЕНСІЯ

А многія ўладальнікі сядзіб і выглядаюць, як добрыя прадпрымальнікі, — нешматслоўныя, засяроджаныя, гавораць у асноўным толькі па справе, добра ведаюць свае патрэбы і жаданні, але нікому

не скардзяцца. Сярод іх людзі рознага ўзросту, розных характараў, але з адной ідэяй — падзяліцца з ахвотнымі ўсімі радасямі вясковага жыцця, дзеля якога амаль усе яны наўмысна паз'язджалі з гарадоў. І, зразумела, зарабіць, бо гэта ўсё ж такі бізнес. Ён для гаспадароў аграсядзіб стаў сэнсам жыцця. Шмат хто ўцягнуў у бізнес усю сям'ю: дзеці пачынаюць займацца тым жа і самааддана развіваюць пачатую бацькамі справу. Прычым у сувязі з гэтым узнікае дзве праблемы — адукацыя і сацыяльнае забеспячэнне.

Калі з першым справа звярнулася (на факультэце міжнародных адносін БДУ на турыстычнай спецыяльнасці ёсць спецыяльны курс па экатурызме), то другое непакоіць сельскіх прадпрымальнікаў не на жарт. Абмеркаванне гэтага пытання стала адной з асноўных тэм IV міжнароднай канферэнцыі «Агратурызм — стан і перспектывы развіцця», што зладзіў у вёсцы Ляскавічы на базе Нацыянальнага парка «Прыпяцкі» Белаграпрамбанк. «Я ўжо на пенсіі. І для мяне аграсядзіба — як хобі, — адным з першых узніў праблему гаспадар вельмі паважанага ўзросту. — А мае дзеці і ўнукі, якія таксама сталі гэтым займацца, не маюць магчымасці зарабіць сабе на старасць, на пенсію. Стажу няма. Але яны ж працуюць, ды яшчэ як».

ГАЛОЎНАЕ — ДОБРЫЯ СУСЕДЗІ

Пра што ж яшчэ гаварылі экабізнесмены? Кожны стараўся выказаць нейкія думкі наконт далейшага развіцця ці сваіх дасягненняў. Нехта пераконваў у тым, што няма нічога страшнага ва ўзбуйненні сядзіб: «У мяне пяцёра дзяцей.

Хутка будзе шостае. Дзеці мне дапамагаюць. Усё, што зарабляем, мы ўкладваем у беларускі эканоміку праз будматэрыялы, калі будуюць новыя гасцявыя дамы. І разумееце, людзі хочуць камфорту, каб усё было сучаснае. Прырода — так, але мала тых, хто згодны адмовіцца ад камфорту». Хтосьці скардзіўся на абыякавасць людзей да чысціні прыроды: «Мы жылі ў Мінску, а наядуна прадалі кватэру і цяпер жывём толькі ў вёсцы. За свой кошт паставілі вакол возера сметніцы, прыбіраем лес. Але людзі нас не разумеюць. Гэтым вельмі важна займацца».

Дарэчы

Падчас канферэнцыі абвясцілі пераможцаў рэспубліканскага конкурсу «Лепшая аграсядзіба 2013 года». Гран-пры атрымала сядзіба «Мазычы» (Кобрынскі раён Брэсцкай вобласці).

Абмяркоўваліся і прапановы па будаўніцтве больш «гістарычна правільных» хат: «Трэба будаваць гістарычна. А як? Былі сяляне, была шляхта. У розных раёнах розныя пабудовы. Патрэбны нейкія праекты, стандарты». З гэтым многія пагадзіліся.

Хвалюе ўсіх і тое, куды далей будучы развівацца аграсядзібы? Магчыма, некаторыя прыойдуць у сялянска-фермерскія гаспадаркі. Гэта, у прынцыпе, класічная схема паводле Маркса, калі гаспадар аграсядзібы назапашвае першапачатковы капітал і трансфармуецца ў паспяховае камерцыйнае прадпрыемства, выходзячы з-пад дзеяння 372-га Указа.

А вось за сталом пасля канферэнцыі і ў аўтобусе па дарозе дадому прадпрымальнікі ў асноўным размаўляюць... таксама пра свой бізнес. Як знізіць выдаткі? Асабліва ў зімовы перыяд на ацяпленне. Якія забавы прапаноўваць кліентам,

бо «людзі патрабуюць камфорту і новых уражанняў»? А яшчэ гутараць пра суседзяў. Бо вельмі важна, каб яны нармальна рэагавалі на іх бізнес.

— У мяне добрыя суседзі, — кажа адзін. — Могуць прыйсці і сказаць: «У цябе ўчора госці добра спявалі. А сёння хачелася прыйсці ды песеннік прынесці, каб словы падвучылі».

— А ў мяне сусед увогуле просіць, каб запрашаў часцей каго-небудзь, бо яны з жонкай з задавальненнем слухаюць добрую музыку.

Адны гаспадары раскрылі сакрэт свайго поспеху — яны маюць адрыну. А яна, па іх словах, карыстаецца вельмі вялікім попытам сярод кліентаў.

Напрыканцы бяседы ўсе спявалі «Купалінку». Можам і мы іх падтрымаць:

Купалінка, купалінка,
Цёмная ночка...

Уладзіслаў КУЛЕЦКІ.
Жыткавіцкі раён.

Імёны

ГУРТ NAVI: САГРЭЦЬ СЛУЖАЧА... РОДНАЙ МОВАЙ

Беларускі гурт Navi існуе на музычнай прасторы не так даўно. Але за паўтара года ён парадаваў прыхільнікаў мноствам сваіх песень і кліпаў. Напярэдадні навагодніх свят выйшаў яго беларускамоўны альбом «Сонцам сагрэтыя», які, здаецца, у нечым пераклікаецца са светапоглядам салістаў гурта — Ксеніі Жук і Арцёма Лук'яненкі. Па іх прызнанні, ім камфортна творча суіснаваць разам, яны не баяцца рызыкаваць і аптымістычна настроены і надалей праторваць сабе дарогу на эстрадзе. Сустрэўшыся з Арцёмам і Ксеніяй, мы распыталі, як маладым артыстам удаецца заваёўваць публіку, дзеля каго яны гатовы на рамантычныя ўчынкі і як у Маскве ўспрымаюць беларускую мову.

— Альбом «Сонцам сагрэтыя» вы прысвяцілі Глыбоцкай гімназіі, тэатру «Жывое слова» і радыё «Сталіца»...

Арцём: Гэта, можна сказаць, тры сегменты, якія паўплывалі на ўдасканаленне нашай беларускай мовы. У прыватнасці, я родам з Глыбокага, і мне пашчасціла вучыцца ў беларускамоўнай гімназіі. Потым паступіў на факультэт журналістыкі і ўжо з першага курса пайшоў працаваць на радыё. Таму ў знак пашаны і ўдзячнасці за тое, што беларуская мова жыве ў нас, мы і зрабілі такое прысвячэнне.

(Заканчэнне на 8-й стар. «ЧЗ».)

размеркаванні

У БУБНАХ НЕ Б'ЮЦЬ ЛЫНДЫ

Як працуецца на вёсцы маладым спецыялістам?

Прыкладна за 100 кіламетраў на поўнач ад Мінска, у Вілейскім раёне, знаходзіцца населены пункт з музычнай назвай Бубны. Некалькі гадоў таму шэфства над мясцовай стратнай гаспадаркай разам з усімі яе праблемамі і пазыкамі ўзяло прадпрыемства «Мінгаз». З прыходам сталічнага кіраўніцтва ў Бубнах многае змянілася: тут пабудавалі новы малочнаварны комплекс, у работнікаў выраслі заробкі, з'явілася новая тэхніка, дамы, дарогі, інфраструктура, газ... Але галоўнае — на вёску пацягнулася моладзь. Што і казаць, калі кіраўніку гаспадаркі, Аляксандру БРЫЛЮ, усяго толькі 26 гадоў? Карэспандэнты «Чырвонкі» сустрэліся з маладымі спецыялістамі, што працуюць па размеркаванні ў філіяле «Бубны», і даведаліся, якія перавагі дае моладзі сельскае жыццё.

...Прыязджаем у заснежаную вёску раніцай і адразу накіроўваемся на ферму, дзе кароў даглядае рэбят. Тут і сустракаем нашу першую гераіню — Яну ТАРМОЛУ. З лета мінулага года дзяўчына працуе ў гаспадарцы ветэрынарным урачом.

— Здаецца, усё жыццё хацела працаваць ім, нават не ўзгадаю, з чаго ўсё пачалося, — расказвае дзяўчына. — Можна, з вёскі, куды я ездзіла адпачываць да бабулі і дзядулі летам, з іх гаспадаркі... Ды і проста цікавілася медыцынай. Можна сказаць, знайшла кампраміс. Яшчэ ў падлеткавым

узросце паспела папрацаваць у лагеры «Зубраня», там ёсць маленькі заапарк пад назвай «Баброва хатка». А потым паступіла ў Віцебскую ветэрынарную акадэмію — і ўсё закруцілася.

Падчас размеркавання дзяўчына шукала для сябе месца працы, якое было б недалёка ад дому ці ад сталіцы. Якраз у гэты момант паступіла прапанова ад «Мінгаза», што шукаў супрацоўнікаў для сваёй гаспадаркі. Акрэсленыя ўмовы працы (абавязкі, стан комплексу, наяўнасць жылля) задавальнялі Яну, таму выбар быў зроблены на карысць Бубнаў.

(Заканчэнне на 2-й стар. «ЧЗ».)

Яна ТАРМОЛА.

Фота Сяргея Нікановіча.

Тры хвіліны крэатыву

Непасрэднасць з «Алоўкам»

Знайсці мультыплікацыйную студию «Аловак», што размяшчаецца на другім паверсе магілёўскага кінатэатра «Космас», нескладана. Ужо з лясвіцы чуваць, у якім з пакояў з'яўляюцца на свет дзіцячыя шэдэўры. Нават не верыцца, што такі гам могуць стварыць пяцёра мультыплікатараў. Наогул, наведвальнікаў студыі ў пяць разоў больш. Але ж плённа атрымліваецца працаваць вось такімі невялічкімі групамі. І зусім не праз тое, што шумна. Кіраўнік студыі Марыя БЕЛЯКОВА лічыць, што гэта звычайны творчы працэс. Проста так лягчэй кожнаму надаць максімум увагі.

ДЗВЕ ТЫСЯЧЫ ЗДЫМКАЎ —
УСЯГО АДНА ХВІЛІНА

Няма нічога дзіўнага ў тым, што мультыплікацыйная студыя ўзнікла ў сталіцы любімага дзецьмі «ўсіх краін і народаў» фестывалю «Анімаёўка». Умовы — лепш не прыдумаеш. Заняткі — бясплатныя, валодаць мастацкімі здольнасцямі неабавязкова, палёт фантазіі — неабмежаваны. Нават пластылін і алоўкі набываюцца за дзяржаўны кошт. Толькі не лянься, рабі.

Усё пачалося два гады таму. Ахвотных далучыцца да «найвялікшага з мастацтваў» знайшлося каля 20 чалавек. З першых «аксакалаў» засталіся самыя ўсёдлівыя. Гэта на словах рабіць мультык лёгка і проста, а на справе працэс вельмі марудны і доўгі. Марыя лічыць, што займацца ў студыі здольны толькі ты, хто гатовы ўпарта ісці ва ўсім да канца.

— Спачатку прыдумляем гісторыю, падзею ці прынамсі, якога-небудзь героя, — прыадкрывае сакрэты творчай кухні Марыя Белякова. — Потым вызначаюцца: ляпіць ці маляваць. Калі дзіця не ўмее рабіць ні тое, ні другое, вучу. Маляваныя мультыкі робім у тэхніцы «перакладка». Гэта калі герой — разборны, а ўсе яго складнікі (рукі, ногі, вочы...) маюць некалькі розных пазіцый. Напрыклад, каб «карцінка» размаўляла, ёй спатрэбіцца, як мінімум, тры раты. Для плоскага мультыфільма (гэта больш проста варыянт) неабходна намалюваць фон. А вось для аб'ёмнага — для непрафесіяналаў гэта тэхніка наогул вельмі складаная, але магілёўскія аніматары па няведанні пачалі менавіта з яе — прыйдзецца рабіць дэкарацыі, як для міні-спектакля.

Вераніка, нягледзячы на ўзрост, вопытны аніматар.

Але героі і дэкарацыі — гэта яшчэ палова справы. Перад тым, як пачаць мантаж, Марыя робіць неверагодную колькасць фотаздымкаў. Толькі для адной хвіліны будучага твора дзіцячага мастацтва іх спатрэбіцца каля... дзвюх тысяч. А доўжацца мультыкі ў сярэднім ад 1,5 да 6 хвілін. Добра яшчэ, што карцінкі на экране мільгаюць з хуткасцю не 24 кадры ў секунду, як у звычайных фільмах, а ўсяго 5. Не дзіва, што за першы год існавання студыі атрымалася зрабіць толькі тры мультфільмы. Затое цяпер, калі ўсё стала на накатаны рэйкі, іх колькасць павялічылася да 15.

АД «АНИМАЁЎКІ»
ДА... «БЕЛАРУСЬФІЛЬМА»?

Студыя зусім не прэтэндуе на мэтанакіраваную падрыхтоўку творчых кадраў для беларускага кінематографа. Гэта яшчэ адна магчымасць захапіць нечым дзіцяй, далучыць іх да прыгожага, дапамагчы адкрыць у сабе схаваныя таленты. Самыя дарослыя аніматары — васьмікласнікі, малодшыя вучацца ў другім класе. Усіх студыйцаў аб'ядноўвае адно жаданне — даведацца аб нечым цікавым і новым для сябе. Яны з задавальненнем удзельнічаюць у конкурсах і нават маюць узнагароды.

(Заканчэнне на 5-й стар. «ЧЗ».)

Эх, каб'яшчэ...

«СПЯКОТНАЯ» ПЕДАГОГІКА, або Калі важацтва — назаўжды!

Трапіць на мора ўлетку мараць многія студэнты. І некаторыя з іх, не марнуючы часу, «забіваюць некалькі зайцоў» адным махам: адначасова праходзяць практыку, зарабляюць грошы і адпачываюць на чарнаморскім узбярэжжы. Прынамсі, так трэці год запар праводзілі летнія і восеньскія месяцы студэнты — вачатыя педагогічнага атрада «Белая Русь». Пра свае ўражанні ад працы ў санаторна-аздараўленчым цэнтры «Залаты колас», які размясціўся ў пасёлку Новаміхайлаўскі за 40 кіламетраў ад Туапсе, «Чырвонцы» распавялі студэнтка Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта Анастасія ШЭЛЯГ і чацвёртакурсніца Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь Вікторыя РУСАК.

Анастасія вучыцца на пятым курсе па спецыяльнасці «выкладчык замежных моў: нямецкай і англійскай». Для яе праца з дзецьмі ўжо не новая, бо, пачынаючы з трэцяга курса, усе студэнты яе профілю праходзяць педагогічную практыку ў беларускіх летніках. «Мне патэлефанавалі з БРСМ і прапанавалі працу ў «Залатым коласе», — распавядае Анастасія. — Я была не супраць паехаць да мора — каму не хочацца пазагараць? А яшчэ вабіла добрая магчымасць паспрабаваць сябе ў ролі вачатай з дзецьмі іншай краіны».

Вікторыя ўжо чацвёрты год бавіць летнія канікулы, працуючы вачатай. Будучы юрыст пачынала з лагера «Брыганціна», і ёй настолькі спадабалася важацтва, што летам яна далучылася да педагогічнага атрада «Белая Русь».

— Пасля лагера цябе доўгі час не пакідае пачуццё эйфарыі. А педагогічны вопыт, па-мойму, цікавы ўсім жанчынам, — тлумачыць Вікторыя свой выбар.

І ўсё ж толькі жадання паехаць да мора і зарабіць — недастаткова. Будучыя вачатыя абавязкова праходзі-

лі падрыхтоўчыя трохдзённыя курсы: слухалі лекцыі педагогаў, самі рыхтавалі сцэнарыі мерапрыемстваў. Сапраўдным выпрабаваннем сталі змагляваныя праблемныя сітуацыі. Што рабіць, калі дзіця ўцякло за тэрыторыю санаторыя? Рэагаваць трэба было імгненна. Затое такая трэніроўка пасля дапамагла ў рэальных надзвычайных сітуацыях.

Педагогічны атрад «Белая Русь» — гэта «зборная» студэнтаў з усіх ВНУ, усяго каля 50 чалавек. Бралі тых, хто ўжо меў вопыт працы з дзецьмі.

— Насамрэч, спецыяльнасць не мае значэння, — дзеліцца назіраннямі Вікторыя, якая вучыцца па спецыяльнасці «дзяржаўнае кіраванне і права». — Знайсці агульную мову з дзецьмі было лёгка і «тэхнарам», і хлопцам-фізірукам з Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта фізічнай падрыхтоўкі: яны «жыўчыкі», а дзеці такіх любяць.

...У вачатых быў выбар — працаваць адну альбо дзве змены. Дзяўчаты вырашылі ўзяць поўную нагрузку.

— У першую змену я працавала з малымі дзецьмі ад 6 да 10 гадоў, а ў другую ў мяне былі дзеці з дзетдамоў і прытулкаў ад 8 да 12 гадоў, — распавядае Анастасія. — Гэта было псіхалагічна цяжка. Калі сустракаешся з дзіцём, у якога няма бацькоў, трэба правільна сябе паставіць. Першыя дні такое дзіця да ўсяго прыглядаецца, а пасля разумее — ніхто не будзе яго караць за дрэнныя ўчынкі і крычаць таксама. Па-першае, нам гэта забаронена, па-другое, гэта непедагогічна. І пачынаецца... Дзеці крадуць, збягаюць з атрада ці нават за тэрыторыю.

І ўсё ж мы паразумеліся ўжо ў першы дзень — іначай было б зусім цяжка. Штодня праводзіла размовы з усім атрадам. Усаджвала ўсіх і казала: «Я ведаю, што знікла такая рэч, яе трэба вярнуць». А ў канцы дня яна вярталася да гаспадары. Але гэта былі адзінкавыя выпадкі, даволі часта дзеці проста забываліся, куды хавалі свае «скарбы».

Цяжка было і таму, што на ўвесь атрад (а гэта 30 дзяцей) было толькі два вачатыя. У Беларусі атрадам з 42 дзяцей кіруюць чатыры вачатыя. Акрамя таго, Анастасія губляла шмат часу, каб заслаць за дзецьмі ложка, прыбраць у пакоі — гэта таксама абавязак вачатага, бо малыя дзеці звычайна не прывычаны прыбраць за сабой.

У вачатых быў адзін дзень адпачынку на тыдзень. Студэнты праводзілі яго ў паездках па Сочы, Туапсе, Геленджыку, па ўзбярэжжы мора і... Рыхтаваліся да працоўных будняў. Увогуле, дні былі насычанымі, і, па прызнанні Насці, па начах ім было не да забавы: і дзеці, і вачатыя моцна спалі. А восьмай раніцы — пад'ём, а адзінаццатай вечара — адбой. Заўжды ўвечары трэба было падрыхтаваць песню альбо танец ці плакат. Рабілася ўсё хутка, затое было цікава. Акрамя таго, вачатыя былі яшчэ і настаўнікамі ў школе, таму даводзілася сядзець і рыхтавацца да ўрокаў. Анастасія выкладала матэматыку для ўсіх класаў, ёй шмат чаго трэба было аднавіць у памяці. Школа была незвычайная: заняткі былі кароткія — па 25 хвілін, а ў класе — па 24 чалавекі. Аднак галоўнае ўражанне ад лагера пакінулі дзеці.

— Расійскія дзеці вельмі адрозніваюцца ад беларускіх, — адзначае Анастасія. — Нашы паслухмяныя: ім дастаткова адзін раз сказаць, і яны будуць цябе слухаць увесь урок. А расійскім можна хоць дзесяць разоў казаць, яны пару хвілін будуць цябе слухаць, а пасля зоймуцца сваімі справамі. Мне падалося, быццам яны вырваліся з турмы на свабоду і таму вольныя рабіць усё, што ім хочацца.

Вікторыя з гэтым меркаваннем не згодная. На яе думку, усе дзеці аднолькава добрыя, проста трэба ўмець знайсці да іх правільны падыход. Яна была вачатай у старэйшай узроставай групе.

Насця і Віка.

— Люблю даваць дзецям поўную свабоду, але і патрабую ад іх значна больш, — прызнаецца дзяўчына. — Ёсць арганізацыйны перыяд — гэта першыя тры дні, калі трэба трымаць жорсткую дысцыпліну. Тады змена пройдзе на «ўра». Дзеці з «групы рызык», па маім назіранні, у некаторых жыццёвых пытаннях больш адказныя, чалавечныя. Напрыклад, ні разу не было такога, каб яны «падстаўлялі» іншых. Стараюся, каб яны навучыліся падчас змены чамусьці пазітыўнаму. Мая мэта як вачатай — стварыць добры калектыў.

Дзяўчатам заплацілі па 6 тысяч расійскіх рублёў — па беларускіх мерках гэта добра, бо ў нас вачатыя зарабляюць значна менш — па 700-800 тысяч беларускіх. Але грошы — не самамэта для студэнтак.

— З лагера я заўжды вяртаюся іншым чалавекам, — прызнаецца Вікторыя. — Ад дзяцей набіраешся адкрытасці, непасрэднасці і цудоўнай энергіі. Дарэчы, наша знаёмства з імі адной зменай у лагера не заканчваецца. Трымаем сувязь праз сацыяльныя сеткі. Мы неяк ездзілі ў гасці ў Саратаў — сабралася пятнаццаць дзяцей. Зараз яны збіраюцца прыехаць у Мінск. І з вачатымі мы таксама сустракаемся. Карацей, важацтва — гэта назаўжды. Паехалі разам з намі!

Вікторыя збіраецца ў лагер і на наступнае лета. Анастасія хоча паспрабаваць прапрацаваць са старэйшымі дзецьмі. Для сябе яна адзначыла, што практыка ў педатрадзе зрабіла яе больш цяперывай. Ёсць над чым папрацаваць!

Кацярына РАДЗЮК.
Фота Надзеі БУЖАН і з архіва.

Творчае пераўвасабленне атрада.

У БУБНАХ НЕ Б'ЮЦЬ ЛЫНДЫ

(Заканчэнне.
Пачатак на 1 стар. «ЧЗ».)

— Не буду хаваць, у першыя дні пасля пераезду было цяжка. Я адразу стала адказваць за ўсю гаспадарку, — узгадвае Яна. — Трэба было працаваць на поўную, прычым не толькі лячыць жывёлу, але і займацца папяровай працай, што напачатку было нязвыкла. Шчыра кажучы, у мяне дагэтуль ідзе перыяд адаптацыі, я толькі-толькі па-сапраўднаму ўвайшла ў рытм. Звычайны мой дзень выглядае так: пасля ранішняй планёркі я еду на комплекс. У першую чаргу гляджу цялят, бо маладое пакаленне патрабуе найбольшай увагі. Зараз у мяне больш за сто такіх «пацыентаў». І амаль дзве тысячы дарослага пагалоўя. Другую палову дня займаюся папяровай працай.

Для аператыўнага перасоўвання Яна выдзеліла аўтамабіль і кіроўцу. У дзяўчыны ёсць і свой Ford Mondeo, але ў вёсцы яна карыстаецца ім нячаста. Уласная машына — для паездак дадому і ў Мінск па выхадных. Свой адпачынак ветэрынар часцей за ўсё праводзіць у кампаніі іншых маладых спецыялістаў гаспадаркі. У Бубнах, па яе словах, асабліва не «развернешся». Вечары працоўнага тыдня Яна часцей за ўсё праводзіць з тэлевізарам і DVD-плэерам (інтэрнэт аб'яцваюць падключыць бліжэй да вясны). Яныны бацькі маюць свой дом у Нарачы, таму праблем з прывыканнем да жыцця «не ў кватэры» ў яе не было. Цяпер жа дзяўчына жыве з суседкай — загадчыцай фермы. Ёй так і вяселей, і зручней — на начныя выклікі можна ехаць разам. Акрамя суседкі, кампанію ёй складаюць джэк-расэл-тэр'ер па мянушцы Буда і папугай.

Заробак у Яны, па вясковых маштабах, нядрэнны — ад 5 да 6 мільёнаў. У бліжэйшы час яго аб'яцваюць павялічыць.

— Асабліва вялікіх планаў на будучыню ў мяне няма, — дзеліцца Яна. — Зараз збіраю грошы, каб выканаць дзве мары: набыць

фотаапарат і паехаць у падарожжа па Індыі. Мне падабаецца культура, традыцыі і гісторыя гэтай краіны. Пра працяг жыцця і працы ў Бубнах пакуль нічога сказаць не магу, бо адпрацавала толькі чатыры месяцы. Я хачу ўбачыць вынікі сваёй работы, а потым ужо прымаць рашэнні. Акрамя таго, у мяне ёсць хлопец, які таксама працуе ветэрынарам, але далёка адсюль. А ўвогуле мая прафесійная мара — працаваць з коньмі.

На развітанне Яна ладзіць нам невялікую экскурсію па комплексе. Каровы тут замест звычайных «завушніц» носяць на шыі невялікія скрыначкі з прыладай, у якой захоўваецца ўся інфармацыя пра іх здароўе, кармленне і шмат іншага. Ёсць тут і спецыяльная машына для замешвання і падачы корму, а таксама маленькія «радасці» для кароў, як, напрыклад, аўтаматычная часалка, якая ўключаецца пры набліжэнні жывёлы.

У суседняй з Бубнамі вёсцы жывуць яшчэ два маладыя спецыялісты. 23-гадовыя Таццяна і Арцём МІРАНОВІЧЫ працуюць у філіяле аграномамі. Сужэнцы пазнаёміліся падчас вучобы ў Смалянскім аграрным каледжы, што ў Аршанскім раёне. Арцём родам якраз з тых мясцінаў, Таня прыехала з-пад Докшыц. Хлопца можна лічыць ужо патомным аграномам: яго маці і брат таксама маюць адукацыю па гэтай спецыяльнасці. Што ж датычыцца дзяўчыны, то яна раней марыла пра працу настаўніка. Але ў апошні момант падала дакументы ў каледж. Бацькі падтрымалі жаданне дачкі працаваць на зямлі.

Пасля каледжа будучыя муж і жонка разам наступілі ў Горацкую сельскагаспадарчую акадэмію. Калі надыйшоў час размеркавання, Таццяна прапанавалі варыянт з Бубнамі, і дзяўчына пагадзілася. Зусім блізка ад дому, добрая гаспадарка — чаму б не? Арцём жа размеркавалі ў Гомельскую вобласць.

Дырэктар філіяла «Бубны» Аляксандр Брыль, даведаўшыся пра такую сітуацыю, прапанавалі дзяўчыне аформіць адносіны з хлопцам афіцыйна, каб іх размеркавалі разам. Таня і Арцём згулялі вяселле і акунуліся ў сямейнае і працоўнае жыццё ў вёсцы.

— Спачатку было вельмі цяжка, асабліва адной, — узгадвае Таццяна. — Падымацца ў 5 гадзін раніцы, позна вяртацца дадому. Жылі спачатку ў інтэрнаце, бо дом, які нам выдзелілі, яшчэ не быў гатовы. Як толькі кіраўніцтва вырашыла гэтае пытанне, мы адразу ж пераехалі сюды.

Таццяна і Арцём МІРАНОВІЧЫ.

Зімой працы ў аграномаў значна менш, чым было ў верасні, калі Таня і Арцём толькі пачыналі працаваць. Тады ў іх абавязкі ўваходзіла дапамога галоўнаму аграному «Бубнаў» — назіраць за нарыхтоўкай сіласу, праводзіць аналіз глебы.

— Працоўны дзень цяпер завяршаецца рана, дома можам быць ужо ў 3 гадзіны дня, — расказвае Арцём. — Прыходзіш, топіш печку, гатуеш есці і ўсё — да тэлевізара. Дарэчы, усе хатнія абавязкі мы дзелім пароўну, разам робім абсалютна ўсё. Шкада толькі, што вяртытаў адпачынку тут нашмат. Завялі ката, назвалі Томам. А аказалася, што гэта кошка, таму цяпер клічам яе Томай.

Абжыцца ў хаце сужэнцам дапамагалі бацькі. Яны і зараз штотыдзень прыязджаюць да маладых у гасці. Бытавую тэхніку Мірановічы часткова набывалі самі: адразу або ў крэдыт (нешта падарылі родзічы). Звычайна да вясковага жыцця, маладыя плануюць у наступным годзе завесці сабе і невялікую ўласную гаспадарку, якая будзе забяспечваць іх прадуктамі.

— Глобальных планаў на будучыню мы пакуль што не маем. Усё-такі маладой сям'і на вёсцы жыць складана, і гэта не залежыць ад кіраўніцтва і падпрэемства, — прызнаецца Арцём. — Таму інтарэс зараз просты: у першую чаргу — набыць шафу, а потым можна будзе падумаць і пра машыну.

...З якімі ўражаннямі мы пакідалі Бубны? Адпрацоўка на вёсцы пры вольным стаўленні можа даць добрыя жыццёвыя досведы і новыя магчымасці, якіх няма ў горадзе. Ёсць у такім жыцці пэўная рамантыка: цішыня вясковай ночы, агонь у печы... Важна толькі сустрэць падтрымку з боку наймальніка, бо з упэўненасцю ў заўтрашнім дні і жыццё, і працаваць лягчэй.

Яраслаў ЛЫСКАВЕЦ.
Мінск — Вілейскі раён — Мінск.

Увага, аўтары!
З сённяшняга нумара «Чырвонка. Чырвоная змена» пачынае друкаваць «пробы пяра» юных і маладых наштантных твораў, дасланыя на творчы конкурс «Я — малады. I мне не ўсё роўна!», які быў абвешчаны напачатку новага навучальнага года. Звяртаем увагу тых аўтараў, што яшчэ толькі рыхтуюцца адправіць на адрас рэдакцыі свае працы, на неабходнасць захавання яго ўмоў. Падрабязна з ім можна пазнаёміцца ў нумарах «Чырвонкі. Чырвоная змены» ад 25 верасня і 5 лістапада мінулага года, а таксама на сайце газеты «Звязда». Жадаем усім творчых поспехаў!

МЫ САМІ СТВАРАЕМ БУДУЧЫНЮ!

Вось ужо некалькі тыдняў мая аднакласніца рыхтуе перадвыбарчую праграму і прамову, з якой будзе выступаць на пасяджэнні парламента. «Не можа быць!» — скажаце вы. Можа! Два гады таму Маладзечна далучыўся да ініцыятывы ЮНІСЕФ «Горад, дружалюбны да дзяцей», і цяпер у ім створаны дзіцячы парламент, у састаў якога ўваходзяць 15 самых актыўных і ініцыятыўных прадстаўнікоў ад кожнай установы адукацыі.

— Я вельмі шчаслівая, што аказалася ў патрэбны час у патрэбны месцы, таму што стаць часткай гэтай актыўнай і дружнай каманды — вялікі поспех, — кажа старшыня парламента Аліна Пшонік, вучаніца СШ №9. — Я шмат атрымліваю ад нашых заняткаў: стала больш актыўнай, камунікабельнай, рознабакова развіваюся.

Юнакі і дзяўчаты самі ствараюць і рэалізуюць розныя праекты, праводзяць майстар-класы, акцыі, трэнінгі і флэшмобы. Члены маладзёжнага парламента падмаюць тыя праблемы, якія з'яўляюцца, на іх думку, найбольш важнымі для развіцця горада і паляпшэння жыцця падлеткаў у ім: адсутнасць веласіпедных дарожак і паркоўкаў, недахоп сквераў для адпачынку, дзіцячых пляцовак, маладзёжных кавярняў і шмат чаго іншага.

— Адчуваць сябе карысным для іншых — вельмі прыемна, бо гэта, безумоўна, напайнае аптымізмам, радасцю і жаданнем працаваць далей, — лічыць вучаніца СШ №11 Паліна Шоць. — Прыемна ўсведамляць, што з нашым меркаваннем лічацца. Тым больш, калі за плячыма ўжо некалькі завершаных праектаў, такіх як «Лячэбная магія» і «Адукацыя ў галіне правоў чалавека».

Напрыклад, рэалізуючы праект «Лячэбная магія», юнакі і дзяўчаты правялі цыкл заняткаў для дзяцей з асаблівасцямі псіхафізічнага развіцця. Здавалася б, простыя фокусы, але мы дапамаглі дасягнуць бачных

ПРА АЎТАРА

Ксенія ўжо другі год запар удзельнічае ў творчым конкурсе «Чырвонкі. Чырвоная змены». Тады яе работу апублікавалі і, як прызнаецца сама дзяўчына, яна з нецярпеннем чакала абвешчання новай тэмы.

— Для мяне гэта вельмі важна, таму што я планую паступаць у Інстытут журналістыкі БДУ, — кажа 16-гадовая аўтарка. Па словах дзяўчыны, гэтая прафесія ёй вельмі падабаецца. З дзяцінства яна ведала, што павінна пісаць, нешта раскаваць іншым.

Калі гаварыць пра школьную праграму, Ксенія падабаецца Хэмінгуэй. Па-за ёю дзяўчына захапляецца тэорыямі Шапенагаўэра, а яшчэ чытае Рэда Брэдберы. Таксама займаецца ёгай, наведвае гурток журналістыкі пры цэнтры дзіцячай творчасці, робіць паштоўкі ў стылі скрапбукінг і любіць сустрэцца з цікавымі людзьмі. Дэвіз па жыцці: «Ніколі не здавайся, усё атрымаецца!»

вынікі: палепшыць дробную матарыку рук і «напоўніцца» ўпэўненасцю ў сабе.

Летась з гэтым праектам актыўна маладзёжнага парламента пабывалі ў Нацыянальным адукацыйна-аздараўленчым цэнтры «Зубраня», правялі там навучальны семінар для равеснікаў. У канцы студзеня дзевяць прадстаўнікоў нашага парламента зноў выправіцца туды, каб прыняць удзел у адукацыйнай змене «Роўны навучае роўнага».

— Мне вельмі падабаюцца такія паездкі. У іх заўсёды сустракаеш шмат цікавых людзей і заводзіш сяброў з розных куткоў Беларусі. Атрымліваецца так, што ініцыятыва ЮНІСЕФ «Горад, дружалюбны да дзяцей» збліжае і аб'ядноўвае нас, як быццам мы адна вялікая сям'я, — дзеліцца сваімі пачуццямі навучэнка гімназіі-каледжа мастацтваў Паліна Кухарчык, якая, дарэчы, была

дэлегатом Нацыянальнага дзіцячага форуму «Дзеці Беларусі за моцную і квітнеючую Беларусь».

Юныя парламентарыі актыўна ўдзельнічаюць у рэспубліканскіх конкурсах і канферэнцыях. На рэспубліканскім конкурсе маладзёжных сацыяльных праектаў «Нашы справы роднаму гораду!» яны прадставілі праект «Прававы эрудыт», які быў адзначаны дыпламам трэцяй ступені. А ў другім адкрытым конкурсе даследчых і праектных работ «ЮНЕСКА: Адукацыя. Навука. Культура» Юлія Апяцёнак з СШ №8 і Кацярына Свірская з СШ №4 узнагароджаны дыпламам другой ступені за распрацоўку трэнінгаў па правах дзіцяці і канфлікталогіі.

— Сучасная моладзь вельмі развітая, крэатыўная і, я сказала б, разумная не па гадах. Яна вельмі сур'ёзна адносіцца да пастаўленых перад ёю мэт і задач, уважана і ўзгоднена прымае рашэнні. Адчуваецца зацікаўленасць, а гэта, вядома ж, прыносіць свае вынікі. Тут хлопчыкі і дзяўчынкі развіваюцца не толькі разумова, але і маральна. Таксама ў калектыве яны праходзяць працэс сацыялізацыі і станаўлення ўласнай асобы, — лічыць кіраўнік маладзёжнага парламента Маладзечна Валянціна Саенка.

Дзіцячы парламент — адна з магчымасцяў, якія дарослыя могуць даць дзецям для станаўлення іх як асоб, для развіцця іх лідарскіх якасцяў і выбару будучай прафесіі. Прымаючы ўдзел у пасяджэннях маладзёжнага парламента, мы становімся актыўнымі ўдзельнікамі грамадскага жыцця горада і краіны ў цэлым. Бо мы маладыя, і нам не ўсё роўна!

Ксенія РАГЕЛЬ,
вучаніца 11 класа
гімназіі №6 г. Маладзечна.
Фота аўтара.

Непапраўны аптыміст па жыцці

Сапраўдны сябар, рознабакая творчая асоба, лідар па жыцці — усімі гэтымі якасцямі валодае Іван Жукаў, былы вучань нашай школы. Мне не раз даводзілася чуць толькі самыя добрыя водгукі пра гэтага хлопца ад яго настаўнікаў і сяброў. І я вельмі захацела пагутарыць з чалавекам, які так мэтанакіравана і ўпэўнена крочыць да сваёй мары.

Скончыўшы Параф'янаўскую сярэднюю школу, Іван паступіў на геаграфічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта на спецыяльнасць «Геаэкалогія». Яшчэ са школы стаў захапляцца сцэнай: наведваў драматычны гурток, удзельнічаў у розных школьных і раённых конкурсах, вёў канцэрты, паралельна займаўся ў музычнай школе па класе акардэона. Ва ўніверсітэце стаў удзельнікам тэатра-студыі «На філфаку», у складзе якой прымаў удзел у Міжнародным фестывалі студэнцкіх тэатраў «Тэатральны куфар». Тады ён упершыню паспрабаваў сябе ў ролі міма, пасля чаго сабраў групу аднадумцаў, што перарасла ў калектыву «Творчая студыя «МІМ-BSU», кіраўніком якой Іван цяпер і з'яўляецца. Студыя прымае ўдзел ва ўсіх універсітэцкіх мерапрыемствах, а таксама ў міжнародных і рэспубліканскіх фестывалях. Пасля тэатра ён быў задзейнічаны ў КВЗ. У складзе каманды «Вячэрні Мінск» прымаў удзел у Міжнародным фестывалі KіBiH у Сочы, у шматлікіх беларускіх лігах, напрыклад, Міжрэгіянальнай лізе «Палессе» ў Гомелі, Беларускай прэм'ер-лізе, Адкрытай лізе КВЗ БДУ і іншых.

Ужо на другім курсе Іван становіцца актывістам БРСМ БДУ, а пасля трэцяга — уваходзіць у камітэт. Займаецца арганізацыяй агульнаўніверсітэцкіх мерапрыемстваў, розных фестываляў, акцыяў, студэнцкіх злётаў, канцэртаў. Акрамя таго, часта з'яўляецца на сцэне ў ролі вядучага. Яго актыўную грамадскую дзейнасць заўважылі і напрыканцы навучання прапанавалі застацца працаваць у БДУ. Цяпер Іван Жукаў — метадыст аддзела маладзёжных праграм і праектаў у праўлення выхаваўчай работы з моладдзю БДУ.

Не забываецца Іван і на свой родны дом. Вельмі часта праводзіць у мясцовым Доме культуры канцэрты на 8 Сакавіка, Новы год, Дзень маці, удзельнічае ў розных спектаклях. Што вельмі цікава, Іван прымаў удзел у шоу «Насмяшы коміка» на канале «1+1».

— Іван, якое ў цябе жыццёвае крэда?

— Раней я часта любіў паўтараць: «Што ні робіцца, усё да лепшага». А наогул, я непапраўны аптыміст па жыцці, у любой сітуацыі спрабую знайсці станоўчыя бакі. А яшчэ мне кажуць, што я здольны зараджаць аптымізмам навакольных. Магчыма, менавіта гэта мне і дапамагае дамагацца таго, што хачу. Галоўнае — дзейнічаць. Ніколі не любіў проста сядзець і нічога не рабіць.

— Ці ёсць у тваім жыцці людзі, з якіх ты бярэш прыклад?

— Вядома ёсць, у першую чаргу гэта мае бацькі. Я часта заўважаю, што многае ўзяў менавіта ад іх. Напрыклад, мая мама вельмі любіць выступаць на сцэне, а тата — са-

ПРА АЎТАРА

Юліі — 16 гадоў. Дзяўчына скончыла музычную школу па класе акардэона, любіць спяваць. Актыўна ўдзельнічае ва ўсіх школьных мерапрыемствах. З'яўляецца пераможцам рэспубліканскіх творчых конкурсаў. У вольны час любіць чытаць, пісаць вершы. Яшчэ Юля захапляецца гісторыяй.

— Я кладна ведаю, што хачу стаць журналістам, і гэтым летам паспрабую паступіць у Інстытут журналістыкі БДУ, — кажа сама дзяўчына. Дарэчы, раней Юля ўжо друкавалася на старонках «Звязды». — Лічу, што нават з самай цяжкай сітуацыі можна знайсці выйсце. Галоўнае — не падаць духам і заўсёды верыць у свае сілы. Маё жыццёвае крэда: «Там, дзе ёсць мэта, няма месца няўдачам!»

праўдны вяселун. У маім жыцці ёсць яшчэ адзін чалавек, які навучыў мяне вельмі многаму, — гэта брат маёй бабулі, драматург, пісьменнік Фёдар Антонавіч Палачанін. А наогул, кожны чалавек для мяне — у пэўным сэнсе настаўнік.

— Я ведаю, што ты вельмі добры ацёр. Раскажы пра свае дасягненні і поспехі...

— Да «добрага» мне, напэўна, яшчэ далёка, хаця я ўвесь час спрабую ўдасканалвацца. Мне вельмі падабаецца сцэна, падабаецца пераўвасабляцца ў іншыя вобразы, бо менавіта так я магу стаць кім заўгодна. Спачатку гэта быў студэнцкі тэатр «На філфаку», дзе мне пастаянна даставаліся камічныя ролі. Напэўна, таму я вельмі хутка трапіў у КВЗ: падабаецца веселіць гледача. У складзе драматычнага калектыву Параф'янаўскага СДК выступаў на аглядзе тэатраў Віцебскай вобласці, дзе за ролю Мікіты ў спектаклі «Мікітаў лапаць» атрымаў дыплом за найлепшую мужчынскую ролю.

Калі шчыра, у мяне да гэтага часу ёсць хваляванне перад сцэнай. Яшчэ мне падабаецца арганізоўваць мерапрыемствы. Трэба шмат чаго ўмець і не ўпусціць нават самыя дробныя дэталі. Да падрыхтоўкі я стаўлюся творча. Ідэі прыходзяць у любы час, таму са мной заўсёды нататнік.

— Чым ты займаўся ў БРСМ і чым даводзіцца займацца зараз?

— Пачынаў прэс-сакратаром, пісаў артыкулы, анонсы, асвятляў розныя мерапрыемствы, але потым хутка стаў рэжысёрам-пастаноўшчыкам. Спачатку на сваім факультэце, а потым ва ўсім БДУ. На сваёй новай пасадзе займаюся амаль тым жа, чым і ў БРСМ: арганізацыяй мерапрыемстваў, конкурсаў, а таксама праектнай дзейнасцю.

— Якія ў цябе планы на будучыню?

— Рыхтую новыя праекты і вельмі хачу хутчэй вярнуцца на сцэну. Я люблю імпрывізацыю, галоўнае — рухацца і не стаяць на месцы.

Юлія ЯНУКОВІЧ,
вучаніца 11 класа Параф'янаўскай
СШ Докшыцкага раёна.

«ДАР» УМЕЕ ПРЫНОСІЦЬ РАДАСЦЬ ІНШЫМ

Лізавета МАЙСЯЁНАК,
студэнтка першага курса
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
фізічнай культуры:

У сценах нашай навучальнай установы адбыўся канцэрт-прэзентацыя «Імкненне да гармоніі», галоўнымі ўдзельнікамі якой сталі выхаванцы школы танца «Дар» з сацыяльнай установы «Інвацэнтр» арганізацыі «Беларускае таварыства інвалідаў» і тэатра-студыі «Мандарыны». Гледзячы на бліскучыя выступленні гасцей, ніяк нельга было назваць гэтых смелых, моцных духам танцораў людзьмі з абмежаванымі магчымасцямі!

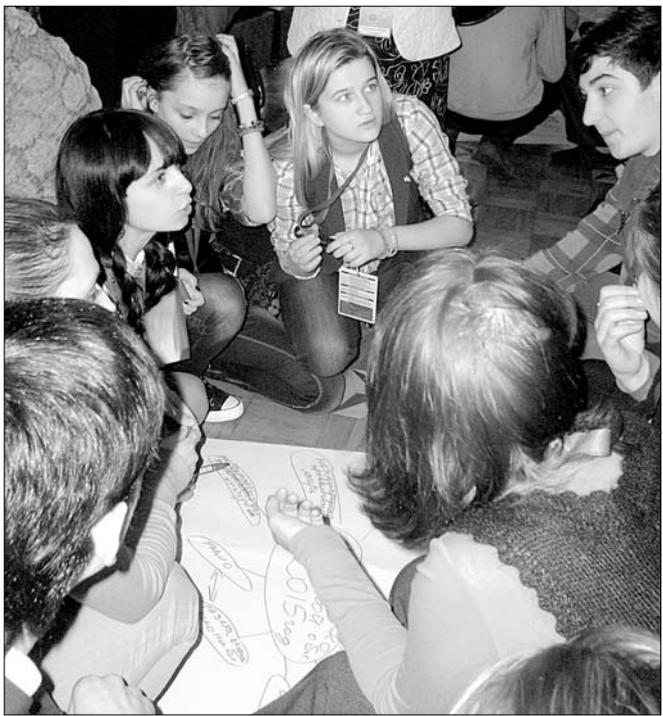
У ліку іншых ганаровых наведнікаў свята была і Ганна Віктараўна Гарчакова — чэмпіёнка свету па спартыўным танцах на калясках, майстар спорту міжнароднага класа, якая таксама выступіла ў той дзень. Ганна Віктараўна з'яўляецца мастацкім кіраўніком школы танца «Дар». «Наша Анечка!» — з цеплынёй звярталіся да яе калегі. І сапраўды, гэты чалавек поўны аптымізму і

жыццялюбства, якому можна толькі па-добраму паазідрасціць. Менавіта яна далучыла многіх людзей у інвалідных калясках да цудоўнага свету танца. Адна з выхаванак школы Алеся Аляхновіч раславіла такую гісторыю. Танцамі дзяўчына займаецца вось ужо больш за паўгода, і ўсё — дзякуючы знаёмству з Ганнай Віктараўнай. Для Алесі танцы — гэта спосаб самавыражэння. «Я хачу стаць трэнерам, працаваць з дзецьмі, навучыць іх танцам. Гэта, хутчэй, не мара, а мэта ў жыцці», — прызналася дзяўчына.

...Не было нікога, каго б не закранулі выступленні танцораў. Большасць з іх радавалі гледачы неаднаразова, пераапрагануючыся ў раскошныя касцюмы. Аднак ніякія блёсткі на іх не маглі нават параўнацца з бляскам у вачах і энтузіязмам выступаючаў. Яны падарылі гледачам усмешкі, слёзы радасці, а таксама прымусілі над нейкімі рэчамі задумацца. Танцоры яшчэ раз пацвердзілі, што тое, чым яны займаюцца, прыносіць задавальненне і радасць не толькі ім самім, але і іншым людзям.

Ліст чытай Сяргей РАСОЛЬКА.

СПРАКТЫКАваныя

І ЛЮДЗЕЙ ПАГЛЯДЗЕЦЬ, І СЯБЕ ПАКАЗАЦЬ

Немалаважнай часткай студэнцкага жыцця, як вядома, з'яўляецца практыка. Некаторыя, праўда, лічаць яе працягам канікул з той розніцай, што трэба наведання на пэўнае прадпрыемства і «выкланчыць» характарыстыку. На шчасце, такіх лодыраў не так ужо і шмат. Звычайна студэнты, калі бачаць зацікаўленасць да сваёй працы з боку патэнцыяльных калег, імкнучыся добра сябе зарэкамендаваць — не столькі дзеля характарыстыкі, колькі дзеля магчымасці ўладкавацца потым суды на працу. Ды і часам практыка не саступае па колькасці ўражанняў актыўнаму адпачынку.

...Каб потым заняць сваё месца

та заплішчваюцца вочы, не ведаеш, якія гэта роды за змену, а ў галаве трымаеш: «Ты павінна дапамагчы!» І вось дзіця нарадзілася, і на тваім твары сама сабой з'яўляецца ўсмешка. А стомленасці — як і не было!

вяцца школьнікі да настаўніцы-практыканткі, Віка заўважыла, што звычайна падлеткі добра ідуць на кантакт, маладу выкладчыцу паважаюць.

НА ПРАКТЫЦЫ
ЗНАЙСЦІ... СУЖЭНЦА

Студэнты лесагаспадарчага факультэта Беларускага дзяржаўнага тэхнічнага ўніверсітэта чакаюць практыкі. Будучым леснікам, супрацоўнікам службы аховы прыроды, спецыялістам у галіне экалагічнага турызму прыходзіцца вывучаць тэорыю: хімію і біялогію, спецыяльныя прадметы, селекцыю... Шмат інфармацыі трэба проста ведаць на памяць. Таму тыдні практыкі — гэта тое, чаго яны чакаюць на працягу ўсяго семестра.

Яна ШЫКАЛЬСКАЯ заканчвае вывучаць экалагічны турызм. Для яе групы мінулай вясной арганізавалася двухтыднёвая паездка ў Літву, падчас якой яны наведалі нацыянальныя паркі гэтай краіны, пазнаёміліся з нюансамі «зялёнага турызму» ў прыбалтыйскіх гарадах.

— Гэтая паездка была для нас часткай практыкі, — расказала мне Яна. — Цэлы тыдзень мы правалі на ўзбярэжжы Балтыйскага мора: вывучалі разнавіднасці дрэў, якія там растуць, уплыў на іх марскога клімату.

Яе аднакурсніца Таня ЯРМОЛЕНКА ў хуткім часе стане выпускніцай кафедры лясных культур і глебазнаўства. Дзяўчына прыгадвае, што калісьці на першым курсе навучальны год пачаўся з... практыкі. Іх групу разам з іншымі накіравалі ў Негарэлае — невялікі пасёлак у Дзяржынскім раёне, дзе лекцыі перамяжталіся з практыкай у мясцовым вучэбна-вартым лясгасе.

— Гэта незабыўныя ўражання! — дзеліцца Таня. — У вольны час мы арганізавалі пікнікі або вечарыны, на якія збіраліся ўсе нашы практыканты. Не важна, хто на якой спецыяльнасці вучыцца і на якім курсе: святая робыца ўсім і для ўсіх. Негарэлае зрабіла ўсіх нашых студэнтаў сапраўднымі сябрамі, а многія менавіта там сустрэлі свайго будучага мужа або жонку.

Надзея ЮШКЕВІЧ.
Фота Надзеі БУЖАН.

ГЭТА БЫЛА
«КРУТАЯ» ХІРУРГІЯ!

Аляксандр МАЦЭНКА — будучы стаматолаг, вучыцца ў Беларускам дзяржаўным медыцынскім ўніверсітэце. Хлопец родам з Рэчыцы, і таму, калі даведаўся, што на практыку яго накіроўваюць у родны горад, узрадаваўся. І добрыя падручаныя яго не падвялі.

— Так спадабалася, што захацелася там жа праісці і інтэрнатуру, — прызнаецца Саша. — А што? Дружны калектыў, шмат моладзі...

Будучы медык распавёў, што месяц практыкі быў падзелены на дзве часткі: хірургічная стаматалогія і артапедычная стаматалогія.

— Першыя два тыдні займаўся хірургіяй, было вельмі крута! — не хавае эмоцый сурасмоўца. — Праўда, некато-

рыя людзі, калі даведваліся, што я яшчэ нават не інтэрн, а толькі студэнт, глядзелі трохі падазрона. Працаваў разам з урачом, які мог і пажартаваць, і чамусьці навучыць. Звычайна ён быў побач падчас аперацыі, штосьці падказваў, нечым дапамагаў. Пазней, калі зразумеў, што я ведаю сваю справу, мог цалкам пакідаць пацыента на мяне.

ДАПАМАГЧЫ ДЗІЦЯЦІ
З'ЯВІЦЦА НА СВЕТ

Ліда ТАРУН зараз вучыцца ў Беларускам дзяржаўным ўніверсітэце фізічнай культуры і паралельна працуе ў... радзільным доме. Гэтую працу дзяўчына атрымала дзякуючы ўдала пройдзенай практыцы.

— Пасля заканчэння Беларускага дзяржаўнага медыцынскага каледжа я паступіла ў БДУФК на спе-

цыяльнасць «фізічная рэабілітацыя», — кажа маладая акушэрка. — Падчас вучобы ў медыцынскім каледжы праходзіла практыку ў бальніцах рознага профілю — гэта і рэанімацыя, і тэрапеўтычнае аддзяленне, і хірургічнае, і неўралагічнае...

Але, як заўважае суразмоўца, самай запамінальнай была практыка менавіта ў раддоме.

— Гэта неперадавальнае пачуццё, калі на тваіх вачах, а тым больш з тваёй дапамогай, нараджаецца новае жыццё! Нованароджаныя дзеткі даюць такі зарад бадзёрасці, пачуццё шчасця і задавальнення ад выкананай працы, якое проста не пераказаць словамі.

Ліда пагаджаецца, што праца акушэркі — вельмі складаная і адказная. Часам у тры гадзіны ночы ўжо прос-

Вам накет!

ДАСТАЎКА ПА АДРАСЕ,
або 3 досведу кур'ера

Мой першы працоўны вопыт — работа кур'ерам. Знаёмыя лічаць яе не зусім сур'ёзнай справай. І праз заробак, і праз тэмп і лад жыцця. Што тут скажаш? Не яны ж працуюць кур'ерам, а я.

дом 3, 3-ці паверх, памяшканне 33»;

— «друкарня, вуліца Гало, спытаць Галіну»;

— «гэта тэрмінова-тэрмінова, гэта проста тэрмінова — калі будзе час сёння».

Ну і самае галоўнае — заробак. Ён залежыць толькі ад цябе. Дастаўка аднаго дакумента — 30 тысяч рублёў. У сярэднім за дзень бывае 8—10 заявак. За два тыдні магчыма зарабіць на аплату пакоя. Астатнія грошы ідуць на ежу, праезд, аплату мабільнай сувязі, перыёдыку і розныя неспадзяваныя сітуацыі.

Што я ўбачыла станоўчага за тры месяцы працы кур'ерам?

+ арыентуся на назвах вуліц і маршрутах грамадскага транспарту ў 10 разоў лепш, чым напачатку;

+ тэлефонныя размовы з кліентамі — ужо будзённая справа;

+ ведаю пяць месяцаў у горадзе, дзе ёсць магчымасць падзарадзіць тэлефон бясплатна;

+ карысныя знаёмствы;

+ адкрыла ў сабе маленькую «слабасць»: назіраць, як чалавек падпісвае дакументы, пакідаючы свой росчырк;

+ кожны дзень сустракаю аднаго-двух-трох знаёмых.

Да мінусаў працы аднесу тое, што з 8.00 да 18.00 — ты на нагах, таму паняцце «абедзены перапынак» дастаткова ўмоўнае.

Увогуле праца кур'ерам мне падабаецца, праўда, з надыходам халадоў камфорту стала менш. Зарабіць такім чынам можна. А вось працаваць кур'ерам пастаянна я не пагадзілася б.

Кацярына ЛЯСУН.

Крок да самастойнасці

Адчуй цану часу

Што яшчэ дае студэнту падпрацоўка?

Сённяшні студэнт дзённай формы навучання, як правіла, максімаліст: ён не чакае дня, калі атрымае дыплом, каб зарабляць грошы, а спрабуе ўжо падчас вучобы знайсці прымяненне сваім здольнасцям. Сярод маіх аднакурснікаў амаль няма тых, хто ні разу не падпрацоўваў. І калі першыя два гады навучання студэнты засяроджваюць увагу на атрыманы ведаў, то на трэцім курсе ўжо масава шукаюць месцы, дзе можна падзарабіць. Я не стала выключэннем: з верасня сумяшчаю вучобу і працу.

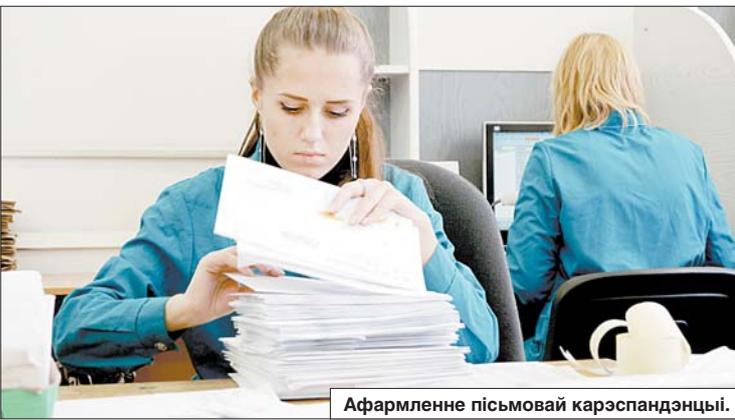
Яшчэ калі была дома летам на канікулах, пачала шукаць месца для падпрацоўкі. Чаму не ўладкавалася? У невялікім раённым цэнтры знайсці падпрацоўку даволі складана, тут нават і спецыялістам з дыпламамі месцаў не хапае. Іншая справа — сталіца, дзе ўсіх ахвотных запрашаюць стаць афіцыянтамі, прамоўтарамі, перакладчыкамі, грузчыкамі і г.д. Патрабуюцца людзі і на вытворчасці «Мінская пошта», дзе я падпрацоўваю ў вольны ад вучобы час.

«Мінская пошта» знаходзіцца каля чыгуначнага вакзала і займае вялікі будынак. Яно і не дзіўна: структурна вытворчасць падзяляецца на шмат цэхаў, участкаў і груп, дзе працуюць сотні людзей. Участак па прыёме і апрацоўцы карпаратыўнай пошты — месца, на якім я праводжу некалькі гадзін перад заняткамі ва ўніверсітэце. Асаблівых навываў ці ўменняў, каб сюды ўладкавацца, не спатрэбілася: усяму вучыцца падчас першых двух-трох тыдняў працы. А заданні даводзіцца выконваць розныя: прымаць пошту ад арганізацый, правяраць наяўнасць пісем і пасылак па спісах, узважаць іх, ставіць

каляндарныя штампы, на заказныя адпраўленні прыклеіваць стыкеры са штрых-кодам. Пастаянная змена дзеянняў — гэта адзін з плюсоў такой падпрацоўкі, бо не паспяваеш стаціцца.

Працоўны час для мяне пралятае незаўважна. Напэўна, спрыяе гэтаму і калектыў. У штаце, як правіла, працуюць людзі (асноўная частка — жанчыны да 35 гадоў), якія маюць спецыяльную адукацыю. Да іх заўжды можна звярнуцца з пытаннямі, яны падкажуць, што і як трэба рабіць.

Ёсць таксама апэратары, якія не маюць спецыяльнай адукацыі. Аляксандра Марушку, напрыклад, на пошту прывяло жаданне паступіць у Мінскі вышэйшы каледж сувязі. Для таго, каб стаць студэнтам завочнага аддзялення бюджэтнай формы, неабходна абавязкова працаваць у галіне сувязі. «Нічога складанага ў мае абавязкі не ўваходзіць. Але мне, маладому хлопцу, хацелася б яшчэ і грошы зарабіць», — шчыра прызнаецца Саша. — Таму ў вольны час дадаткова займаюся рамонтам аўтамабіляў».

Афармленне пісьмовай карэспандэнцыі.

Давялося мне пазнаёміцца і са студэнткай чацвёртага курса міжнароднага ўніверсітэта «МІТСО» Кацярынай Бабук, якая жыве ў Мар'інай Горцы. Яна вучыцца ў другую змену, але кожны дзень прачынаецца ў пяць гадзін раніцы, каб роўна ў васьмь прыйсці на пошту.

— Заняткі ва ўніверсітэце пачынаюцца толькі ў тры гадзіны дня, час вольны ёсць. Чаму б і не падзарабіць? — разважае дзяўчына. — Першую зарплату, напрыклад, патраціла на набыццё новага тэлефона, астатнія разыходзяцца па дробязях.

Моладзь прыходзіць падпрацоўваць на пошту, хутка асвойваецца і праз некаторы час кліча сюды і сваіх сяброў. Так, Каця Бабук прывяла на ўчастак сваю аднагрупніцу. А дзякуючы Сашу Марушку штат папоўніўся аж трыма супрацоўнікамі!

Дар'і Ціхановіч, студэнтцы другога курса МДЛУ, прыйсці падпрацоўваць на ўчастак прайшла яе маці, якая таксама працуе тут. Дзяўчына цалкам задаволеная: «Расклад заняткаў ва ўніверсітэце часта мяняецца, таму ў адзін дзень магу прыйсці на пошту і адпрацаваць шэсць гадзін, у другі — толькі тры, а, здараецца, і зусім не атрымліваецца. У цэлым гэта зручна. Месцазнаходжанне ў самым цэнтры горада — яшчэ адзін плюс, сюды часта ходзіць транспарт з усіх мікрараёнаў Мінска».

Я лічу, што падпрацоўкі ідуць толькі на карысць маладому пакаленню. Тут і знаёмствы новыя заводзіш, і пашыраеш свой круггляд (я ў геаграфіі нашай краіны стала лепш разбірацца), адчуваеш пэўную адказнасць. Але самае галоўнае — пачынаеш адчуваць рэальную цану свайго часу. Пакуль я не ўладкавалася на пошту, думала, што ўсё, чым займаюся на працягу дня, — важнае. А пасля некалькіх месяцаў ранішняй падпрацоўкі зразумела, што спаць можна і менш. І зусім неабавязкова кожныя 30 хвілін заходзіць у сацыяльныя сеткі.

Ганна КУРАК,
студэнтка III курса
Інстытута журналістыкі БДУ.
Фота аўтара.

Назагімінулае

ТРЫМАЙ «БАЛГАРКУ», РЫЦАР!

Трапіць у Сярэднявечча — лёгка!

Рыцарамі сёння нікога не здзівіш: іх можна сустрэць на гарадскіх святах і гістарычных вечарынах, убачыць у рэкламных роліках і кінастужках. Нават у метро выдзяляецца білборд з выхадцам Сярэднявечча, апранутым у шлем і даспехі, які абараняе беспрытульнае кацяня. Куртуазнасць, падзвігі і прысвячэнні прыгожым дамам — гучыць рамантычна... Ці засталіся на Беларусі сапраўдныя рыцары? Каб знайсці адказ на гэтае пытанне, карэспандэнт «Чырвонкі» наведалася ў госці да ўдзельнікаў клуба гістарычнай рэканструкцыі «Гівойт».

ТАКОГА САСЛОЎЯ... НЕ БЫЛО?

Майстэрня рэканструктараў размясцілася ў памяшканнях пры цэнтры дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Эўрыка» ўпраўлення адукацыі адміністрацыі Фрунзенскага раёна г. Мінска. На падыходзе да будынка насустрач мне ішоў доўгавалосы хлопец з... бярвенном у руках. А каля дзвярэй сустраў малады чалавек з венікам. Аказалася, што ўдзельнікі клуба падзілі генеральную прыборку. Сама майстэрня выглядае як сапраўдная цяслярня, дзе поўна рубанкаў, дрэляў, драўляных нарыхтовак для будучых шчытоў.

— Тут трэба працаваць, — тлумачыць мне адзін са старажылаў клуба Дзмітрый ПЕРС. — Мабыць, таму гістарычная рэканструкцыя цяпер у заняпадзе: не кожны захоча «марнаваць час» за бясплатна.

Сам хлопец прыйшоў у «рыцары» пяць гадоў таму — гісторыяй ён цікавіўся з дзяцінства, а пасталеўшы, адшукаў клуб па інтэрсах.

— У сучаснай рэканструкцыі збольшага застаюцца не маладыя, а тыя, каму больш за 25

гадоў, — распавядае Дзмітрый. — У «Гівойце» трыццаць рэканструктараў, а самы буйны клуб на сёння — «Унія» — налічвае каля чатырох дзясяткаў удзельнікаў. Раней у вядомым многім «Княжым гуфе» было паўтары сотні чалавек!

Пачуўшы ад мяне слова «рыцар», Дзмітрый цярпліва тлумачыць: такога саслоўя на Беларусі ніколі не было. Вявалі баяры, шляхта і магнаты. Яны маглі сябе называць рыцарамі, бо ўдзельнічалі ў турнірах. У «Гівойце» займаюцца рэканструкцыяй эпохі Вялікага Княства Літоўскага. Назвай «рыцарская рэканструкцыя» клубы карыстаюцца для таго, каб зразумелі абывацелі. Насамрэч, існуюць ваенна-гістарычныя клубы, для якіх асноўнае — гэта ваенная тэматыка, батальныя сцэны. А ёсць і такія, дзе робяць ухл на побыт, звычай, норавы, культурныя адметнасці канкрэтнай эпохі.

— Наш клуб развіваецца ўсебакова, — падкрэслівае яго кіраўнік Уладзімір ЛІЧКО. — Ёсць сярод удзельнікаў хлопцы, якія ваююць: займаюцца фізічнай падрыхтоўкай і ўжо ездзілі на «Бітву Нацый» (чэмпіянат свету па гістарычным сярэдня-

вечным баі). Асноўным напрамкам «Гівойта» застаецца «living history» (жывая гісторыя, дзе рэканструктары заняты аднаўленнем ранейшай матэрыяльнай культуры).

ГІСТОРЫЯ — СВАІМІ РУКАМІ

Мы пераходзім у парадную залу, дзе выстаўлены даспехі, мячы, шчыты. На сцяне вісіць сцяг з выявай сімвала клуба — свяшчэннага ў старадаўняй Літве вужа Гівойта. У самога Уладзіміра захапленне рэканструкцыяй пачалася са зброі: ён набыў меч, калі займаўся фехтаваннем. Дзмітрый паказвае на даспехі ў выглядзе часшуі — караэна стала яго першым створаным «артэфактам». Дубовы стол і лавы — вынік агульнай працы. Майстры клуба вырабляюць сваімі рукамі

«Рыцарскі адпачынак» — у чаканні кіпню.

Іначай не вытрымаеш цяжкай долі рэканструктара...

многія гістарычныя прадметы: зброю, адзенне і абутак, мэблю, музычныя інструменты. А тое, што пакуль не могуць зрабіць самастойна, мяняюць: керамічны посуд можна ўзяць бартэрам у іншых рэканструктараў. Гэта сапраўдная мануфактура, дзе любая рэч каштуе нашмат больш, чым просіць за яе майстар. Напрыклад, на адзін шлем майстар выдаткоўвае цэлы месяц. А яго кошт — дзвесце долараў.

— З «рэканструкцыі» выходзяць выдатныя майстры, — канстатуе Уладзімір. — Можна доўгі час вырабляць для патрэб клубаў добрую зброю і рыштук, а пасля пераключыцца і на нешта больш масавае — рэчы для «абывацеляў». Некаторыя пачынаюць займацца стральбой з лука, а пасля пераходзяць у прафесійны спорт. Рэканструкцыя — гэта і самаразвіццё, бо вы вучыцеся працаваць рукамі. Многія маладыя хлопцы, калі прыходзяць да нас, у майстэрні ўпершыню бяруць у рукі

Калі ў клуб прыходзіць «навабранец», ён трапляе ў распараджэнне да іншых удзельнікаў. Кожны дае яму працу, звычайна, самую брудную. Вытрымае «выпрабавальны перыяд» — да рэканструкцыі прыдатны.

«балгарку», дрэль. Даводзіцца вучыць іх правільна абыходзіцца з інструментамі.

Сам Уладзімір скончыў гістарычны факультэт БДУ, але ён упэўнены: любоў да рэканструкцыі не залежыць ад профілю адукацыі. Сапраўды, сярод удзельнікаў клуба збольшага «тэхнары», а з гісторыкаў — толькі кіраўнік. На яго думку, іх пакаленне было выхавана на рамантычнай традыцыі: хлопчыкі чыталі шмат кніг, звязаных з рыцарствам, накштатт «Айвенга».

«Гівойт» існуе цалкам за ўласныя сродкі. Паводле слоў Уладзіміра, цяпер усе клубы выступаюць на карпаратывах і вясяляцца, здымаюць гістарычных роляў і фільмаў. Таксама можна зарабляць на продажы зробленых рэчаў.

— Людзі з грашымі могуць адрознаваць сабе камплект «абмундзіравання», — распавядае Уладзімір. — Іншыя ездзяць па фестывалях, перамагаюць у спаборніцтвах, дзе атрымліваюць рэчы ў якасці выйгрышу.

ПАМІЖ СПОРТАМ І ПОБЫТАМ

У рэканструктараў шчыльны графік: яны збіраюцца пастаянна па два разы на тыдзень. На сустрэчах кожны займаецца сваёй справай альбо выконвае агульнакарысную працу — зашывае касцюмы, чысціць латы, прыбірае памяшканні. Пrowadзяцца таксама фізічныя трэніроўкі па гістарычным сярэднявечным баі — гэта даволі малады від спорту, які ўяўляе сабой сапраўдную бітву на незаостранай зброі.

Калі ў клуб прыходзіць «навабранец», ён трапляе ў распараджэнне да іншых удзельнікаў. Кожны дае яму працу, звычайна, самую брудную. Вытрымае «выпрабавальны перыяд» — да рэканструкцыі прыдатны.

— Толькі працуючы можна зразумець і адчуць, што такое клуб гістарычнай рэканструкцыі, — упэўнена кажа Уладзімір Лічко. — Вядома, гэта не армія, але венікам таксама даводзіцца памахаць.

Хлопцы разбураюць прыгожы міф пра рух: у рэканструкцыі ёсць не толькі рыцары і дамы. Кожны выбірае сабе статус

«Многія маладыя хлопцы, калі прыходзяць да нас, у майстэрні ўпершыню бяруць у рукі «балгарку», дрэль. Даводзіцца вучыць іх правільна абыходзіцца з інструментамі».

згодна са сваімі жаданнямі. У «простай сялянкі» статус невялікі, але і патрабаваць ад такога персанажа будучь значна менш. Калі ж марыш стаць «прыдворнай дамай», давядзецца і пра касцюм паклапаціцца, і пра літвы рэчы — дарагі кубак, упрыгажэнні. Некаторыя могуць дазволіць сабе нават і ложак, чым можна пахваліцца на фестывалі. І мала таго, паводзіць сябе таксама трэба прыстойна. Рыцар павінен быць куртуазным, а дама — выхаванай. Праўда, дзяўчат у клубе мала. Дзмітрый і Уладзімір мяркуюць, што жанчыны сыходзяць з рэканструкцыі з прычыны непапулярнасці руху.

Сярод традыцый клуба можна пералічыць адзначэнне дня народзінаў «Гівойта» і знакавых для Беларусі бітваў — Грунвальдскай, Аршанскай, пад Кірхгольмам. Самы вялікі трафей, які здабылі ўдзельнікі клуба, — медаль за трэцяе месца на «Бітве Нацый» у складзе зборнай Беларусі.

Уладзімір займаецца рэканструкцыяй на працягу семі гадоў і папярэджае: прыйсці, каб проста «патусавацца», не атрымаецца, бо трэба шмат працаваць. Рух перажывае не найлепшыя часіны: пакуль у беларускіх рэканструктараў не атрымліваецца сабрацца разам і зрабіць нешта агульнае. У прыклад кіраўнік «Гівойта» ставіць Расію: рэканструкцыя там нашмат больш развіта. У 1990-я гады энтузіясты зрабілі вялікі агульны партал са спасылкамі на рэчы за канкрэтны перыяд. Ёсць там і буйныя гільды майстроў, а ў клубах налічваецца па паўтары тысячы чалавек. Пра такое беларусам застаецца толькі марыць...

Кацярына РАДЗЮК.
Фота з архіва клуба гістарычнай рэканструкцыі «Гівойт».

Непасрэднасць з «Алоўкам»

(Заканчэнне.)

Пачатак на 1-й стар. «ЧЗ».

— Летась у «Анімаёўцы» мультык Максіма Паўлава «У пошуках шчасця» быў прызнаны пераможцам і атрымаў галоўны приз — малы крыштальны аловак і дыплом, а сёлета Каця Мазыко са сваімі «Шкоднымі звычкамі» заняла другое месца, — радуецца за сваіх выхаванцаў Марыя Белякова.

Узнагарод і насамрэч шмат. Мультфільм «У пошуках шчасця», напрыклад, узяў таксама галоўны приз фестывалю «Кіна-клік» у Яраслаўлі. А сёлета расіяне адзначылі магілёўскую студию за ўсе мультфільмы, якія тут стварылі. Яшчэ адзін дыплом студыіцы прывезлі летась з фестывалю «Маладое кіно Украіны», які адбыўся ў Днепрапятроўску.

Магілёўскіх стваральнікаў мультыкаў можна лічыць у Беларусі першапраходцамі. Калі, вядома, не браць у разлік сталічныя курсы для дарослых аніматараў і студыі «Мы — ёсці!», дзе заняткі праводзяцца з хворымі дзецьмі. І нават калі глядзець на справу ў маштабах СНД, можна смела казаць: магілёўская студыя знайшла сваю нішу.

— Мы падтрымліваем зносіны з замежнымі мультыплакацыйнымі студыямі, у кожнай з іх свая спецыфіка. Сёлета да нас завіталі аніматары з «Татарфільма», якія прыязджалі на «Анімаёўку». І наша студыя ім спадабалася. У іх таксама існуе нешта падобнае, але для дарослых. І займаюцца яны ў асноўным камп'ютарнай анімацыяй, — кажа Марыя.

«А МОЖА БЫЦЬ, ВАРОНА, А МОЖА БЫЦЬ...»

Вераніка Радзівонава — таленавітая не па гадах. Яна вучыцца ў другім класе, а студию наведвае ўжо год. Вельмі любіць савецкія мультфільмы пра Калабка і Чабурашку. І, як высветлілася, сама можа ствараць цікавыя гісторыі. Яе пластылінавыя героі з'яўляюцца на свет з неверагоднай хуткасцю. За год яна паспела зрабіць тры мультыкі. Чарговы яе твор пра лянівае кацяня, якое ўсё ж такі перавыхавалася.

Не навічкі ў справе Вара Клепікава і Жэня Яскевіч. А вось Арцём Карыткін прыйшоў у студию не так даўно. Але і яму ёсць чым пахваліцца. На падаконніку ўжо стаіць каробка з яго творам на марскую тэматы-

ку. Зараз ён разам з Варай, Жэнем і іншымі студыяцамі робіць групавы фільм на навагоднюю тэматыку. Дзеці з захапленнем раскажваюць пра тое, як Дзед Мароз замест свята нечакана трапіў у мінулае да пачорных людзей і нават ледзь не загінуў. Не турбуецца, усё абышлося. Дзікуны таксама не засталіся пакрыўджанымі, атрымалі падарункі і пабачылі навагоднюю ёлку.

Гісторыі ў студыяцаў заўсёды атрымліваюцца павучальнымі. Але, каб накіраваць у «мірнае» рэчышча самую смелую фантазію, часам прыходзіцца ісці на хітрыкі. У баку ад рабочай пляцоўкі ляжаць нейкія монстры, плод ідэй на тэму, як пачвары заваявалі прышэльцаў. Кіраўнік не стала расхалоджваць ініцыятару: хай спачатку злепяць тое, што хацелі б убачыць. Сюжэт за гэты час можа змяніцца не адзін раз.

— Калі мультык гатовы, мы ўсе разам абмяркоўваем, што спадабалася, а што не, — кажа Марыя. — Але звычайна ўсё ўсім падабаецца. Я таксама нікога не крытыкую, таму што сапраўды атрымліваецца добра.

Пасля здымак пластылінавыя героі ў кардонных каробках перасяляюцца ў шафу. Знішчыць тое, чым

Вара Клепікава, Арцём Карыткін і Жэня Яскевіч разам са сваімі сябрамі прыдумалі вясёлую навагоднюю гісторыю.

жыў у працягу некалькіх месяцаў, рука не падымаецца. Гледзячы на нязграбныя пластылінавыя фігуркі, пачынаеш прыгадваць нейкія эпізоды з гісторыі іх стварэння.

— Студыя — маё першае месца працы пасля ўніверсітэта, — кажа Марыя. — І мне падабаецца тое, чым я займаюся. Дзіцячых непасрэднасць, светапогляд, фантазія — усё гэта вельмі цікава. Дзеці прасцей

ставяцца да ўсяго, таму, напэўна, іх мультыкі атрымліваюцца добрымі і светлымі. У нас пакуль што няма асобнага пакоя для здымак, прафесійнага абсталявання для запісу гукі, але не ўсё ж адрозна. Мы проста займаемся творчасцю і ніякіх сур'ёзных мэт не ставім. Але ў нас усё яшчэ наперадзе.

Нэлі ЗІГУЛЯ.
Фота аўтара.

ПА ГІСТОРЫЮ — У ПАЦЁМКІНСКІ ПАЛАЦ

Неяк мы ўспомнілі, што даўно ўжо збіраліся з'ездзіць у Крычаў, паглядзець на палац князя Пацёмкіна, і вырашылі: зараз самы час. Дарога была не вельмі доўгай і даволі цікавай. Незнаёмыя краявіды, забавныя назвы вёсак... І вось ён — Крычаў. Нашы Чавусы таксама стаяць на ўзгорках, але тут гэта адчуваецца больш выразна. Шэрае неба, на слухах — пакінутыя буслянкі...

Палац. Велічны, са слядамі рова, жаўтлявае сцена пасярод квітнеючага парку, ён, здаецца, асвятляе ўсё пахмурнае наваколле. Крыху з яго гісторыі. Пасля падзелу Рэчы Паспалітай Крычаў увайшоў у склад Расійскай Імперыі і быў падораны фаварыту Кацярыны II — Рыгору Аляксандравічу Пацёмкіну, аднаму з самых таленавітых палкаводцаў таго часу. У 1778 годзе пачынаецца будаўніцтва шыкоўнага палаца ў стылі рускага класіцызму. Аўтар праекта — знакаміты архітэктар І. Я. Староў. Выпадкова ці не, але зверху Крычаўскі палац нагадвае літару «Е» — першую ў імені імператрыцы. Пагаворвалі, што Пацёмкін і Кацярына II былі тайком павенчаны.

Крычаўшчынай здаўна валодалі князі Галынскія — выхадцы з Польшчы. Род быў вельмі багаты, але праз Пацёмкіна справы яго значна пагоршыліся. Як і ў астатніх мясцовых памешчыкаў, у Яна Галынскага — тагачаснага галавы беларускай галіны роду — было шмат падстаў для нянавісці да ганарыстага фаварыта.

19 жніўня 1787 года, калі будаўніцтва палаца было скончана, Кацярына II, накіроўваючыся ў Магілёў, завітала і ў Крычаў. У палац Пацёмкіна з'ехаліся ўсе мясцовыя землеўладальнікі, каб прадставіцца імператрыцы. Яны згварыліся ачарніць князя і такім чынам «звергнуць» яго (цікава, што кіраўнік загаворшчыкаў пасля таксама стаў фаварытам самадзержыцы). Не ганьбіў Пацёмкіна толькі Ян Галынскі. Усе здзівіліся, а фаварыт заўважыў гэта і ацаніў. У 1787 годзе Пацёмкін прадае Галынскаму палац і Крычаўшчыну (партрэт яго, дарэчы, вы можаце ўбачыць, калі будзеце падымацца па лесвіцы на другі паверх). У 1849 годзе Стэфан Галынскі (унук Яна) вырашыў перабудаваць рэзідэнцыю ў неагатычным стылі, элементы якога можна заўважыць і зараз. Кіраваў гэтым мерапрыемствам вядомы французскі архітэктар, майстар неаготыкі Бернар Сімон. У сярэдзіне XIX стагоддзя была пабудавана цудоўная брама, стылізаваная пад чатыры каменныя егіпецкія піраміды. Унутры іх былі памяшканні з ачагамі для вартаўнікоў. Брама гэтая, на жаль, не захавалася.

Цікава, што два пакоі ў правым крыле называліся «біскупскімі», бо там сапраўды жыў святар. Калі ў 1855 годзе згарэў драўляны касцёл, Стэфан Галынскі адвёў у палацы месца для набажэнстваў. Там жа адбываліся хрышчэнні і вянчанні. Цікава, што цяпер там знаходзіцца гарадскі ЗАГС.

З усіх каштоўнасцяў палаца Галынскімі асабліва шанавалася старажытнае, выразанае з дрэва і прыгожа расфарбаванае распяцце. Існавала павер'е, што пакуль яно знаходзіцца ў палацы, будучы гаспадарыць у ім князі Галынскія. Але яны, на жаль, пакінулі радавое гняздо першымі, а іх галоўная каштоўнасць была перададзена ў гарадскі касцёл Крычава ў 1918 годзе.

Пасля рэвалюцыі ў палацы размясцілася гімназія, а потым — працоўная школа, школа-інтэрнат. У 1980-х гадах палац аказаўся ў сумным стане, але ў 1988 годзе пачалася рэстаўрацыя. У студзені 2002 года праз недахоп сродкаў аб'ект быў занесены ў спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь, а пасля — у інвестыцыйную праграму, што дала другі шанец праекту рэстаўрацыі.

Праз некаторы час пасля адкрыцця палаца сюды пераехаў раённы краязнаўчы музей. Дырэктарам музейнай часткі палацава-паркавага комплексу стаў Вадзім Рыськоў — сапраўдны аматар сваёй справы (дарэчы, ён і праводзіў для нас экскурсію). Для стварэння экспазіцыі з раённага бюджэту выдаткоўваюцца сродкі, якія не расчэкаваюцца дарма. За колькі гадоў у палацы «абжыліся» шыкоўныя антыкварныя посуд, мэбля, карціны, дакументы і многае іншае. «Парадная зала» ўразіць вас сваёй раскошай (часам тут праводзіцца сапраўдныя балі і канцэрты), «рыцарская зала» раскажа пра гісторыю Крычаўшчыны. Не здзіўляйцеся з таблічак «не садзіцца», бо, здаралася, нявесты ледзь не з разбегу плюхаліся на антыкварныя канапы XIX стагоддзя, некаторыя з якіх нават не пераабіталі.

У планах музейшчыкаў — пабудаваць вакол палаца гаспадарчыя пабудовы, дзе размесціцца музей рамяства, перанесці піяніна ў «курыльню залу», праводзіць «ночы ў музеі». А галоўная мара — адраджэнне верфі, якая стала б адной з самых славутых мясцін Крычава (яе пачалі будаваць у 1780-х гадах па загадзе Пацёмкіна).

Калі, паважаныя землякі, вам захочацца паглядзець-палюбавацца на жыццё замжных дваран мінулых стагоддзяў, упэўнены, што вы не пашкадуеце, калі з'ездзіце ў Крычаў. А я яшчэ доўга буду ўзгадваць гэта падарожжа і лячыць сезонную хандрю прыемнымі ўспамінамі.

Максім ШКРЭДАЎ, вучань 11-га класа СШ №2 г. Чавусы.
Фота аўтара.

Танна і файна

«СЁРФІНГ НА КАНАПЕ»: ПАДАРОЖЖЫ БЕЗ РЫЗЫКІ

(ПАРАДЫ БЫВАЛЫХ)

Паглядзець свет хочацца кожнаму, праўда, не ва ўсіх для гэтага ёсць фінансавая магчымасць. Але рашэнне праблемы ўжо даўно знайшлі — суполкі каўчсёрфінга. Гэта слова можна літаральна перакласці з англійскай мовы як «канапавы сёрфінг», і азначае яно від падарожжаў, што дазваляе эканоміць грошы праз прапановы ўдзельнікаў спыніцца адзін у аднаго на ноч бясплатна. На першы погляд — ідэальная схема!

Аднак такія падарожжы могуць быць непрыемнымі і нават небяспечнымі: нельга атрымаць стапрацэнтную гарантыю таго, што патрапіўся адказны і добры «хост» — так сярод каўчсёрфераў называюць чалавека, які запрашае да сябе гасцей з іншых краін. Гісторыямі сваіх паездак і сакрэтамі выбару хоста з «Чырвонай» падзялілася Алена Р., што падарожнічае такім спосабам ужо трэці год.

— Упершыню я пазнаёмілася з каўчсёрфігам летам 2012 года. З таго часу паспела пабываць у Італіі, Чэхіі, Польшчы, Германіі, Бельгіі, Партугаліі, Ганконгу, Малайзіі, Сінгапуры, В'етнаме. Таксама я знаёмілася з людзьмі з розных краін тут, у Мінску. Больш за ўсё запомніліся вандроўнікі з Галандыі, ЗША, Літвы, Бразіліі і Германіі.

— Як адбылося тваё знаёмства з каўчсёрфігам?

— Я паехала да сябра Рому ў Іспанію. У мой план уваходзіла падарожжа па маршруце Барселона — Більбаа — Рым. У Більбаа я жыла ў кватэры сябра і на працягу амаль двух тыдняў аддавалася простым радасцям жыцця: спала да апоўдня, шпацыравала па прыгожых вулачках, атрымлівала асалоду ад архітэктуры, сонца і добрай кампаніі.

Гэта бесклапотнасць перашкаджала мне пачаць пошук гатэля ў Рыме. І вось дні за тры да ад'езду мы з Ромам вырашылі сесці і прысвяціць сябе пошуку жылля. Тады сябар, які да таго моманту ўжо быў у захапленні ад каўчсёрфіngu, пачаў мяне падбіваць на падарожжа менавіта такім спосабам.

Мы ўсё падрабязна абмеркавалі, памятаю фінальны аргумент Рому ў адказ на маю боязь: «Каб забіць ці згвалціць турыстку, ёсць больш простыя спосабы, чым рэгістраваць несапраўдны акаўнт, потым з такіх жа акаўнтаў пісаць сабе водгукі і гэтак далей». Так я «зарэгілася» на www.couchsurfing.org. Першае і вельмі складанае, што трэба было зрабіць, — напісаць пра сябе. Я думаю, у большасці людзей гэта выклікае змешаныя пачуцці, але ўдвая з Ромам мы справіліся. Дарэчы, тэкст за два гады я так і не змяніла!

...Спачатку мне адказаў даволі пажылы італьянец, які дрэнна ведаў англійскую мову, быў вялікім фанатам дайвінга і, зразумела, падарожжаў. Але, улічваючы даволі вялікую розніцу ва ўзросце, я падумала, што мне было б з ім не вельмі цікава, таму спачатку дзень правяла ў хостэле, а ўжо на другі мяне прыняў малады фатограф, які таксама адказаў на сайце. Ён нават узыў выхадны на рабоце, каб паказаць мне Рым! Увогуле, усё прайшло вельмі захапляльна і займальна: нягледзячы на тое, што італьянцы часам вадзяць сябе вольна на вуліцы з незнаёмкамі, мой «хост» быў вельмі паважлівы і выхаваны. Пасля такога, вельмі прыемнага першага падарожжа, я ўжо не сумнявалася: каўчсёрфінг дае шмат магчымасцяў!

— У цябе з'явілася ўласная сістэма выбару «хоста»?

— У першыя разы я проста чытала профіль чалавека і, калі ён мне падабаўся, пісала яму. Запытаў я адаслала шмат! Праблема была ў іншым: у першы раз да майго прыбыцця ў Рым заставалася два-тры дні, а гэта не вельмі зручна для будучых «хостаў». Але і слаць за-

пыты за тры тыдні — таксама не самая ўдалая ідэя. Ідэальны прамежак часу паміж рассылкай запытаў і прыбыццём на месца — недзе 10 дзён, бо еўрапейцы (асабліва з поўдня) часта не ведаюць дакладна, чым яны будуць занятыя праз гэтыя тры тыдні. Тым не менш, у мяне быў станоўчы вопыт рассылкі запытаў і за месяц — тут усё залежыць ад удачы.

Зараз я дзейнічаю так: па-першае, выбіраю горад, у які збіраюся. Для мяне важна прыехаць да тых, у каго я сапраўды хачу застацца (як і кожнаму з

Фота Сяргея НіКАНОВІЧА.

нас, напэўна). На гэтым жа этапе я адзначаю прыкладны ўзрост майго «хоста», каб мець больш шанцаў трапіць да чалавека, які мае падобныя інтарэсы. Па-другое, звяртаю ўвагу на радок, што ёсць у кожным профілі — «ці гатовы вы дзяліць ложак са сваім гасцем». Калі бачу «так» ці «можа быць», адразу закрываю — гэта не мой варыянт.

Далей я заўсёды гляджу на радок «пол гасця». Пажадана, каб там было ўказана «які заўгодна». Я заўсёды закрываю профіль чалавека, калі ён шукае менавіта дзяўчат, бо яго чаканні ад нашай сустрэчы, хутчэй за ўсё, не супадуць з маімі.

Калі, нарэшце, знаходжу патэнцыйнага «хоста», яшчэ раз правяраю, з якога ён горада: сайт — рэч ненадзейная і, бывае, памыляецца з пошукам. Часам людзі пішуць пра ўмовы жыцця. Гэта добры бонус, бо так можна быць падрыхтаваным да таго, што ўбачыш на новым месцы, і не расчаравацца. Аднойчы я ездзіла ў Ганконг і, калі яшчэ шукала «хоста», патрапіла на анкету аднаго карыстальніка сайта, які распісаў нават час, калі мне можна прымаць душ і класіцы спаць. Вельмі па-азіяцку!

— Ты кіруешся больш розумам, чым сэрцам?

— Не зусім так. Заўсёды, калі чытаю профіль чалавека і бачу шмат агульных хобі і інтарэсаў, я разумею, што з такім новым знаёмым мне будзе цікава і пішу яму. Часам выбіраю «хоста» дапамагаю фотаздымак: глядзіш на чалавека, адчуваеш энергетыку — і адразу становіцца зразумелым, паладзіць мя цябе. Ёсць кантакт — пішыце! Няма кантакту — не пішыце! Але ўсё ж на першым месцы — крытэрыі, якія датычацца бяспекі.

— Як засцерагчыся ад небяспечных кантактаў менавіта дзяўчыне?

— У гэтым мне дапамагаюць водгукі. Я звяртаю ўвагу на тыя, што пакінулі дзяўчаты прыкладна майго ўзросту: калі яны пазітыўныя, я пішу гэтаму «хосту», калі не — усё зразумела... Да таго ж, калі водгукі няма, я таксама не пішу, бо не хочацца быць першапраходцам. Нехта падумае, што такія водгукі можна сфальсіфікаваць, але сайт каўчсёрфінга распазнае месцазнаходжанне чалавека, ды і ўвогуле сістэма там складаная і зрабіць фэйкавы акаўнт даволі складана. Тым не менш,

я заўсёды перад вандроўкай пытаюся ў «хоста» наконт яго дакладнага адраса, тэлефона і нават старонкі на facebook. І, вядома, трэба выбіраць «хоста», які ведае англійскую мову: у адваротным выпадку ваша размова будзе беднай і нецікавай.

— Нягледзячы на такую вывераную сістэму выбару, мабыць, у цябе здараліся непрыемныя выпадкі падчас падарожжаў?

— У Партугаліі «хост» спрабаваў настойліва дыскутаваць са мной на тэму палітыкі і іншыя «няёмкія» тэмы. Па выніках размовы мы даволі рэзка разышліся ў меркаваннях, пасля чаго я прачулася ранкам і зразумела, што жыць тут больш не хачу. Пакінула запіску, што з'езджаю да іншага «хоста», і вось так выйшла з сітуацыі. Але трэба заўсёды быць маральна і фінансава гатовым, што можа з'явіцца неабходнасць зняць гатэль.

Лена падкрэсліла, што, нягледзячы на такую простую, на першы погляд, схему вандравання, метады каўчсёрфінга падыходзіць не ўсім. Адсутнасць неабходнасці плаціць за жыллё вабіць многіх людзей, але яны забываюцца, што плаціць усё роўна давядзецца — сваімі эмоцыямі, часам, размовамі з гаспадаром. Для інтравертаў, напрыклад, гэта складана, таму сапраўднае захапленне ад такіх падарожжаў могуць адчуць толькі адкрытыя людзі, якім падабаецца кантактаваць з іншымі і заўсёды знаходзіцца ў цэнтры падзей. Тым, хто баіцца і не любіць пускаць людзей у асабістую прастору, каўчсёрфінг наўрад ці спадабаецца...

«Ідэальны прамежак часу паміж рассылкай запытаў і прыбыццём на месца — недзе 10 дзён, бо еўрапейцы (асабліва з поўдня) часта не ведаюць дакладна, чым яны будуць занятыя праз гэтыя тры тыдні».

І напрыканцы яшчэ некалькі парад ад Лены:

► Пісаць «хостам» у частцы «пра сябе» лепш стрымана, нават калі чалавек вам вельмі спадабаўся: так менш шанцаў вы глядаць гэтым самым «маньякам», якіх мы самі баімся. Але ў другой частцы запытаў трэба раскрыць сябе і паказаць вашы кропкі супадзення з чалавекам: што вы жадаеце менавіта пасябраваць з ім, а не проста знайсці часовы прытулак.

► Не прапускаць сустрэчы каўчсёрфераў, бо гэта неад'емная частка руху: там можна адтачыць свае веды моў, а таксама пазнаёміцца з рознымі людзьмі і нават дамовіцца з імі наконт наступнага паездкі!

► Лепш не заставацца ў аднаго «хоста» больш за 3–4 дні: так вы не будзеце ўспрымацца ім як цяжар. Калі вы плануеце вандроўку на два тыдні, знайдзіце некалькі «хостаў» і перасоўвайцеся паміж імі.

► Каб ваша просьба даць тэлефон або адрас не выглядала як дакучліва ідэя, скажыце «хосту», што гэту інфармацыю папрасілі вашы бацькі для свайго спакою. Гэта працуе, правэраю! Але калі вы бачыце, што чалавек неяк неахвотна паведамляе пра свае каардынаты, лепш увогуле адмовіцца ад кантакту з ім.

Галоўнае, што можа даць каўчсёрфінг — гэта магчымасць адчуць краіну знутры: стандартныя вандроўкі, якія прапануюцца турфірмамі, тут адназначна не могуць скласці яму канкурэнцыю! Калі вы знойдзеце часовае прыстанішча ў «правільнага» чалавека і пасябруеце з ім, то ёсць шанец даведацца нешта «эксклюзіўнае» пра горад, які вы збіраецеся для сябе адкрыць.

Ганна ПЯРОВА,
студэнтка ІІ курса
Інстытута журналістыкі БДУ.

Друквеццаў «Маладосці»

У № 1/2015 «Маладосці» ўпершыню будуць надрукаваныя апавяданні Паўла Падзорава. Ён нарадзіўся ў 1975 годзе ў Бабруйску. Мае вышэйшую адукацыю. Жанаты, гадуе двух сыноў. З дзяцінства захапляецца навуковай фантастыкай. Збірае бібліятэку. Акрамя літаратуры Паўла цікаваць філасофія, айкідо і лазня. Чытае кожную рэдкую вольную хвіліну (акрамя таго часу, калі піша). Вельмі хацеў бы, каб у нашай краіне людзі чыталі больш за ўсё і ў свеце.

УЛАДАР

Раніца пачалася як звычайна. Перш-наперш пазнаёміўся са становішчам і свежымі навінамі. Усё як заўсёды. Сітуацыя ў гарадах спакойная, грамадзяне працуюць, незадаволеных хапае, але пакуль гэта не крытычна... Дарогі будуецца, палі апрацоўваюцца...

Ціша ды спакой. Нічога новага. Качэўнікі, праўда, становяцца больш нахабнымі... На аддаленых паселішчы ўсё часцей набегі робяць. Але і гэта не праблема: адпраўлю туды войскі — адрозна ж супакояцца.

Туга... Справа ў тым, што Я — Адзіны і Усемагутны Уладар гэтага свету! Я кірую ўсім. Больш за тое — Я стварыў гэты свет. Ён існуе дзякуючы МНЕ і да таго часу, пакуль Я так хачу!

Добра, штосьці ты, Уладар, разышоўся... Так. Што ў нас далей? Ага, дарадцы на прыём выстраіліся. Надакучылі яны мне горш за горкую рэдку. Ізноў грошай прасіць будучы. А дзе іх, лішніх, узяць? Толькі ў аднаго забраць і іншаму аддаць. Эх, лёс наш цяжкі... Але і не выслухаць нельга.

Я аддаў даручэнні кіраўнікам гарадоў і пачаў прыём дарадцаў.

Як і меркаваў, усе наперабой патрабавалі фінансавання. І на развіццё навукі трэба, і на войска, і на культуру... Добра. Становішча складанае — культура пачае. Яшчэ частку з артыкула забаву для грамадзян можна адхапіць. Незадаволеных, праўда, дадасца. Але нічога, патрываюць. Вось наладзім гандлёвыя шляхі да Давіланян, казна папоўніцца. Некалькі кара-

ванаў са спецыямі, садавінай і шоўкам ужо ў дарозе. Ды і на ўсходзе, у неадследаных землях, павінны паселішчы быць. Як толькі войска павялічым — адправім на пошук.

Стаміўся я ад дзяржаўных спраў. А галоўнае — нуда. Хоць бы напаў хто. Тады і войску справа знойдзецца, і казну папоўнім, ды і захопленыя ў палон да месца прыйдуцца — даўно ўжо час паўночных балоты асвойваць, руду ў гарах здабываць. Вунь, у суседзяў — металу ў лішку. І бронза, і сталь, і галоўнае, золата. Нашы паклады вычэрпваюцца паволі.

Хто ў нас тут недалёка? Шумеры. Вось ім вайну і абвясцім. Нагода, праўда, трэба. Хоць чаго доўга думаць? Запатрабуем золата, а адмовяцца — значыць, нядобрабыліцы. Ворагі! А ворага трэба знішчыць. І панясуча мае калясніцы, паскачуць вершнікі, рушыць пяхота. Руйнаваць ворага, захопліваць паселішчы...

Ну-с, прыступім...

— Ігар... — Я не адразу зразумеў, што звяртаюцца да мяне.

— Ігарок! — паўтарыла жонка. — Заканчвай свае гульні! На рынак трэба схадзіць. І соль у мяне скончылася.

З удыхам «захоўваюся» і неахвотна закрываю «бук».

«Добра, пашанцавала пакуль шумерам. Пазней з імі разбярэмся, пасля вячэры...»

Павел ПАДЗОРАЎ

ДРУГОЕ ПРЫШЭСЦЕ

Ён агледзеўся. Та-а-ак, свет вельмі змяніўся. Вялізныя дамы, самарушныя падводы, людзі ў неймаверных адзеннях.

Бацька папярэджаў, што будзе складана. З чаго пачаць? О! У канцы вуліцы храм! Хутэй туды.

Прыгожы будынак. Купалы, падобна, залаты. Нядобра гэта. Бо нятанна, бадай! Няўжо ўсе багачыя сталі?

Пакуль глядзеў на купалы і крыжы, да яго падышла бабулька ў туга заматанай хустцы. У параўнанні з тымі, каго бачыў на вуліцы, апрапуната з выклікам. Твар суровы. Погляд хмурны і нечым незадаволены.

— Ты што гэта так прыбраўся? — строга запыталася яна. — У гэтых лахманах у Храм Божы хочаш? Эх, ты! Малады, здаровы. Працаваць трэба, а не ў мешкавіне хадзіць. Чаго табе тут? Грошы хоць на ахвяраванне знойдуцца? Ці на свечку?

Ён няўцямна паглядзеў на грозную бабулю. Потым павольна рушыў у храм. За спіною было чуваць незадаволенае бурчанне.

На ўваходзе Ён разгублена спыніўся. Што гэта? Усё размаляванае з няўяўнай пампезнасцю. А справа — Ён не паверыў сваім вачам! — гандлююць свечкамі. У Храме Божым! Жахліва!

Зрабіўшы яшчэ некалькі крокаў на непаслухмяных нагах, убачыў, што ў куце стаяла вялікае распяцце з падпаленай лампадкай. Усё ўпрыгожанае, яркае. А перад ім на каленях стаяла старая бабуля. Яна малілася і няспына кланялася распяццю.

Ён кінуўся да бабулі: — Што вы робіце? Устаньце. Навошта? Вам жа цяжка, — хутка лепятаў ён, спрабуючы падняць бабульку з падлогі.

Але тая толькі адштурхнула яго і злосна прыкрыкнула:

— Ідзі адсюль! Бязбожнік. Празмерна бліскача прыбраны служыцель непрыхільна глядзеў на яго.

І тады Ісус кінуўся да распяцця, з усіх сіл учаліўся ў яго, да крыві абдзіраючы рукі, выдраў і кінуўся прэч з гэтага будынка.

***

У камеры было пуста, сыра і холадна... Ён сядзеў на падлозе і няспынна звяртаўся з малітвай да Айца. Ён маліўся за людзей, за іх прасвятленне, а ў памяці стаяла бабулька на каленях.

За кратамі хадзілі і размаўлялі двое.

— Ну і што з гэтым рабіць? Ні дакументаў, ні грошай...

— Аформі ты яго на пятнаццаць сутак. А далей бачна будзе...

Гэта аповесць не прайшла праз часопіс, бо адразу трапіла ў кнігу «Праклён мітрапаліта Феафіла» — зборнік гістарычных твораў, што выйшаў нядаўна ў серыі «Бібліятэка часопіса «Маладосць». Іншымі словамі, у «Маладосці» яна ўсё ж такі друквецца. І калі гэты ўрывак здымаць з валадоўца увагай чытача, дык што ўжо можна сказаць пра кнігу? Толькі тое, што яе варта купіць і прачытаць.

«Ад цара ў Друю ваяводзе нашаму Афанасію Лаўрэнцэвічу Нашчокіну.

Па-нашаму, ва-шага гасудара ўказу,

пасланы табе, ваявода, пасланец наш Грышка Каровін з граматкай таемнай да палкоўніка літоўскага Вароніча, і ротмістраў, ды іншых начальных людзей яго.

Аднак пра тое, што пра справы нашы ён гаварыў з табой, нам, гасудару вашаму, нічога не вядома.

І як да цябе гэта наша граматка прыйдзе, і ты б загадаў праведаць усялякімі мерамі, патаемным звычайем, дзе цяпер пасланец наш Грышка Каровін.

Ды што ў цябе пра пасланца нашага Грышку і іншых якіх вестак пра нашу пасланую граматку будзе, і ты, Афонька, пра тое адпісаў бы нам хутка з нарочным ганцом. А гэтую нашу граматку ў сябе не трымай, а парві і думай, каму можна верыць, і даведвацца загадаў усё гэта патаемным звычайем.

Пісаны на нашым стане ля Смаленска, лета 7162, чэрвеня месяца, у 29-ы дзень.

Пасланы з іншаземцам Мікалаем Букою».

***

«Гасудару цару і вялікаму князю Аляксею Міхайлавічу, усяе Вялікай і Малой Русі самадзяржаў, халоп твой Афонька Нашчокін чалом б'е».

У цяперашнім, гасудар, 7162 годзе, ліпеня месяца, у 26-ы дзень я, халоп твой, па твайму, гасудар, указу дазнанне пачаў патаемнае пра знікненне ганца твайго Грышкі Каровіна і дазнаўся, што ганец твой, гасудар наш, знойдзены ля сяльцы Залессе з перагрызеным горлам. Граматка, аб якой ты, вялікі гасудар, пісаў мне, халопу твайму, была пры ім і я яе па твайму, гасудар, указу панішчыў.

Яшчэ я дазнаўся ад людзей правяраных, што шышоў, якія разбойныя напады учынілі, казну тваю, гасудар наш, панішчылі, а людзішак ратных пабілі, было пяць чалавек. Іх галава з худой шляхты, а ўзрост мае атрочы.

***

Дужы конь цягнуў вазок лёгка, без напружання. Васятку нават не трэба было яго падганяць, і ён толькі зрэдку шморгаў лейцамі па сытых конскіх баках, адганяючы з іх надакучлівых сляпнёў. Мякка кацілі калёсы, глуха хлопалі па дарожным пыле капыты. Нішто не нагадвала пра нядаўнюю сечу: ні мірнае шапаценне прыдарожных бяроз, ні чыстае, бязвоблачнае неба, у якім бесклапотна пла-

вала чацвёра буслоў, ні пералівістыя спевы лясных птушак. І калі б не акрываўленае цела паніча, то Ганна пачувала б сябе цалкам шчаслівай. Яна старалася не глядзець на яго юначы прыгожы твар, стрымлівала галашэнне, але нядаўнія ўспаміны міжволі душылі плачам.

Урэшце ля невялікай балацінкі яна папрасіла сына прыпыніць каня. Васятка, як сапраўдны гаспадар, спыніўся ў засені бярозы, зламаў

слухалася. Але навокал было спакойна: усё гэтак жа шуміў лес, гэтак жа спявала лясное птаства. Ды і буслы, здаецца, кружылі ў вышнім тыя ж самыя, што і раней.

— З'едзь, сыноч, з дарогі куды-небудзь у лес. Трэба памыць паніча, бо інакш нас у першай жа вёсцы затрымаюць, — папрасіла Ганна сына, і Васілёк зноў падхапіў лейцы.

У лесе памыла шляхціца, больш уважліва агледзела рану. «Трэба цябе да лекаркі, — разважала жанчына. — Толькі дзе яе знайсці? Бабка Лукер'я памерла, а мая сястра ўжо дзесяць гадоў жыве ў Друі». Яна думала і так, і гэтак, успамінала знаёмых, хто мог бы дапамагчы, аднак, як ні круціла, а выходзіла адно — трэба везці параненага ў Друю. «Трэба дык трэба!» — пакарліва вырашыла яна і схавала ў клунак мокры жупан хлоп-

Уладзімір МАЖЫЛОЎСкі

ДРУЕЎСКІ ВАЎКАЛАК

Урывак з аповесці

некалькі пругкіх галінак і пачаў адганяць імі ад каня мух і камароў. Ганна ж саскочыла з калёс, падхапіла вядро і накіравалася да вады.

— Зараз, Юра, я абмыю табе твар, — звярнулася яна да нерухомага шляхціца, — і ты зноў будзеш, як і пры жыцці, маладым і прыгожым.

Вада была цёплай, пахла балотам і цінай, але жанчына на гэта не звяртала ўвагі. «Не піць жа яе. А цёплая вада лепш адмые кроў». Аднак не паспела яна правесці мокрай анучай па твары Юрыя, як той ледзь чутна застагнаў і варухнуў вейкамі.

— Жывы? — яшчэ канчаткова не верачы, разгублена выгукнула Ганна. Спалоханая, яна на крок адступіла ад воза, перажагналася і, намачыўшы анучу ў вадзе, зноў асцярожна правяла па твары шляхціца. Зноў стогн вырваўся з апечаных болам вуснаў.

— Жывы! — радасці жанчыны не было межы. Нават Васятка перастаў махаць галінкай і на нейкі час забыўся пра каня і камароў. Ганна выплюхнула на ўзбочыну акрываўленую ваду і хуценька пабегла да балота, каб зачэрпнуць чыстай.

— Жывы! — толькі адно гэтае слова пультсавала ў яе галаве.

Раптоўна ўзнёслае пачуццё радасці знікла. Падалося, што недзе загаманілі людзі, загрузалі калёсы. Жанчына насцярожылася, пры-

ца. — Цікаўным скажу, што захварэў малодшы брат».

Толькі ж нікому з сустрэчных не было аніякіх спраў да параненага, і ў полудзень Ганна прывезла Юрыя ў Друю да сваёй старэйшай сястры Арыны.

Арына, невысокая, як і Ганна, і гэтка ж худая, уважліва выслухала сястру, падняла вейкі і зазірнула ў вочы параненага, агледзела рану і незадаволена крутнула галавой:

— Рана не смяротная, аднак павалтузіцца прыйдзецца.

— Палекуй, Арынка. Хто ж яму дапаможа? Бацька недзе ў войску, дзед памёр, маці забілі... Вось тут яго сябры і грошы перадалі... на паханне, — Ганна дастала мяшэчак з грышмамі.

Арына зморшчылася, бы ад зубнога болю, адвяла руку сястры з мяшэчкам, незадаволена хіснула галавой. Потым зноў нахілілася над хлопцам, паслухала яго дыханне, яшчэ раз уважліва паглядзела ў яго зранкі.

— Вылечу яго, не хвалюся... Я ж памятаю паніча васьмі такім, як твой Васілёк. Смешны ён быў малым. З дзедкам усё на шаблях біўся...

Ганна сумна ўсміхнулася, але прамаўчала. Заціхла і Арына.

— Што ж, — схамянудлася гаспадыня, — давай яго перанясём у пакой Насці.

— А што скажа Фёдар? Злавацца не будзе?

— Мой Федзя добры і кахае мяне. Сёстры асцярожна падхапілі нямоглае цела шляхціца, і хутка ён ужо ляжаў на чыстым ложку ў невялікім пакойчыку.

Пасля ад'езду Ганны Арына абмыла рану Юрыя чыстацелам, нацерла бальзамам, туга перавязала. Акрамя гэтага яна расціснула яго сківіцы і ўліла ў рот некалькі лыжак зеленаватага адвару. Хлопец з цяжкасцю, але пракаітнуў лекі. Жанчына задаволена ўсміхнулася.

— Жыць будзеш. Паспіш да раніцы, а заўтра паглядзім, што і як лячыць будзем, — яна паставіла гаршчак з бальзамам у кошык і выйшла з пакоя.

Арыне было дваццаць шэсць гадоў. Некалі, яшчэ шаснаццацігадовай дзячынай, яна пабралася шлюбам з друеўскім карчмаром Андрэем Сяліцкім. Пражыла з ім пяць гадоў дружна і, магчыма, шчасліва. Ды толькі дзяцей ім Бог не даваў. Першыя два гады Андрэй чакаў, спадзяваўся, потым пачаў хвалювацца, затым — запіў. У п'яным запале ён крышыў мэблю, чапляўся да наведвальнікаў карчмы, пакуль не нарваўся на такога ж вар'ята, як і сам. Вынікам той сутычкі стала смерць Андрэя і смяротнае пакаранне яго забойцы.

Два гады Арына адна гаспадарыла ў карчме. Нацярпелася ўсяго і ўжо збіралася прадаць яе, як нечакана закахалася ў пастаяльца, а праз паўгода выйшла за яго замуж. Праз год нарадзіла сына і жыццё, якое нядаўна здавалася пустым і няўдзячным, зноў успыхнула ўсімі фарбамі высялкі.

Яе муж, Фёдар Дубасек, разам з дачкой-падлеткам уцёк з Масковіі ў Літву. Ён некалі жыў у Пскове, меў там свой двор, гандляваў. Аднак у лютым пяцідзясятага года горда выбухнуў смутай супраць самадурства маскоўскіх баяр. Больш ні пра што Фёдар не распавядаў, адмоўчыўся. Адзінае, што яшчэ даведалася Арына з жыцця мужа, гэта тое, што яго жонка памерла праз год пасля нараджэння дачкі і ён увесь гэты час адзін выхоўваў сваю Насцю...

Арына выйшла ў абедзенную залу, прысела на лаўку. Дзіўна, але ў такі спякотны дзень у карчме зусім не было наведвальнікаў. «Паўна, усе за горадам, жнуць жыта», — падумала яна і ўсміхнулася, уяўляючы, што тут будзе вечарам.

Карчма Дубасека славілася на ўвесь горад сапраўдным пскоўскім півам. І варыў яго Фёдар, як усе, і ячмень з хмелем браў мясцовыя, аднак атрымлівалася яно ў яго духмянае, з прыемнай гарчынкай. Вечарам адны прыходзілі ў карчму папіць піва, другія — паспрабаваць тушаных рыбрынак, якія гатавала Арына, трэція — палюбавацца на дачку Фёдара Насцю. У кожнага быў свой інтарэс і кожны спаўна яго задавальняў, пакаіючы ў карчме пэўную колькасць срэбра...

SEX=БАЛЯСЫ

ПРА ЦУД З «КОСКАМІ»

Вітаю, шаноўнае спадарства, у новым годзе! Як жартавала каманда КВЗ «Дэтэктыўнае агенцтва «Месяцавы свет» з Белгарада, іранізуючы са свайго ж папярэдняга выступлення, «косці зрасліся, кулі дасталі». У сэнсе, што было — тое было. Магчыма, не ўсім падабалася, пра што ці як цягам мінулых гадоў пісаў аўтар, але намеры яго былі дастаткова празрыстымі. Як у тым анекдотце: «Так, мужчына, прыбярэце свае думкі з майго цела!» Таму мы рухаемся далей, значыць, і гаварыць па традыцый будзем пра тое, што нас чакае. А гаварыць, паверце, ёсць пра што! «Я шчас взоврусь как триста тонн тротила./ Во мне заряд нетворческого зла...» Канешне, песня Уладзіміра Высоцкага зусім пра іншае, але менавіта гэтыя словы як нельга лепш падыходзяць да сітуацыі.

Фота Сяргея РАСОЛЬКА.

Але напачатку я раскажу вам пра адзін жыхар, які адбыўся са мной некалькі гадоў таму. Не ў сне, а наяве. Значыць, лета, спёка, вагон метро... На адным з прыпынкаў заходзіць сімпатычная дзяўчына ў вясёлым сарафанчыку, працягвае руку, каб ухапіцца за парэнчы... Аўтар гэтых радкоў у гэты момант кідае выпадковы позірк... Ну, як выпадковы... Як у анекдотце: «Калі пасля працы вы ўсё яшчэ працягваеце заглядацца на жанчын, значыць, праца вас задавальняе не цалкам». Але мне можна: я якраз па той «самай» працы. Дык вось. Кідаю позірк і літаральна сплываю! У гэтага мілага стварэння з падпахі тырчыць (прабачце, словы з песні не выкінеш) ...добрая такая пасма валасоў а-ля «конскі хвост». Не скажу, што ўсё жыццё ў гэты момант праяццела перад вачыма, але анекдот я прыгадаць паспеў. «Не спяшайцеся называць чалавека анёлам. Прыглядзіцеся: магчыма, гэта чарговы цуд у пёрах». Там, праўда, усё аказалася нашмат прасцей. У той дзяўчыне былі доўгія прыгожыя валасы, і адна пасмачка проста патрапіла ёй пад руку. Ну, а мой ракурс і буйная фантазія імгненна дапоўнілі «малюнак» («Захапіла сёння на вуліцы незнарок мужчыну плячом. Ён да мяне «з наездом»: «Праблемы?» Ну, я ўзяла, ды і расказала ўсё, як ёсць. Сядзім зараз, разам плачам».)

Дык да чаго я падводжу? Да навіны, якая, мякка кажучы, шакіравала. Аказваецца, сёлета ў модзе будзе акуратна падстрыжаная і пафарбаваная ў яркі колер (эх, трымайце мяне сямёра!)... расліннасць у падпахах. Каляровыя падмышкі — новы трэнд, якія набывае ў прадстаўніц прыгожага полу ўсё большую папулярнасць. Прынамсі, так сцвярджае вядомая «Гардзіян». Як піша выданне, «кислотны колер можа гарманіраваць з валасамі і дапаўняць вобраз». Так і хочацца сказаць у адказ нешта кшталту: «Ранак, навошта ты пачаўся? Нармальна ж спалі!»... Дзяўчаты, трэба ведаць класіку — яна дрэннаму не навучыць. Памятаеце, што сказаў герой Мікалая Рыбніківа гераіні Іны Макаравай у савецкай кінастужцы «Вышыня» пра яе строй, у якім яна збіралася ісці на спатканне? Падавіўшы смяшок і адклаўшы гітару, ён здолеў вымавіць нешта пра дэфіле сукенкі-«святлафора», «якая толькі для Рыа-дэ-Жанейра падыходзіць ці для іншых гарадоў Лацінскай Амерыкі». Вось няхай там і фарбуюць, што хочучы, у тон навакольнаму асяроддзю. У іх там, як у жарце. «Добрая зіма. Даждзі чэплыя».

Разумею, «пакрыўдзіць даму можа кожны, не кожны можа ўцячы»... Але ж заўсёды трэба кіравацца логікай (так, я памятаю, што «калі ў спрэчцы з дзяўчынай ты ўзброены толькі логікай, фактамі і здаровым сэнсам — у цябе няма шанцаў») — каму гэта выгадна? Гэта як з Днём Святога Валаяціна: многія разглядаюць яго выключна як свята закаханых, але ж іншыя цудоўна разумеюць яго камерцыйную падаплёку. Здагадайцеся, хто дыктуе новую моду? Цырульніца з Сіэтла! Стыліст пафарбавала падпахі адной са сваіх кліентак у тон сінім валасам, а пасля размясціла фотаздымкі сваёй працы і напісала пра яе ў сёцце. Усё гэта спадабалася амерыканскай моладзі, і неўзабаве ідэя адрощваць і фарбаваць «расліннасць» пераўтварылася ў своеасаблівы рух (!). А сама стыліст сцвярджае, што цяпер жанчынам не трэба хаваць ад навакольных няголеных месцаў на целе. (Ага, услед за Мадоннай так робіць ужо шмат дзяўчат). Галоўнае — пафарбаваць іх у арыганальны колер. Маўляў, тады гэта будзе не толькі спосабам выказацца пра асабістую свабоду, але і... эстэтычным эксперымантам. «Гэта перамога нашага права рабіць усвядомлены выбар адносна таго, што рабіць са сваім целам». Ні больш, ні менш. Асабліва калі насамрэч чагосці НЕ хочацца рабіць («Добра быць гусеніцай» — «Чаму?» — «Ясі-ясі-ясі, потым захутваешся, спіш-спіш-спіш, прычынаешся — прыгажуня!» Ці вось яшчэ варыянт. «Вываршыла па ранах качаць прэс. Устала ў шэсць гадзін, лягла на падлогу... Прачнулася — на гадзінніку адзінаццаць!»). Я ў найлепшым выпадку назваў бы гэты эксперымент гумарыстычным. Ды і тут «пальма першынства» ўсё роўна не дасталася б цырульніцы з Сіэтла. Нашы хлопцы з каманды КВЗ БДУ яшчэ шмат гадоў таму зрабілі на сцэне нешта падобнае. Адзін з іх зняў бейсболку, павольна апусціў галаву, а там на макушцы — выстрыжаныя ў форме ёлак і пафарбаваныя ў зялёны колер валасы. «Ёлакка — гары!» Ён тузануў сябе за мочку вуха, і на яе «верхавіне» загарэлася чырвоная лямпачка... Зала смяялася...

А напрыканцы хацелася б пажадаць усім прадстаўніцам прыгожага полу: каб такога не здарылася і з вамі, будзьце ў год Казы... самімі сабой!

Кастусь ХАЦЕЛАЎ-ЗМАГЕЛАЎ.

ГУРТ NAVI:

САГРЭЦЬ СЛУХАЧА... РОДНАЙ МОВАЙ

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар. «ЧЗ»).

Ксенія: У маім выпадку значны ўплыў аказаў тэатр «Жывое слова». Мае бацькі вучыліся ў педагагічным універсітэце і былі ўдзельнікамі тэатральнай трупы. Бывала, спачатку давалі спектакль, а пасля ладзілі пасядзелкі з чаем, размовамі і песнямі. Там і пачалося маё непасрэднае знаёмства з беларускай культурай. Напрыклад, песню «Стэфка», якая ўвайшла ў наш новы альбом, я спачатку некалі пачула ў тэатральнай суполцы ў бардаўскім выкананні...

Арцём: Мне хочацца асобна вылучыць сваіх настаўнікаў беларускай мовы і гісторыі, а таксама падзякаваць дырэктару нашай гімназіі, бо менавіта яны прывілі мне любоў і цікавасць да роднай мовы... Радуе, што сёння стаўленне да яе змяняецца. Яна становіцца моднай, і гэта вялікі плюс.

— **У вашым акружэнні шмат людзей размаўляюць па-беларуску?**

Арцём: Калі казаць пра родных і сяброў, то такіх людзей няма. Мой бацька вельмі любіць мову, але не размаўляе на ёй... А вось сярод музыкантаў і тых, хто нас падтрымлівае ў творчасці апошнім часам, такія людзі сустракаюцца даволі часта.

— **На вашу думку, вяртанне да роднай мовы праз трэнды — правільны шлях?**

Ксенія: Ёсць у гэтым свае нюансы, але тое, што адраджэнне адбываецца — цудоўна.

Арцём: Няхай хоць так. Не магу сказаць, што па-беларуску людзі размаўляюць толькі таму, што гэта модна... Проста некаторыя клубы падхапілі тэму, калі зразумелі: гэта ў трэндзе і на гэтым можна «выехаць»... Але большасць людзей, на маю думку, карыстаецца беларускай мовай, бо адчувае ў ёй патрэбу. Мы ездзілі на канцэрт у Маскву і там палову песень выконвалі па-беларуску. Масквічы ўспрымалі нас абсалютна адэкватна. Не перадаць нашы пачуцці, калі потым нам пісалі «Вы нас так сагрэлі!», а мы выступалі якраз у маразы...

— **Вы згадалі пра паездку з канцэртамі ў Маскву, а напярэдадні была прэзентацыя альбома ў Мінску. Можца параўнаць, як прымае вас публіка дома і ў іншых краінах?**

Ксенія: У нас больш за палову песень на беларускай мове ў маскоўскіх канцэртах, і ні ў кога не ўзнікла пытання з гэтай нагоды. Разумеецца, калі ў нас людзі засумавалі па роднай мове, то там проста стаміліся ад жыцця, дзе ўсяго многа і ўсё мільгаціць навокал. Але ўспрыманне ў любым выпадку адрозніваецца: там музыку пачулі, пастаялі крыху і рушылі далей.

Арцём: І музыка там папулярная крыху іншая, чым у нас. Магчыма, людзям не хапае чагосці светла-

Большасць людзей, на маю думку, карыстаецца беларускай мовай, бо адчувае ў ёй патрэбу.

— **Аднак, бывае, чуеш ад тых жа артыстаў, што ў нас не ўмеюць цаніць сваіх і сваё...**

Арцём: Калі так кажуць самі музыканты, то, на маю думку, гэта толькі ныццё альбо пошук апраўдання самім сабе. У нашым выпадку без прадзюсара, а толькі сваімі сіламі і пры падтрымцы каманды сяброў, мы за паўтара года існавання зрабілі нямала. Не варта спіхваць віну на гледача, калі нешта не

га і сапраўднага. Калі мы спяваем, яны спыняюцца і маюць свае гісторыі, задумваюцца — вось гэта крута... Нам даводзілася выступаць як у Маскве, так і бліжэй да Захаду (Беласток), і скажу вам — рэзніца вялікая ва ўспрыманні. У Польшчы аўдыторыя ставіцца да артыста больш уважліва, пасля канцэрта кантактуе з музыкантамі, а ў Маскве ўбачаць і нават калі спадабаецца, то пачуваюць і пойдучы далей.

Ксенія: Але самыя цёплы прыём заўсёды ў нашай беларускай публіцы. Напрыклад, на апошнім канцэрте былі моманты, калі мы наогул маглі маўчаць, а прысутныя спявалі самі ўдчуваць такую рэакцыю.

атрымліваецца. Праблема перш за ўсё ў творчасці... У нас таксама хапае няўдач, але мы верым, што наша музыка знойдзе сваіх слухачоў. І яны ўжо ёсць.

— **Як вы сталі любімай беларускай групай Дзяны Арбенінай?**

Ксенія: Я пазнаёмілася з ёй на фестывалі «КРОК-рок». Пасля выступлення Дзяна падышла да мяне, зрабіла пэўныя заўвагі і дала адрас сваёй пошты. Нейкі час мы перапісваліся, і яна адзначала, што на мове класныя песні атрымліваюцца. Калі пачала працаваць у гурце NAVI, то адправіла ёй некалькі кампазіцый, каб пачуць яе меркаванне. Дзяне яны спадабаліся, і яна запра-

сіла нас выступіць разам з ёй на канцэрце.

Арцём: Прычым, гэта быў не выступ на разгрэве, а паўнаартаснае выступленне працягам 45 хвілін. У зале пагасла святло, выйшла Дзяна, павіталася з публікай і аб'явіла нас...

Ксенія: У падарунак мы зрабілі кавер яе песні «Катастрафічна» і, калі пасля нашага выступлення яна сказала «Брава!», то проста мурашы пабеглі... Потым мы выступалі на яе канцэрце ў Кроку Сіці Холе, пазнаёміліся з музыкантамі з групы «Начныя снайперы». І цяпер падтрымліваем сувязь з яе басістам Сяргеем Макаравым. Безумоўна, нам прыемна, што Дзяна пра нас ведае і ўзгадвае ў інтэрв'ю. Магчыма, адтуль і пайшло, быццам мы «любімая група Арбенінай».

— **Прайшлі навагоднія святы. Ці рабілі для сябе нейкае падсумоўванне вынікаў?**

Арцём: Апошнія некалькі гадоў я напрыканцы кожнага азіраюся на зробленае. Мне гэта дае новую кропку адліку. Я гляджу перш за ўсё на тое, дзе

Алена ДРАПКО.

ЧЫРВОНКА
ЧЫРВОНАЯ ЗМЕНА

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ №12

ад 19 лютага 2009 года выдана

Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Заснавальнікі газеты —

рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда».

грамадскае аб'яднанне «Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі».

Дырэктар — галоўны рэдактар
КАРЛЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч.

Адказныя за выпуск: рэдактар аддзела

Надзея НІКАЛАЕВА, рэдактар аддзела Сяргей РАСОЛЬКА.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда».

Адрас рэдакцыі: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10А.

Кантактныя тэлефоны: 292 44 12, 287 17 41.

e-mail: info@zvyazda.minsk.by

Газета адрэдагавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве

«Выдавецтва «Беларускі Дом друку».

ЛД №02330/0494179 ад 03.04.2009.

220013, г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.

Тыраж 20.852.

Нумар падпісаны ў 19.30 14.01.2015 г.

■ Экслібрыс «Звяды»

Жыццё, размаляванае вобразамі

Віктар Шніп. *Тутэйшая туга*. — Мінск:
Чатыры чвэрці, 2014. — 202 с.

Гісторыкі сцвярджаюць, што адной з самых надзейных крыніц ведаў пра мінулае можна лічыць мемуары ці дзённікі непасрэдных удзельнікаў падзей. І сапраўды, хто з нас не зачытваўся ўспамінамі вядомых пісьменнікаў, музыкаў, дзеячаў культуры? Нават і думкі не ўзнікала пра тое, што яны, распавядаючы пра ўласнае жыццё ці падзеі, сведкамі якіх былі, могуць падманваць, быць няшчырымі з сабой і адначасова — з чытачамі. Такія кнігі прыадкрываюць заслону таямніцы часу і разам з тым раскажваюць пра сваіх аўтараў намнога больш, чым могуць распавесці кароткія біяграфічныя даведкі ў энцыклапедыях і падручніках.

А як жа нашы сучаснікі? Ці не цікава нам, якімі клопатамі жыве галоўны рэдактар выдавецтва, паэт, муж адной з самых паспяхоўных літаратараў нашага часу? Як ён працуе? Як піша? Якія адносіны ў сям'і? Так, сёння ёсць сацыяльныя сеткі, якія адкрытыя да камунікацыі людзям дазваляюць паказаць сваё жыццё, як на вітрыне. Але ці не губляецца на іх фоне каштоўнасць класічнага дзённіка літаратара? Думаецца, тут адказ просты: галоўнае, каб аўтар дзённіка ўсведамляў яго ролю і каштоўнасць, аддаваў перавагу слову і праўдзівому расказу пра падзеі ўласнага жыцця, не страціў індывідуальнасць за шматлікімі фота, быў шчыры перадусім з сабой і адначасова — з чытачамі.

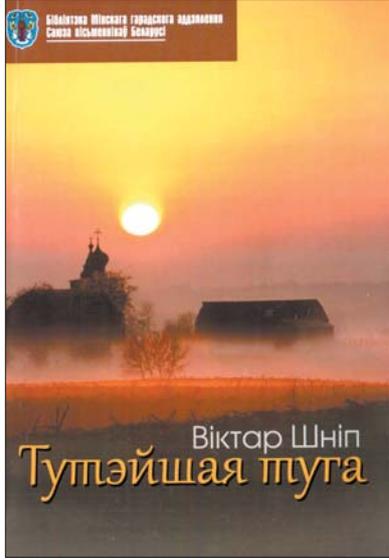
Менавіта такім Віктар Шніп паўстае перад чытачом на старонках кнігі «Тутэйшая туга». У выданне ўвайшлі вершы аўтара, а таксама яго дзённікавая проза, што пісалася амаль чатыры гады — з вясны 2009 года да канца 2012 года. Кніга мае адмысловую структуру: першую і трэцюю частку з назвамі «Раніца» і «Вечар» складаюць вершы, «Дзень» змяшчае дзённікавую прозу, а «Ноч» прапануе чытачам парэфлексаваць над прачытаным. Занатаваць думкі, выпісаць любімыя радкі ці фразы нібыта заклікае апошняя старонка выдання, знорок пакінутая пустой. Ёсць жа ў вучэбных дапаможніках спецыяльныя пустыя старонкі «для нататак». Чаму іх не можа быць у літаратурна-мастацкім выданні, асабліва калі гаворка ідзе пра жыццё чалавека?

Але вернемся да дзённікавых запісаў Віктара Шніпа. Думаецца, што менавіта яны — самая каштоўная і незвычайная частка кнігі. Незвычайная досыць рэдкім зместам (дзённікі пісьменнікаў сёння выходзяць не так часта) і тым, што яшчэ раз даказвае: паэт мысліць менавіта вобразамі. Нават простае апісанне надвор'я для яго — ланцужок прыгожых эпітэтаў, метафар і параўнанняў. Паэт мае абвостраныя пачуцці: яго можа моцна ўразіць падарожжа ў старажытны горад, сустрэча з даўнім сябрам, тэлефонны званок ад калегі ці проста пажоўклы лісток у лужыне ці лебедзь на вадзе. Жыццё паэта складаецца не толькі з вершаў, асабліва калі ён — яшчэ і галоўны рэдактар выдавецтва. Гэта бясконца прэзентацыі, інтэрв'ю, сустрэчы з аўтарамі, патэнцыйнымі пісьменнікамі, якія толькі хочуць напісаць кнігу, ці тымі, хто ўжо мае рукапіс «геніяльнага» «рамана», тэлефанаванні ад жонкаў аўтараў і абмеркаванні задум новых кніг.

А паміж працоўнымі і творчымі клопатамі — сямейныя справы. Хвароба маці, бацькі... Смерць абаіх бацькоў... І калі паэт так востра перажывае ўсе падзеі ўласнага жыцця, то і страта бацькоў проста працінае яго наскрозь нясцерпным болям, доўга адгукаецца балючымі ўспамінамі, сумам па цяпле роднай хаты і страчаных надзеях. Але тады навошта занатоўваць гэтыя балючыя старонкі? І тым больш — распаўядаць пра іх тысячам чытачоў, шырока раскрываць дзверы душы, паказваючы самае дарагое і патаемнае?

Тут я бачу два варыянты адказу. Першы: безумоўная шчырасць творцы. Ён аднолькава праўдзівы з сабой і чытачамі ў паэзіі, прозе, дзённіках. Ён не хаваецца за маскі і не крывіць душой. Другі — жаданне дапамагчы чытачу, аказаць, так бы мовіць, тэрапеўтычны эфект і на яго душу. Цалкам лагічна, што і тыя, хто гартэ старонкі кнігі, таксама стараюцца справіцца з болям ад страты блізкага чалавека. Дык чаму б не зрабіць гэта разам? Разам з аўтарам прыгадаць самыя цёплыя моманты, усміхнуцца, паплакаць. Галоўнае — быць сабой і не ўтойваць уласных пачуццяў. А магчыма — завесці ўласны дзённік.

Марына ВЕСЯЛУХА

■ Прыгожае пісьменства

СТАЎКА НА МАЛАДЫХ

За мінулы год у краіне з'явілася каля 200 новых кніг айчынных пісьменнікаў

Пра гэта паведаміў старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай ЧАРГІНЕЦ, падводзячы вынікі мінулага года і агучваючы планы арганізацыі на наступны. Старшыня пісьменніцкага аб'яднання з задавальненнем адзначыў, што летася сябрам Саюза сталі надзвычай цікавыя літаратары, сярод якіх, што асабліва прыемна, нямала маладых паэтаў і празаікаў.

За мінулы год літаратары СПБ выдалі каля 200 кніг. Найбольш яркія з іх сталі пераможцамі рэспубліканскага літаратурнага конкурсу на лепшы твор года. «Мы вельмі рады, што сярод пераможцаў усё больш з'яўляецца маладых аўтараў», — заўважыў Мікалай Чаргінец. Як паведаміў старшыня СПБ, штогод арганізацыя з уласных сродкаў выплочвае стыпендыі 10 маладым хлопцам і дзяўчатам, якія займаюцца літаратурнай дзейнасцю.

Гаворачы пра дзейнасць Саюза за мінулы год, Мікалай Чаргінец узгадаў актыўнае творчае асяццэнне 100-годдзя з пачатку Першай сусветнай вайны, стварэнне грамадскага інстытута літаратурнай крытыкі, а таксама ўдзел у сумеснай з Міністэрствам інфармацыі акцыі «Лета з добрай кнігай», у якой самым актыўным чынам удзельнічаў Выдавецкі дом «Звязда». Апроч таго, за 2014 год СПБ падпісаў дагаворы аб супрацоўніцтве з 30 пісьменнікамі іншых краін.

«Летася адбыўся сапраўдны ўсплёск работы ў абласцях, — заўважыў Мікалай Чаргінец. — Раней усё літаратурнае жыццё зводзілася да сталіцы. А цяпер у нас у рэгіёнах з'явіліся літаратурныя сілы, якія ўдзельнічаюць у мерапрыемствах, у тым ліку міжнароднага парадку».

З будучыняй у Саюза пісьменнікаў таксама звязана нямала спадзяванняў. Як расказаў старшыня арганізацыі, у Маскве на гэты год запланавана адкрыццё дзелавага і культурнага комплексу пасольства Беларусі ў Расіі. «Там будзе глабальная інфармацыя аб усёй дзейнасці краіны. І мы рады, што нам прадастаўлены гонар быць першымі прадстаўнікамі ў паказе беларускай літаратуры ў Расіі».

Сярод іншых знакавых літаратурных падзей 2015 года Мікалай Чаргінец вылучыў удзел у XXII Міжнароднай кніжнай выставе-кірмашы, якая пройдзе з 10 па 15 лютага.

Плануецца, што на ёй будуць прысутнічаць шматлікія дэлегацыі выдаўцоў і літаратараў з розных краін. Апроч гэтага, пройдзе шэраг «круглых сталаў», прэзентацый і канферэнцый, прысвечаных розным тэмам. Яшчэ адной важнай падзеяй у літаратурным жыцці краіны стане конкурс, прысвечаны 70-годдзю Перамогі. Не змогуць абысці літаратары і іншыя значныя даты: 525-годдзе з дня нараджэння Францыска Скарыны, 175-годдзе Францішка Багушэвіча, 110-годдзе Петруся Броўкі і Пятра Глебкі.

Упершыню Саюз пісьменнікаў Беларусі возьме актыўны ўдзел у святкаванні Міжнароднага дня роднай мовы. Між тым пакуль што сярод твораў, якія выдаюцца, пераважаюць рускамоўныя: іх доля складае больш за 60%. «У нас прынцып: на якой мове напісана кніга, на той і выдаём», — адзначыў Мікалай Чаргінец. — Мы, як пісьменнікі, абавязаны ўзмацняць нашу мову. Мы штогод уносім прапановы кіраўніцтву краіны, што можна зрабіць для гэтага». Сярод іх старшыня арганізацыі назваў павелічэнне ганарараў аўтарам, што пішуць па-беларуску. «Трэба менш лямантам займацца, лепей напішы на роднай мове раман ці кнігу, і людзі будуць чытаць», — перакананы Мікалай Чаргінец. А старшыня Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Міхась ПАЗНЯКОЎ заўважыў, што пры гэтым не павінна быць штучнасці.

«Калі гаварыць пра падтрымку беларускай мовы і юных пісьменнікаў, хочацца нагадаць, што з гэтага года як самастойнае выданне пачынае выходзіць часопіс «Бярозка», — дадаў намеснік дырэктара Выдавецкага дома «Звязда», галоўны рэдактар часопіса «Полымя» Аляксей БАДАК. Па яго словах, калі ў «Вясёлку» пішуць зусім малыя дзеці, у «Маладосці» друкуюцца студэнты, то «Бярозка» — памежжа сярод гэтых узростаў катэгорый. Адметна, што пасля доўгай працяглага перапынку ў «Бярозкі» добрая падпіска — больш за 1000 экзэмпляраў.

Агулам за мінулы год пісьменнікі выступілі перад насельніцтвам больш за 15 тысяч разоў, пры гэтым Мікалай Чаргінец падкрэсліў, што неабходна прапаноўваць людзям больш твораў гумару і сатыры, балазе, ёсць нямала аўтараў, якія іх пішуць, але мала выступаюць з імі.

Дзіяна СЕРАДЗЮК

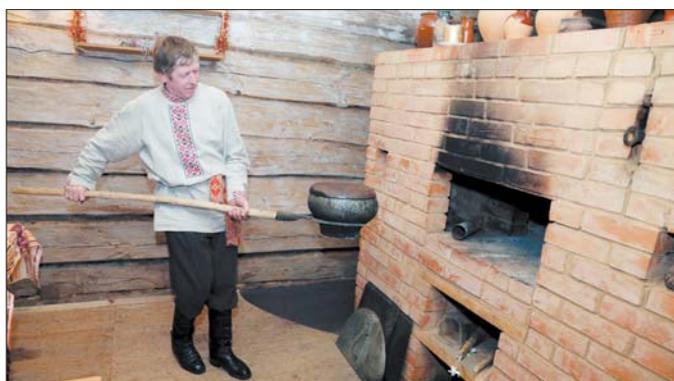
■ Пракаветнае

НА «ВЯСЕЛЛЕ» ДА ЦЯРЭШКІ

На Лепельшчыне, на сядзібе фермерскай гаспадаркі «Люкжына» абрад «Жаніцтва Цярэшкі» стаў своеасаблівым аргатурыстычным брэндам усяго раёна. Ужо пяты год тут у калядныя дні збіраюцца прыхільнікі народных традыцый — паназіраць і паўдзельнічаць самі ў вясёлым

народным ігрышчы — з танцамі, гульнямі, сяброўскай бяседай. Гаспадар, фермер Віктар Труфанай, з роднымі і сябрамі, а таксама з падтрымкай галоўнага ініцыятара правядзення абраду «Жаніцтва Цярэшкі» і куратара аргатурызму на Лепельшчыне Вольгі Маханенкі арганізавалі прыезд

турыстаў да аграсядзібы і добрыя ўмовы для адпачынку. Сёлета госці былі шмат адкуль — з Віцебска, Іванава, Мінска, у тым ліку студэнты з БДУ. І нават госці з Расіі. Многія ўпершыню ўбачылі жывы абрад, які з'яўляецца гістарычнай і культурнай каштоўнасцю.

Фота Анастасіі КІШЧУКА

■ Спадчына

Музей чакае статусу

Грамадскі музей Васіля Быкава ў Гродне патрабуе дзяржаўнай падтрымкі. Гэтае пытанне ўзнімалася летась на Гарадзенскіх чытаннях, прысвечаных 90-годдзю Васіля Быкава, і атрымала нядаўна працяг падчас асабістага прыёму грамадзян старшынёй Гродзенскага аблвыканкама Уладзімірам КРАЎЦОВЫМ.

Прафесар кафедры турызму і культурнай спадчыны ГРДУ імя Янкі Купалы Аляксей ПЯТКЕВІЧ зазначыў, што музей Васіля Быкава быў бы ў Гродне вельмі цікавым для шырокай масы турыстаў. Цяпер ёсць музей, створаны энтузіястамі і працуе на грамадскіх падставах, але ён размяшчаецца ў адным невялікім пакоі, дзе няма магчымасці для наведвання вялікай групай, знаёмства з экспанатамі. Хоць ужо сёння там шмат вельмі важных і цікавых прадметаў. Сярод іх і асабістыя рэчы пісьменніка, перададзеныя яго сваякамі, і дакументы, і фотаздымкі, і перапіска пісьменніка. Па некаторых ацэнках, налічваецца каля 6-7 тысяч экспанатаў. Дакладна сказаць пакуль цяжка, бо неабходна зрабіць апісанне, пашпартызацыю ўсіх прадметаў, як таго патрабуе сучасны ўзровень музейнай справы. Таму гэтаму музею патрэбна дзяржаўны статус, лічыць Аляксей Пяткевіч.

— Вельмі каштоўна, што вялікі пісьменнік у Гродне столькі гадоў жыў і тварыў. Я за тое, каб у нас быў такі музей. І не проста дзеля памяці, а каб людзі прыходзілі, знаёміліся з экспанатамі, асабліва моладзь, — сказаў Уладзімір Краўцоў.

Старшыня аблвыканкама даручыў прапрацаваць магчымыя варыянты размяшчэння і статусу музея Васіля Быкава ў Гродне.

Барыс ПРАКОПЧЫК

■ Не хварэйце

І НАСМАРК, І КАШАЛЬ, І ТЭМПЕРАТУРА...

ЭПІДЭМІІ ГРЫПУ СЁЛЕТА Ё НАС МОЖА І НЕ БЫЦЬ, АДНАК ГЭТА НЕ ВЫКЛЮЧАЕ РОСТУ ВОСТРЫХ РЭСПІРАТОРНЫХ ІНФЕКЦЫЙ

Усё ж такі акрамя вірусаў грыпу вакол нас дастаткова іншых, кожны з якіх яшчэ мае шэраг разнавіднасцяў. Так што калі не займацца сабой, няправільна харчавацца, курыць і г.д., то можна хварэць з восені да вясны бясконца.

Захваральнасць на вострыя рэспіраторныя вірусныя інфекцыі зараз знаходзіцца на нізкім узроўні. Пэўны рост прагназуецца традыцыйна ў канцы студзеня. Спакойная сітуацыя па грыпе пакуль і ў Еўропе, дзе вірусы хоць і пачалі выяўляцца часцей, але гэта адзінаквыя выпадкі, не звязаныя паміж сабой.

Як вядома, вірусы грыпу рэгіструюцца цягам усяго года. Але ў халодны час (і ажно да сярэдзіны мая) назіраецца класічны ўздым сезоннай рэспіраторнай захваральнасці. Звычайна падзеі развіваюцца паступова — ад нізкага ўзроўню захваральнасці да сярэдняга, высокага і надзвычай высокага, што і з'яўляецца ўласна эпідэміяй. Але нават цяпер некаторыя мінчане скардзяцца на немагчымасць дазвацца ўрача на дом, дазвацца ў паліклініку. Спецыялісты звязваюць такі «ажыятаж» з ростам нашай свядомасці — мы лепш пачалі разумець, што лячыцца без урача сабе даражэй.

— Усе прызначэнні павінен рабіць урач, — кажа **намеснік начальніка аддзела гігіены, эпідэміялогіі і прафілактыкі Міністэрства аховы здароўя Беларусі Іна КАРАБАН.** — Аднак калі ў пацыента тэмпература паднялася вышэй за 38–38,5 градуса, і пры гэтым у яго няма нейкіх іншых сур'ёзных змен

з боку, скажам, сардэчна-сасудзістай сістэмы, то можна прыняць які-небудзь гарачкапаніжальны сродак. Пры нязначных павышэннях тэмпературы «збіваць» яе не рэкамендуецца: лепш, калі яна будзе зніжана натуральным чынам. Арганізм пачне паступова аддаваць цеплыню, калі пачаць больш піць цёплай вадкасці.

Калі б не прышчэпка

Вакцынацыю супраць грыпу прайшлі ўвосень 42 працэнты насельніцтва. Рост колькасці прышчэпленых расце год ад года дзякуючы арганізацыям і прадпрыемствам, якія пачалі актыўна выдаткоўваць сродкі на такога кшталту прафілактыку. Вакцынацыя застаецца вельмі эфектыўнай мерай. 98 працэнтаў тых, каму па лабараторных даследаваннях выстаўляецца дыягназ «грып», аказваюцца не прышчэпленымі.

Антыбіётых прапіша доктар

Урачы прызначаюць антыбіётыкі, у тым ліку знакаміты ў вузкіх колах «Сумамед», толькі ў выпадках, калі да віруснай інфекцыі далучаецца бактэрыяльная. У самым пачатку, калі ёсць падазрэнне на віруснае захворванне, прымаць антыбіётыкі ні ў якім разе нельга. Бескантрольнае прымяненне антыбіётыкаў з часам прыводзіць да таго, што ўсе вядомыя антыбіётыкі ўжо не дапамагаюць, а новыя пакуль не распрацоўваюцца.

Вірусная ці бактэрыяльная?

Сімптомы віруснага і бактэрыяльнага інфіцыравання вельмі падобныя. Найчасцей у якасці бактэрыяльнай ін-

фекцыі праяўляецца пнеўманія. Аднак яна бывае і віруснай. Таму, калі урач пачынае падазраваць развіццё гэтай паталогіі, не абыходзіцца без дадатковага абследавання. Самае важнае — аналіз крыві, які дакладна паказвае спецыялісту паходжанне інфекцыі. Біць трывогу можна, калі праз тыдзень захворвання пацыент не пайшоў на папраўку. Ці нават стала горш. Зацягванне хваробы можа ўяўляць пэўную пагрозу. Каб прадухіліць гэта, таксама трэба абследавацца. І толькі пасля — прыняць лячэнне.

Сам сабе імунадулятар

З асцярожнасцю неабходна ставіцца і да імунадулятараў. Дзіўна, наколькі агрэсіўна некаторыя з нас ставяцца да вакцынацыі, паколькі гэта нібыта «шкодзіць імунітэту», і адначасова з лёгкасцю закідаваюць у сябе самыя розныя імунадулятары. Быццам гэта вітамінкі! Хоць і да іх трэба падыходзіць з розумам. Як можна бескантрольна «стымуляваць» імунную сістэму, калі нічога не ведаеш пра яе стан? Прыхільнікі імунадулятараў не могуць быць упэўненымі, што аднойчы ім не спатрэбіцца меддапамога іншага характару.

Мнагавата агентаў

Рэспіраторныя захворванні могуць быць выкліканы віруснымі і бактэрыяльнымі агентамі, якіх каля 200. «Восць зараз вельмі шырока цыркулююць рынавірусы, да якіх мы ставімся з пэўнай лёгкасцю, але і яны могуць выклікаць пнеўманію, — тлумачыць **кіраўнік Нацыянальнага цэнтра па грыпе**

Наталля ГРЫБКОВА. — Рынавірусы маюць каля сотні тыпаў, і кожны выклікае захворванне. Праяўляецца яно не толькі праз насмарк, як многія лічаць, пацярпець могуць і ніжнія аддзелы дыхальных шляхоў, што праявіцца праз кашаль. Праўда, такое цяжэнне хваробы больш характэрнае для дзяцей. Яны наогул схільныя хварэць. Але гэта не катастрофа. Так адбываецца натуральная імунізацыя».

Выпраўляйце памылкі!

Дарослыя лічаць, што аднолькава з дзецьмі адчуваюць холад, таму апранаюць і сябе, і малое ў аднолькавую колькасць слаёў адзення. Аднак у дзяцей цеплаабмен вышэйшы, вось чаму яны не маюць патрэбы ў

прамерным ухутванні. Малыя, якіх апранаюць так, што ні галавой, ні шыяй нельга паварушыць, хварэюць нават часцей і цяжэй за тых, каму пакідаюць невялічкі доступ паветра. Калі працяглы час пераграваць горла, то пасля дастаткова нават нязначнага пераахладжвання, каб тут жа захварэць. Вірусы такім чынам вельмі хутка пранікаюць у клетку.

Ідэальны варыянт процістаяння вірусам і мікробам — паступовае загартоўванне. Наогул здаровы лад жыцця, уключаючы збалансаванае харчаванне, стварае ўмовы для таго, каб мы не так лёгка паддаліся рэспіраторным інфекцыям.

Святлана БАРЫСЕНКА

ГАЙНЕНСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ проводит аукцион по продаже земельных участков в частную собственность гражданам Республики Беларусь для строительства и обслуживания многоквартирных жилых домов

№ лота	Адрес земельного участка	Площадь земельного участка	Наименование инженерных сетей	Начальная цена (бел. рублей)	Задаток (бел. рублей)	Расходы по изготовлению документации
1	д. Мурованка, уч. № 1, кадастровый номер 623280808101000021	0,1943 га	Подъездные пути удовлетворительные	16 126 500	3 225 300	5 250 800
2	д. Мурованка, уч. № 2, кадастровый номер 623280808101000019	0,2027 га	Подъездные пути удовлетворительные	16 823 700	3 364 700	5 250 800
3	д. Красный Бор, уч. № 5, кадастровый номер 623280805601000037	0,2035 га	Подъездные пути удовлетворительные	15 434 000	3 086 800	5 193 800

Аукцион проводится 17.02.2015 в 10.00 по адресу: д. Логоза, ул. Центральная, д. 2, Логойского района Минской области, здание Гайненского исполнительного комитета. Документы принимаются ежедневно с 8.00 до 17.00, кроме субботы и воскресенья, до 12 февраля 2015 года (последний день подачи документов – 11 февраля до 17.00) по адресу: д. Логоза, ул. Центральная, д. 2, Логойского района Минской области. *Задаток перечисляется на р/с № 3600619021104*

в ЦБУ № 611 филиале 500, Минское управление ОАО «АСБ Беларусбанк», г. Логойск, ОКПО 04431493, УНН 600181697, Гайненский сельский исполнительный комитет, код платежа 04901. Победитель аукциона обязан в течение 10 (десяти) рабочих дней после утверждения протокола о результатах аукциона внести плату за земельный участок и возместить расходы, связанные с подготовкой документации. Контактные телефоны: (801774) 56436, 56498.

КУП «Минсксанавтотранс» 21.01.2015 по адресу: г. Минск, ул. П. Бровки, 25 в 10.30 ПРОВОДИТ АУКЦИОН ПО ПРОДАЖЕ АВТОМОБИЛЕЙ:

1. ВАЗ 2106 г.в. 2002, пробег 418020 км, требует ремонта двигателя и кузова, некомплектный. Начальная цена 4534800 руб. Размер задатка 455000 руб.
2. ГАЗ 3110 г.в. 2000, пробег 214086 км, требует ремонта двигателя и кузова, некомплектный. Начальная цена 4245600 руб. Размер задатка 425000 руб.
3. Лада 2107 г.в. 2007, пробег 188906 км, требует ремонта двигателя и кузова, некомплектный. Начальная цена 4159200 руб. Размер задатка 420000 руб.
4. ВАЗ 2106 г.в. 2006, пробег 214086 км, требует ремонта двигателя и кузова, некомплектный. Начальная цена 3864000 руб. Размер задатка 390000 руб.

Справки по тел. 017 284 09 61. УНП 100029143

В суд Речицкого района Гомельской области поступило заявление о признании безвестно отсутствующим КУЗНЕЦОВА Александра Владимировича, 9 декабря 1963 года рождения, уроженца с. Егорьевка, Абдулинского района, Оренбургской области, зарегистрированного по адресу: Гомельская область, г. Речица, 1-й пер. М. Горького, д. 13. Просьба ко всем гражданам и юридическим лицам сообщить в суд Речицкого района в течение 2-х месяцев со дня публикации имеющиеся сведения о Кузнецове Александре Владимировиче.

■ Будзь у курсе!

ДАВЕДКА «164» — БЕЗ АПЕРАТАРА

Як распавялі ў прэс-службе прадпрыемства «Белтэлекам», даведачная служба «164», што кругласутачна прадастаўляе фізічным асобам звесткі пра выстаўленыя да алаты сумы за паслугі электрасувязі, для абанентаў Мінска ўжо працуе ў аўтаматычным рэжыме без удзелу аператара.

За атрыманне інфармацыі па нумары 164 аплата не бярацца. Пры званку са стаяцыйнага тэлефона аплата ўтрымліваецца па тэарэтычных мясцовага злучэння, пры званку з мабільнага тэлефона — па тэарэтычнай аператара сотавай мабільнай электрасувязі. **Сяргей СТАРЫНАЎ.**

РЕЗУЛЬТАТЫ ПРОВЕДЕНИЯ РЕКЛАМНОЙ ИГРЫ «Жокей – отличный кофе, отличные призы!»

В период с 03 ноября по 30 декабря 2014 года на территории Республики Беларусь была проведена рекламная игра «Жокей – отличный кофе, отличные призы!». Свидетельство о государственной регистрации рекламной игры № 2460 от 29 октября 2014 года выдано Министерством торговли Республики Беларусь.

Организатором рекламной игры выступило Общество с ограниченной ответственностью «Агентство Маркетинговых Коммуникаций «РЭПКА», Республика Беларусь, 223051, Минская обл., Минский р-н, п. Колодищи, ул. Минская, д. 5, оф. 2, Почтовый адрес: 220073, Минск, ул. Ольшевского, 22-306, УНП 191728827, ОКПО 380626185000.

Период проведения рекламной игры с 03 ноября 2014 года по 30 января 2015 года.

За период проведения рекламной игры были зарегистрированы 13 315 человек. Из них соответствующими правилам рекламной игры были признаны 13 315 человек.

Призовой фонд рекламной игры «Жокей – отличный кофе, отличные призы!» был разыгран частично.

ПОБЕДИТЕЛИ ГЛАВНЫХ ПРИЗОВ:

Мультиварка Redmond RMC-M20 арт. 20:

1. Баранова Анна Андреевна
2. Буглак Галина Эдуардовна
3. Шешко Ирина Збигневна
4. Прибитковская Ирина Владимировна
5. Соколовский Евгений Юрьевич
6. Вельчев Игорь Валентинович
7. Шилова Ольга Владимировна
8. Чака Жанна Ивановна

Кофе-машина DELONGHI ESAM 2600:

1. Юргилевич Вероника Викторовна
2. Лачкова Татьяна Анатольевна.

Дежурный приз в размере 30 000 000 белорусских рублей:

1. Калитеня Артем Александрович

Фамилии участников, получивших ценные призы, можно посмотреть на сайте www.promo-jockey.by

Телефон для справок +375 17 312 12 76.

Поздравляем победителей!

ЯНУШКОВИЧСКИЙ СЕЛЬСКИЙ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ проводит аукцион по продаже земельных участков в частную собственность гражданам Республики Беларусь для обслуживания многоквартирных жилых домов 19.02.2015 года в 10.00 по адресу: Логойский район, д. Янушковичи, ул. Центральная, д. 36

№ п/п	Адрес земельного участка	Площадь земельного участка	Наименование инженерных сетей	Начальная цена (бел. рублей)	Задаток (бел. рублей)	Расходы по документации
1	Аскрышино, участок № 1, кадастровый номер 623288000601000028	0,2500 га	Электроснабжение	24 684 800	4 937 000	5 193 800
2	Жабичи, участок № 3, кадастровый номер 623288005101000022	0,2427 га	Электроснабжение	26 047 800	5 209 600	5 193 800
3	д. Стайки, участок № 2, кадастровый номер 623288015101000040	0,2500 га	Электроснабжение	20 034 000	4 006 800	5 193 100

Задаток перечисляется на р/счел № 3600619171100 в ЦБУ 611 ф-ла 500 Минское управление АСБ «Беларусбанк», МФО 153001601, УНП 600181536, Янушковичский сельский исполнительный комитет, код платежа 04901.

Победитель аукциона обязан в течение 10 (десяти) рабочих дней после утверждения протокола о результатах аукциона внести плату за земельный участок и возместить расходы, связанные с подготов-

кой документации. Аукцион состоится 19.02.2015 г. в 10.00 по адресу: Логойский район, д. Янушковичи, ул. Центральная, д. 36.

Заявления на участие и необходимые документы принимаются до 14.02.2015 г. (последний день подачи заявления 13.02.2015 г. до 17.00) по адресу: Логойский район, д. Янушковичи, ул. Центральная, д. 36.

Контактные телефоны: (801774) 57435, 57499.

ЁН ШУКАЎ ПРЫГАЖОСЦЬ...

У гомельскай карціннай галерэі імя Гаўрыіла Вашчанкі пачала працаваць мемарыяльная выстава памяці Мішэля Рэно. Ён выпадкова аказаўся сярод 12 ахвяр жорсткага расстрэлу рэдакцыі часопіса Charlie Hebdo ў Парыжы 7 студзеня. Калісьці Гомель стаў для яго родным горадам — тут ён сустрэў сваё каханне.

рэктар гомельскай карціннай галерэі імя Гаўрыіла Вашчанкі Людміла Шымбалёва адзначае, што на яго здымках ніколі не было выяў трагічных падзей ці ваенных дзеянняў:

— Мішэль Рэно знаходзіў самае прыгожае і цікавае ў розных краінах.

Яго цікавілі людзі, іх эмоцыі, гістарычныя месцы. Ён вельмі любіў жыццё. У 2008 годзе мы праводзілі тут яго выставу «Вандраванне вакол свету ў 80 фатаграфіях». Сам Мішэль родам з горада Клермон-Феран, які з'яўляецца пабрацімам Гомелю. Ён у Францыі шмат раскаваў пра Гомель, і таму праз пэўны час у абласным цэнтры сталі выстаўляцца і іншыя французскія фатаграфы. Дарэчы, яго жонка Галіна дапамагала арганізоўваць гэтыя выставы. Мішэль Рэно запомніцца нам як светлы, добры, шчыры чалавек і прафесіянал сваёй справы.

Так склалася, што гомельскі журналіст Алег Дубавец і француз Мішэль Рэно ўзялі за жонак родных сясцёр. Алег гаворыць, што фатаграфія для Мішэля была і работай, і захапленнем. У сваім асабістым архіве ён захоўвае здымкі, на якіх Галіна надзявае заручальны пярсцёнак Мішэлю.

Ірына АСТАШКЕВІЧ.

Кліканыя пеклам або раем, Мы сыходзім, калі прыйдзе час. Ёсць знікае ўслед за небакраем — Слова застаюцца пасля нас... Тыя словы можна перакрэсліць, Сцерці або фарбава заліць. Але тое, каб забыць... Не верце! Слова рэхам ў космасе ляціць. Зоркі ў небе

з гэтым словам разам Бачаць нашы лёсы і гады. Слова пра нянавісць сціхнуць з часам. Слова пра каханне — назаўжды.

Не прапусціце!

Баль «Віцебскай сняжынкі»

У XXX міжнародным конкурсе па спартыўных бальных танцах «Віцебскай сняжынка» возьмуць удзел танцавальныя дуэты з Беларусі, Германіі, Галандыі, Даніі, Чэхіі, Украіны і іншых краін.

— Самым малодшым з танцораў — ад 5 гадоў. Жюры вызначыць пераможцаў у еўрапейскай і лацінаамерыканскай праграмах. Паглядзець на выступленні ўдзельнікаў можна будзе 17 і 18 студзеня ў канцэртнай зале «Віцебск». З паказальнымі праграмамі выступяць чэмпіёны Германіі, пераможцы фестывалю ў Англіі. Гледачы ўбачаць і каманду чэмпіёнаў Беларусі з Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта фізічнай культуры і спорту, — ведаемлікі ў «Цэнтры культуры «Віцебск».

Аляксандр ПУКШАНСКІ

СЁННЯ

Сонца	Усход	Захад	Даўжыня дня
Мінск	9.20	17.18	7.58
Віцебск	9.16	17.01	7.45
Магілёў	9.10	17.08	7.58
Гомель	9.10	17.08	7.58
Гродна	9.34	17.35	8.01
Брэст	9.28	17.43	8.15

Месяц

Апошняя квадра 13 студзеня. Месяц у сусор'і Скарпіёна.

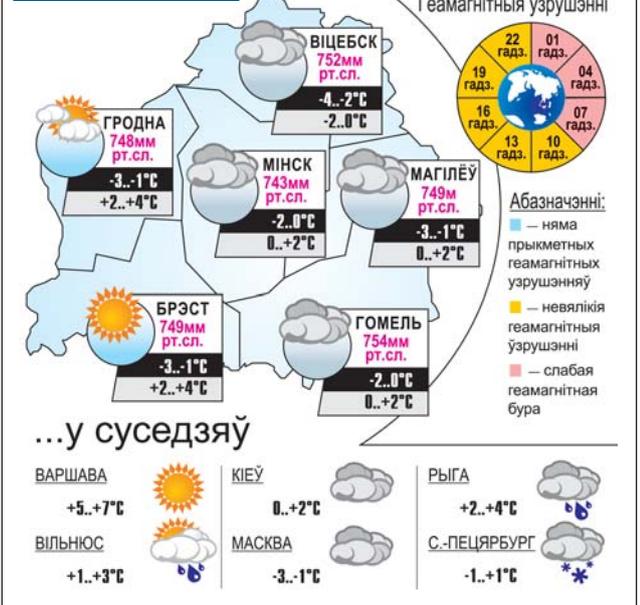
Імяніны

Пр. Ульяны, Сіпльвестра. К. Арнольда, Макара, Паўла.

Фота Валерыя КАВАЛЁНКА.

ЗАЎТРА

УСМІХНЕМСЯ

Адэскае назіранне. Калі мама лічыць, што вы шмат ясцё і спіце, дык гэта такі не ваша мама, а мама вашай жонкі.

— Брытанскія навукоўцы высветлілі, што шакалад паддымае настрой...
 — Яны, напэўна, яшчэ гарэлку не каштавалі.

У маёй жонкі ідэальны слых, яна нават чуе, як на маю картку прыходзяць грошы.

— Дарагая, скажы, ты вольна толькі што падчас сексу прыкідвалася?
 — Не-е, я сапраўды спала...

Пяцікласнік Антон 17 разоў перачытаў «Чырвоны Каптурок».

але так і не знайшоў хоць бы аднаго супадзення з тым фільмам, які ён знайшоў на дыску ў бацькавай шафе.

Егіпет, гатэль, рускія турысты. Адміністратар прыводзіць інструктаж:
 — У нумары — адзін стол, два крэслы, два ложка, чатыры сцяны. Так павінна застацца пасля вашага ад'езду. І яшчэ ў гатэлі 23 немцы, якія не маюць дачынення да Другой сусветнай вайны!

Сёння надзвычай смачная гарэлка!..

Гэтыя людзі пастаянна сутыкаюцца з тэмай гераізму ў жыцці, таму што носяць у сваёй душы імкненне да бунтарства, ваяўнічасці, бескампраміснасці, празмерна востра адчуваюць несправядлівасць. Яшчэ ў дзяцінстве яны знаходзяць сабе героя для пераймання і самааддана імкнучца быць падобнымі на яго ўсё сваё жыццё. Герой для іх — гэта настаўнік, чалавек, які натхніць іх да самапазнання. Ім нельга быць як занадта даверлівымі, так і задужа замкнёнымі. Пры ўсёй сваёй мяккасці яны здольны аказаць адпор і хутка засвойваюць урокі жыцця. Галоўная задача для іх — знайсці баланс паміж адкрытасцю і бяспекай.

Даты Падзеі Людзі

1092 год — у пісьмовых крыніцах упершыню згадваецца Друцк (летапісны Дрыўтск, Дрыўтск, Дрыўтск), старажытны горад Полацкай зямлі. Знаходзіўся каля сучаснай вёскі Друцк Талачынскага раёна Віцебскай вобласці. Паўстаў на высокім правым беразе ракі Друць, на адным з адгалінаванняў шляху «з варагаў у грэкі». Па сведчанні Друцкага евангелія XIV ст., горад існаваў ужо ў канцы X стагоддзя. Найбольшага росквіту дасягнуў у 1230–1240 гадах. У XIV — XVII стст. існаваў і Друцкі замак, звесткі пра які змяшчаюцца ў дакументах за 1544, 1545, 1549 гады, а таксама ў «Хроніцы Еўрапейскай Сармантыі» (1578, 1581). Друцкае княства было адным з найбольш старажытных і моцных феадалных уладанняў, а яго князі ўяўлялі найбольш разгалінаваны і ўплывовы род на тэрыторыі Беларусі і карысталіся гербам «Друцк». З XVI стагоддзя роля тэрытарыяльнага цэнтру ад Друцка перайшла да Талачына, а ўлада — да князёў Друцкіх-Талачынскіх.

1795 год — 220 гадоў таму нарадзіўся Аляксандр Сяргеевіч Грыбаедаў, рускі пісьменнік, дыпламат. У 1813–16 гадах служыў у Кобрыне, Брэсце. З 1817-га на службе ў Калегіі замежных спраў, у 1818–1822 гадах — сакратар рускай дыпламатычнай місіі ў Персіі. З 1828-га — паўнамоцны пасол Расіі ў Персіі. Аўтар камедыі «Студэнт», «Гора ад розуму» і іншых. У Гомельскім абласным краязнаўчым музеі захоўваецца ўнікальны варыянт камедыі «Гора ад розуму» (належаў графу І. Паскевічу). На беларускую мову камедыю пераклаў М. Лужанін, у 1963 годзе яна была пастаўлена ў Магілёўскім абласным драматычным тэатры.

1913 год — нарадзіўся Аляксандр Марынеска, легендарны савецкі афіцэр-падводнік, Герой Савецкага Саюза. У красавіку 1943 года Аляксандр Марынеска быў прызначаны камандзірам падлодкі С-13. На гэтай субмарыне ён праслужыў да верасня 1945 года. 9 кастрычніка 1944 года экіпаж Марынеска выявіў і атакаваў фашысцкі транспарт «Зігфрыд». За гэты паход камандзір атрымаў ордэн Чырвонага Сцяга. У перыяд з 9 студзеня падлодка С-13 патапіла яшчэ два буйныя транспарты праціўніка — «Вільгельм Густлаф» і «Штойбен». «Вільгельм Густлаф» быў найбуйнейшым па танажы германскім целлаходам, патопленым савецкімі падводнікамі, і другім па ліку ахвяр. Апошні, шосты, баявы паход Марынеска з 20 красавіка па 13 мая 1945 года быў прызнаны нездавальняючым з-за невыканання пастаўленых задач, і камандзір быў паніжаны ў званні, а неўзабаве і звольнены ў запас. Марынеска — першы «цяжкавагавік» сярод савецкіх падводнікаў: на яго рахунку два патопленыя транспарты водазмяшчэннем больш за 40 тысяч тон. Ён узнагароджаны 2 ордэнамі Леніна, 2 ордэнамі Чырвонага Сцяга і медалямі, званне Героя Савецкага Саюза яму было прысвоена ўжо пасмяротна ў 1990 годзе. Аляксандр Іванавіч памёр 25 лістапада 1963 года ў Ленінградзе, дзе і пахаваны.

15 СТУДЗЕНЯ

Было сказана

Анатолий ВЯРЦАНСКИ, паэт, драматург, крытык: «Жыццё даецца, каб жыццё тварыць».

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Дырэктар—галоўны рэдактар КАРЛЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч. РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Н. ДРЬІЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Н. КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. ЛЯЎКОВІЧ (першы намеснік дырэктара), А. КЛЯШЧУК, Н. РАСОЛЬКА, С. РАСОЛЬКА, А. СЛАНЕЎСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕЛЯШУК, Л. ЦІМОШЫК.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звезда». НАШ АДРАС: 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а. ТЭЛЕФОНЫ: прыёмная — 287 19 19 (тэл./факс), аддзелаў: пismaў — 287 18 64, падпіскі і распаўсюджвання — 287 18 38, 287 17 21, бухгалтэрыі: 287 18 81.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў, іх меркаванні не з'яўляюцца супадзеннем з меркаваннем рэдакцыі. Рэдакцыя па сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй пісьмы. Перадрук матэрыялаў, апублікаваных у «Звездзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

http://www.zviazda.by;

e-mail: info@zviazda.minsk.by, (для зваротаў): zvarot@zviazda.minsk.by

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Аджанасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета адрэдагавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў на тыдзень.

Тыраж 20.852. Індэкс 63850. Зак. № 215.

Нумар падпісаны ў 19.30

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

ПРЫЁМ тэл./факс: 287 17 79, РЭКЛАМЫ e-mail: reklama@zviazda.by

14 студзеня 2015 года.